

Møte torsdag den 19. februar 2015 kl. 10

President: Marit Nybak

Dagsorden (nr. 49):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer (Innst. 166 S (2014–2015))
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om endringer i studentsamskipnadsloven (Innst. 149 L (2014–2015), jf. Prop. 9 L (2014–2015))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Iselin Nybø og Trine Skei Grande om økt rekruttering av lærere og redusert skolebyråkrati (Innst. 160 S (2014–2015), jf. Dokument 8:9 S (2014–2015))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Tyvand, Hans Fredrik Grøvan, Rigmor Andersen Eide og Geir S. Toskedal om tidlig innsats i grunnskolen gjennom økt lærertetthet på 1.–4. trinn (Innst. 161 S (2014–2015), jf. Dokument 8:100 S (2013–2014))
5. Interpellasjon fra representanten Ketil Kjenseth til næringsministeren:
«Vi nordmenn har lett for å tenke at olje er verdens viktigste råstoff. Oljen har skaffet oss store inntekter og mange arbeidsplasser. Likevel er vann verdens viktigste ressurs. Vi er på vei mot ni milliarder innbyggere på jorda rundt 2050. Men milliarder av mennesker har i dag ikke tilgang på rent drikkevann og gode sanitærforhold. Det hemmer økonomisk vekst og fører til sykdom, død og konflikter. En bedre verden vil kreve mer vann. Vannbehandling er i ferd med å bli en av verdens største næringer. Dette åpner enorme muligheter for norsk miljøteknologi. Her ligger en blågrønn sektor i vannskorpa, bokstavelig talt. Det er ikke bare teknologi på sitt beste, det er også teknologi på sitt viktigste.
Ser regjeringen på norsk vannbransje som en sektor med potensial på linje med oljeteknologien, og hva vil regjeringen i så fall gjøre for å bidra til vekst og utvikling av den?»
6. Referat

Presidenten: Den tidligere midlertidig fritatte vararepresentanten for Oslo, Truls Wickholm, har igjen tatt sete.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra representanten Geir Jørgen Bekkevold om permisjon i tiden fra og med 25. februar til og med 3. mars for, på vegne av OSSEs parlamentariske forsamling, å lede valgobservasjonen i Tadsjikistan
 - fra representanten Heikki Eidsvoll Holmås om foreldrepermisjon i tiden fra og med 2. mars til og med 13. april
 - fra representanten Torgeir Micaelsen om foreldrepermisjon i tiden fra og med 3. mars til og med 19. juni
- Disse søknadene foreslås behandlet straks og innvilget.
- Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Buskerud fylke, Laila Gustavsen, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget under representanten Torgeir Micaelsens permisjon, av velferdsgrunner. Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Følgende vararepresentanter foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden:

For Buskerud fylke: Niclas Tokerud fra 3. mars til 19. juni

For Oslo: Ingunn Gjerstad fra 3. mars til 9. april

For Telemark fylke: Hanne Thürmer tirsdag 3. mars

– Det anses vedtatt.

Representanten Abid Q. Raja vil framsette et representantforslag.

Abid Q. Raja (V) [10:02:11]: Jeg har den store glede på vegne av meg selv å framsette representantforslag om å redusere klimagassutslippene for transport til, fra og på norske flyplasser.

Presidenten: Representanten Torgeir Micaelsen vil også framsette et representantforslag.

Torgeir Micaelsen (A) [10:02:41]: Det er på vegne av flere enn meg selv.

På vegne av representantene Tove Karoline Knutsen, Ruth Grung, Freddy de Ruiter, Karianne O. Tung og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om satsning på persontilpasset medisin i Norge.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:03:10]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om regulering av lønnen for Høyesteretts medlemmer (Innst. 166 S (2014–2015))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:03:31]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om endringer i studentsamskipnadsloven (Innst. 149 L (2014–2015), jf. Prop. 9 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Presidenten vil videre foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte tale- tid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:04:24] (ordfører for saken): La meg først av alt få lov til å takke komiteen for et godt samarbeid i forbindelse med regjeringens forslag om å oppheve studentsamskipnadsloven § 6 sjuende ledd. I denne bestemmelsen stilles det i dag krav om tilslutning fra to tredeler av styrets medlemmer ved beslutning om større låneopptak, oppstart av ny virksomhet, utvidelse av eksisterende virksomhet som har et kommersielt formål, eller større endringer i studentskipnadens interne organisering.

Komiteen ser viktigheten av velfungerende og selvstendige studentsamskipnader for å sikre et likeverdig tilbud over hele landet. Komiteen er videre tilfreds med at det er gjort et betydelig arbeid i sektoren med å styrke samskipnadens styrekompetanse. Det er for øvrig stor tilslutning til regjeringens forslag i komiteen.

For Fremskrittspartiet er det et prinsipp at avgjørelser skal tas nærmest dem beslutningen berører. Derfor er det gledelig at regjeringen fremmer et forslag som gir studentene tilbake råderetten over egen hverdag og eget studietilbud. Fra 1939 til 2013 var det et viktig prinsipp at studentene hadde full råderett i samskipnadsstyrene, hvor de kunne ta avgjørelser i samskipnadene på vegne av sine medstudenter. Denne demokratiske praksisen ble dessverre fjernet av den rød-grønne regjeringen. Til tross for stor motstand blant samskipnadene, studentorganisasjonene og institusjonene, ble det innført en bestemmelse med den konsekvens at studentene mistet flertallet i viktige saker.

Fremskrittspartiet var imot innføringen av den rød-grønne og lite studentdemokratiske bestemmelsen, og vil derfor støtte regjeringens forslag om å reversere bestemmelsen. Jeg er også glad for at et stort flertall i komiteen gir sin tilslutning til forslaget som i praksis gir studentene tilbake råderetten over samskipnadene.

Studentorganisasjonene, samskipnadene og institusjonene hilste Høyre–Fremskrittsparti-regjeringens forslag velkommen. Regjeringspartiene er for, Venstre og Kristelig Folkeparti er for, samt SV og Senterpartiet er for å fjerne bestemmelsen. Det eneste partiet som motsetter seg dette forslaget, er Arbeiderpartiet. Det er underlig at et parti med sosialdemokrati som sin politiske ideologi ikke ønsker å sikre studentdemokratiet. Det er et paradoks at Arbeiderpartiet snakker om sine demokratiske prinsipper når det ikke gjelder for alle.

Leder av Arbeiderpartiets kunnskapsutvalg, Jette Christensen, uttalte for noen få uker siden at det er «lurt å slutte med noe som er dumt og begynne med noe som er lurt». Det som virkelig hadde vært lurt, var at Arbeiderpartiet faktisk sluttet med det som var dumt, selv om det var de som innførte denne bestemmelsen, og begynte med noe som er lurt, nemlig å fjerne en bestemmelse som hindrer studentene råderett over egen hverdag. Så er ikke tilfellet, og Arbeiderpartiet fortsetter å motsette seg prinsippet om studentenes selvråderett og undergraver studentenes brukerstyring.

Pengerotet hos samskipnadsstyret i Narvik har lenge blitt brukt i denne debatten for å vise hvor galt det kan gå. Den fadesen ble også brukt som argument for å innføre bestemmelsen om kvalifisert flertall i samskipnadsstyrene i 2012. Likevel var denne beslutningen enstemmig i Narvik,

så lovendringen som tok makten fra studentene, ville ikke utgjort noen forskjell.

Arbeiderpartiet har tydeligvis et prinsipp om at viktige beslutninger bør ha brede flertall for å være gyldig. Hvorfor må ikke dette da gjelde også andre institusjoner? Bør det ikke da være sånn at viktige avgjørelser i Stortinget må ha brede flertall? Bør ikke regelen gjelde for f.eks. opptak av lån i aksjeselskaper? Jeg kan ikke se at Arbeiderpartiet har fremmet forslag om krav til brede flertall i f.eks. aksjeselskaper, og det blir dermed åpenbart at dette er en mistillit til studentene. Argumentasjonen for å stå på sidelinjen i denne saken er svak. Arbeiderpartiet burde ha lært av Senterpartiet og SV og fulgt fjellvettregel nr. 8: Vend i tide, det er ingen skam å snu.

Fremskrittspartiet har tillit til studentene. Det er studentene som benytter seg av velferdstilbudene fra studentsamskipnadene. Og det er studentene som står sine medstudenter nærmest. Jeg kan ikke tenke meg en større motivasjon for å gjøre en god jobb og ta avgjørelser som kommer alle studenter til gode også i fremtiden.

Kompetansen i styrene er god, noe som tilsier at alminnelig flertall er tilstrekkelig for å sikre gode og godt forankrede vedtak. Det er en seier for studentene at denne saken i dag får flertall. Med Fremskrittspartiet og Høyre i regjering får studentene mer makt over egen hverdag.

Sigmund Steinnes (A) [10:09:47]: Bakgrunnen for denne lovendringen var en revisjonsrapport fra Kunnskapsdepartementet som hadde avdekket at flere samskipnader var dårlig styrt og slet med underskudd. Argumentet fra daværende kunnskapsminister Kristin Halvorsen var at beslutninger som hadde blitt fattet i studentpolitikken, rettferdiggjorde en skjerping av beslutningsreglene. Intensjonen var at å styrke flertallskravet skulle bidra til å forebygge dårlig økonomisk styring. Det betyr selvsagt ikke at det er en garanti mot at det fortsatt kan gjøres uheldige vedtak, men det er ikke tvil om at det vil være med på å øke kvaliteten på vedtakene.

Denne saken handler ikke om de studentene som sitter i styret, og det handler heller ikke om mistillit til studentene. Det er faktisk normal praksis både i private og offentlige virksomheter å sette høyere krav enn rent flertall når spesielt viktige beslutninger skal tas. Alle aksjeselskap krever f.eks. to tredjedels flertall i generalforsamlingen når det skal fattes vedtak om bl.a. kapitalforhøyelse, å dele opp selskapet og slå selskapet sammen med andre. Når dette kravet foreligger, så begrunnes det ikke med mistillit til det alminnelige flertallet, men det er i akkurat slike saker, i viktige saker til avgjørelse, at bidragene og perspektivene fra de øvrige styremedlemmene blir viktige for å fatte veloverveide og gjennomtenkte vedtak.

Styreleder i Studentsamskipnaden i Trondheim uttalte 3. november 2014:

«I samskipnadene er det vanlig praksis at vedtak fattes med enstemmighet etter lengre diskusjon. Når en beslutning tas, er normen at hele styret skal stå bak den. (...) Han tror derfor at de praktiske implikasjonene av endringen vil være små, ettersom de fleste beslutnin-

ger som fattes i samskipnadsstyret er konsensusbaserte uansett.»

Det betyr at styrene alltid tilstreber å få til vedtak der hele styret står bak, og det er helt i tråd med intensjonen i dagens lov. Det er prisverdig, og det er et sterkt signal om at de tar sin samfunnsoppgave på høyeste alvor. For å sikre at disse store verdiene kommer studentene til gode er det viktig å sørge for at beslutninger som får langvarige økonomiske konsekvenser for studentenes velferd, er nøye vurdert og bredt forankret. I de tilfeller dette ikke er like framtreddende i styrene, så vil loven fungere som en sikkerhetsventil og vil være med på å styrke kvaliteten i avgjørelsen der den økonomiske risikoen økes.

Høgskolen i Østfold har også i sitt hørings svar påpekt viktigheten av at vi beholder lovens krav om to tredjedels flertall. De påpeker betydningen av lovens verdi der man øker den økonomiske risikoen vesentlig.

At man nå har satset på å øke kompetansen i styrene, er flott, og det er viktig. Økt kompetanse og kravet om to tredjedels flertall i viktige saker utfyller hverandre på en god måte og vil være et godt bidrag til å sikre kvalitet på vedtakene i neste omgang, og det vil sikre studentenes velferd og ivareta deres viktige samfunnsoppdrag.

Studentsamskipnadene skal tilby studentene rimelige velferdstjenester som studentboliger, helsetjenester, barnehager og kantiner, noe som bidrar til å sikre lik rett til utdanning i Norge. Dette samfunnsoppdraget er så viktig at det kreves mer enn ren symbolpolitikk.

Dagens lov slår fast at studentsamskipnadene fortsatt skal være studentstyrt – studentene skal ha lederen og flertallet i styrene – og vi må huske på at de fleste vedtakene blir gjort med alminnelig flertall. Det er bare unntaksvis at kravet om to tredjedels flertall slår inn.

Arbeiderpartiet ønsker ikke å gå inn for den foreslåtte endringen i loven. Vi tror på Studentsamskipnaden og har stor tillit til studentene og ønsker å styrke rollen deres ytterligere. Dette tror vi større og bredere forankring av viktige beslutninger vil føre til. Det er viktig å sikre en velfungerende, robust og likeverdig studentvelferd i hele landet.

Norunn Tveiten Benestad (H) [10:14:44]: Med dette lovforslaget gir regjeringa studentene tilbake tillit til å kunne styre samskipnadene. Fra 1939 til 2013 var det et grunnleggende prinsipp at studentene hadde full råderett og flertall i samskipnadsstyrene. Da sørget den rød-grønne regjeringa for at dette prinsippet ble skrinlagt, mot Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstres stemmer.

Studentskipnadene, som har som oppgave å ta seg av studentenes velferd ved det enkelte lærestedet, er egne rettssubjekter. Studentvelferden er en viktig del av det å utvikle et godt studiemiljø. Og hvem har større interesse av et godt studiemiljø og gode velferdsordninger enn studentene selv? Nettopp derfor hadde studentene flertall i styret, slik at de kunne ta viktige avgjørelser som angikk dem selv. Studentenes medvirkning og styring av egen studentvelferd er etter vårt skjønn et grunnleggende element i hele samskipnadsordningen.

Kravet om tilslutning fra to tredjedeler av styrets medlemmer i enkeltsaker representerte uten tvil en innskrenkning i studentenes brukerstyring. Det ønsker ikke Høyre. Derfor foreslår også regjeringa den endringen vi nå behandler.

Studentsamskipnadene forvalter store verdier på studentenes vegne, og de har et stort samfunnsansvar. Derfor har Høyre vært opptatt av at det legges til rette for kompetanseutvikling i styrene, slik at samskipnadene er godt organisert og verdiene og ressursene forvaltes på best mulig måte. Her har vi merket oss at studentene har lagt ned et betydelig arbeid. Det er vi glad for.

Vi har også merket oss at i innstillingen i denne saken har Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti skiftet side, og nå slutter seg til det borgerlige flertallet. I innstillingen gir disse partiene klart uttrykk for at de nå ser at lovendringen fra 2013 var uheldig for studentdemokratiet og den brukerstyrte studentvelferden.

Det må være lov å skifte mening. Men vi konstaterer også at Arbeiderpartiet nå er alene om å ønske å fortsette ordningen fra 2013, og ikke anerkjenner argumentene for å endre loven. Det er da naturlig å spørre om Arbeiderpartiet ikke har tillit til studentene, og om hvorfor de ikke viser det her i dag. At dette er viktig for studentene, er det ingen tvil om. Anders Kvernmo Langset, leder av NSO, ga klart uttrykk for det da han i en pressemelding 31. oktober 2014 sa:

«Det er en gledens dag å se det varslede forslaget på bordet om å vise tillit til studentene. Nå er det bare for Stortinget å gjeninnføre studentstyringen.»

Det er det vi gjør nå – vi gjenreiser tilliten til studentene. Det er bra og i fullt samsvar med denne regjeringas øvrige satsing på studentvelferd og utdanningskvalitet.

Jeg minner om at vi etter regjeringsskiftet har økt studiestøtten utover prisvekst. Bevilgningene til studentboligbygging har økt – og det legges opp til dobbelt så mange som i snitt ble bygget under den rød-grønne regjeringa. Valutajusteringen for lån og stipend til utenlandsstudentene er viktig for dem det gjelder. Og en av de mest gledelige sakene har vært lovfestingen av retten til utsatt eksamen i forbindelse med fødsel. Det er blant de saker som viser at regjeringa er opptatt av studentenes velferd og hverdagsliv. En bedre sykestipendordning, som gjør det mulig å kombinere sykepengene fra folketrygden med stipend fra Lånekassen, er også et slikt eksempel.

Kvaliteten og tryggheten i hverdagslivet som student er viktig for mulighetene til å lykkes med studiene. Det samme er det å være en del av et godt, sterkt studiested, med kvalitetsorienterte fagmiljøer. Strukturarbeidet i UH-sektoren er drevet av målsetting om tyngrer fagmiljøer. Arbeidet med kunnskapsministerens varslede melding om kvalitet i høyere utdanning er viktig for dagens og morgendagens studenter. Vi trenger studenter med klare stemmer inn i disse debattene og utviklingsarbeidet.

En forutsetning for å delta og bidra aktivt er å bli verd satt og vist tillit. Vårt vedtak i denne saken er en slik tillitserklæring til studentene.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:19:02]: Senterpartiet mener at det er et viktig prinsipp at studentene skal ha flertall i samskipnadene. Det har vært Senterpartiets holdning hele veien og et overordnet prinsipp helt siden etableringa av studentsamskipnadene.

Med krav om obligatorisk medlemskap i en samskipnad har det hele tida ligget til grunn at studentene sjøl skal ha ansvar for styring av samskipnadene. Det betyr at studentene skal ha råderett over egen velferd og ansvar for økonomistyring og studentenes interesser.

Vi mener at lovendringa i 2013 førte til et brudd med dette prinsippet, sjøl om intensjonen om å forebygge dårlig økonomistyring var god nok. Det er viktig at de som sitter i studentsamskipnadene, er veldig bevisst på det ansvaret de påtar seg på vegne av sine medstudenter. Det gjelder ikke minst økonomiske disponeringer. Opplæring i styrearbeid er derfor svært viktig også i studentsamskipnadene.

Vi støtter derfor regjeringas forslag om å endre loven.

Iselin Nybø (V) [10:20:16]: Den 27. februar 2014 spurte jeg kunnskapsministeren, i et skriftlig spørsmål, om han ville reversere endringene i studentsamskipnadsloven som reduserte studentenes makt i styrene. Ministeren sa den gangen ja. Nå står vi her, nesten ett år etterpå, og reverseringen er et faktum.

Venstre har hele veien vært imot den endringen som gjorde at man krevde to tredjedels flertall for enkelte beslutninger, for dette handler om tillit, og dette handler om demokrati. Og om man ikke tenker at dette er en viktig sak i hverdagen til studentene, så handler det om den tilliten vi viser dem, det handler om å si at det er de som står nærmest beslutningene, som best vet hvordan det bør forvaltes. Vi har notert oss at da den endringen ble gjennomført, var det til stor motstand både fra studentsamskipnadene, studentorganisasjonene og flere institusjoner, som var skeptiske den gangen det ble innført.

Vi mener også i Venstre at denne endringen ikke har vært positiv for studentdemokratiet og den brukerstyrte studentvelferden, som flere har vært inne på. Jeg er derfor glad for at vi nå som det er et nytt flertall på Stortinget, kunne ta tak i denne endringen og reversere den, slik at studentene igjen kan føle at vi har tillit til dem, at vi tror på at det er de som sitter nærmest sakene, som best kan vurdere hva som er rett.

Så er det riktig, slik som det er sagt her, at i de fleste sakene handler det om å få et bredt flertall. Det vil det fortsatt handle om. Det vil fortsatt være et mål at man skal styre sammen, til det felles beste, men tilliten som man den gangen tok fra studentene, får de nå tilbake igjen. De har også vært veldig tydelige på at dette er en ønsket reverse-ring, og at de er veldig glad for det som skjer nå. Derfor synes jeg også det er veldig kjekt at det er såpass mange som står bak, og jeg synes det er noe underlig at Arbeiderpartiet velger å stå på det som de den gang gjorde, selv om de ser at det er et sterkt ønske blant dem det gjelder, om å få reversert endringene.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:22:56]: Eg er ein av dei som har sin bakgrunn frå studentpolitisk arbeid, og på

Universitetet i Tromsø var eg veldig aktiv i ein kort tidsperiode – som dei fleste studentar er – i studentaktivt arbeid. I Studentsamskipnaden i Tromsø hadde studentane sjølve valt ikkje å ha fleirtal i styret. Det har også vore periodar der vi valde ikkje å ha styreleiar sjølve, ein har på ein måte valt å ta frå seg sjølv fleirtalet i styret. Poenget er at det har studentane valt sjølve. Grunnen til at vi gjorde det, var at vi – kanskje i ei sjølvransaking – såg at for å passe på at ikkje eit stadig skiftande studentfleirtal kan føre til at studentvelferda blir sett i fare, så valde vi sjølve å lage enkelte ordningar som kunne hindre det. Deriblant var det, da vi valde ein annan styreleiar, ei erkjenning av kompetansen i vår eiga gruppe. Men det var vi sjølve som valde det.

Det er kanskje det som er prinsippet i denne saka: Kven er det som skal bestemme korleis studentsamskipnadane skal styrast? Denne lovendringa har sin bakgrunn, som har vore ein viktig vekkjar for heile samskipnadssektoren. Samskipnadane i Noreg er ekstremt forskjellige. Nokre er store, nokre er små. Samisk høgskole, med 159 studentar, har ein vesentleg forskjellig samskipnad enn samskipnaden til Universitet i Oslo og alle høgskolane i Akershus, som truleg er og alltid vil vere den største samskipnaden, og har ein heilt annan tilgang på kompetanse.

Det som skjedde i tida rundt denne lovendringa, der ein samskipnad var nær ved å gå konkurs, ein situasjon som lova ikkje veit korleis ein skal halde seg til, var det grunn til å sjå på. Og når vi no går til ei endring av lova, der studentane igjen har fleirtalet i styret som kan gjennomgå store investeringar, så står det framleis eit spørsmål igjen: Kva gjer vi dersom ein samskipnad går konkurs? Det arbeidet meiner eg vi no framover må sjå på. Det er ikkje berre snakk om prinsipp, her må vi ha eit lovverk som fungerer også i dårlege tider.

Når SV no har snudd i saka, så er det ikkje til å leggje skjul på at det i SV var stor diskusjon da dette forslaget kom opp i regjering i førre periode og blei gjennomført. Vi var mange, for å seie det sann, som var ueinige, vi meinte at prinsippet om studentstyrt velferd er viktigast, også tatt i betraktning dei praktiske sidene ved dette. Vi meiner studentstyrt velferd må vere det overordna, og så må vi skape eit lovverk som tar føre seg alle eventualitetar som kan oppstå, ikkje at ein går inn og fratar studentar den styringsretten.

Dersom ein tar eit historisk blick på samskipnadane i Noreg, så var dei på mange måtar ein av frontløparane til den norske velferdsstaten. Det var gjennom deira stipendordningar studentane sjølve finansierte stipend til dei som ikkje hadde like god råd, og det var slik ein starta arbeidet i retning av ei utdanning for alle – frå utdanning for dei få til utdanning for alle. Det blei starta av studentsamskipnadane og blei seinare offentlege ordningar. Det same på bustadfeltet. Sann er studentsamskipnaden eitt av fleire eksempel på korleis velferdsstaten har hatt sine forløparar i sivilsamfunnet.

Å ta som utgangspunkt at studentar er mindre kompetente, at dei kanskje ikkje er heilt myndige og dermed ikkje kan danne eit fleirtal som kan ta store avgjerder, meiner vi er feil, men vi treng ei lov som tar inn over seg at ting kan skje. Vi veit at det er nokre samskipnadar rundt omkring

der det kan kome saker. Det meiner eg ministeren bør ta med seg vidare. Ideelt sett burde vi hatt ei lov her som ikkje berre gjorde noko med prinsippet, men som også tok hand om dei eventualitetane som kan oppstå i tida som kjem, for det kan hende at kontrollkomiteen får ein jobb å gjere, og da burde vi ha gjort jobben i førekant.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:27:53]: Student-samskipnadens virksomhet ble første gang regulert gjennom Stortingets vedtak av lov om Studentsamskipnaden i Oslo av 16. juni 1939. I den første lovgivningen ble bl.a. studentsamskipnadens samfunnsoppdrag definert til å være:

«Studentsamskipnaden har til oppgave å hjelpe frem studentenes økonomiske kår og deres kulturelle og kroppslige utvikling under studiene.»

Det er vakkert formulert.

Under den forrige regjeringens periode ble det gjennomført en lovendring som medførte begrensninger i studentenes muligheter til fullt ut å bestemme over studentsamskipnadens drift og struktur. Studentene mistet sin suverene posisjon til å bestemme over hvordan studentsamskipnadene skal jobbe for å fremme «deres kulturelle og kroppslige utvikling under studiene».

Studentsamskipnadene forvalter store verdier, og de har et viktig samfunnsoppdrag. Der er derfor avgjørende at de er organisert og styrt på en måte som sikrer en forsvarlig og best mulig forvaltning av disse ressursene. Ved forrige endring i loven ble det gjennomført flere andre grep som hadde til hensikt å styrke studentsamskipnadene og kontrollen med virksomhetene. Det mener jeg var viktige og riktige grep. Jeg opplever også at sektoren selv er opptatt av å drive profesjonelt og effektivt, og ser at dette er satt tydelig på dagsordenen i de fora hvor departementet møter samskipnadene.

Jeg er glad for at komiteen avgir en innstilling i tråd med regjeringens forslag om å oppheve dagens § 6 syvende ledd i studentsamskipnadsloven, hvor det er stilt krav om at beslutninger om større låneopptak, oppstart av ny virksomhet, utvidelse av eksisterende virksomhet som har et kommersielt formål, eller større endringer i studentsamskipnadens interne organisering, krever tilslutning fra to tredeler av styrets medlemmer. Jeg merker meg at det er noen partier som har endret mening om saken – SV og Senterpartiet – og det synes jeg er fornuftig.

Til Arbeiderpartiet, som fortsatt er bekymret: Jeg kan berolige med at vi vil løpende vurdere om studentsamskipnadsregelverket inneholder tilstrekkelige sikringsmekanismer for å ivareta samskipnadens evne til å produsere god studentvelferd over tid. Som sagt mener jeg at mange av endringene og sikringene som også kom på plass ved lovendringen, var riktige og derfor må beholdes, og gjør også at det er enklere å kunne fatte vedtaket vi fatter i dag.

Sikring av god og likeverdig studentvelferd i hele landet vil også bli vurdert spesielt i sammenheng med den pågående prosessen rundt struktur i universitets- og høyskolesektoren.

Studentenes medvirkning og styring av egen studentvelferd har vært et helt sentralt element i studentsamskip-

nadsordningen. Dagens krav om tilslutning fra to tredeler av styrets medlemmer i enkelte saker undergraver etter min mening studentenes brukerstyring, og derfor bør den også fjernes.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sigmund Steinnes (A) [10:31:31]: Som jeg sa i innlegget mitt, er det normal praksis både i private og offentlige virksomheter at man setter høyere krav enn rent flertall når viktige beslutninger skal tas. Det er en ordning som er akseptert, og som ikke skaper noe debatt. Jeg har personlig deltatt i forskjellige styrever, og hver gang jeg opplever at det kreves to tredjedels flertall, skjer det noe med skjerpingen til styrerepresentantene, og det betyr at det er viktige vedtak som skal gjøres.

Jeg ønsker å stille to spørsmål til ministeren. Er ministeren enig i at i slike viktige avgjørelser er bidragene og perspektivene til de øvrige styremedlemmene viktige for å fatte veloverveide og gjennomtenkte vedtak?

Neste spørsmål er: Hvilken vurdering har ministeren lagt til grunn når han ikke ønsker to tredjedels flertall i studentsamskipnadene i avgjørelser som bl.a. øker den økonomiske risikoen, sammenlignet med andre private og offentlige virksomheter, som faktisk har den regelen i dag?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:32:35]: Vurderingen av to tredjedels-regelen i andre virksomheter har jeg vel stort sett – bortsett fra dem som er i vår sektor – verken makt eller myndighet til å gjøre noe med, og det er helt sikkert fornuftige regler og skranker å ha.

Det som er spesielt med studentsamskipnadene, er nettopp at de fra første stund har vært studentenes egen virksomhet. Som representanten Knag Fylkesnes påpekte, er det mulig at studentene lokalt finner ut at de f.eks. skal ha en ikke-student som styreleder eller på andre måter pålegger seg selv begrensninger, men det mener jeg at studentene selv må kunne bestemme.

Til svar på spørsmål nr. 2: Jeg mener at flere av de regelendringene som har kommet, bl.a. med krav til styrets kompetanse, ivaretar dette på en god måte. Selv om det har vært problemer i noen studentsamskipnader, mener jeg ikke at de problemene har vært så store at denne regelen må til.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:33:49]: Som eg var inne på i mitt innlegg, er det framleis nokre utfordringar i studentsamskipnadene. Vi veit at det er nokre av samskipnadene som har utfordrande økonomi, og at det kan kome saker. Sidan vi har ein lov som regulerer dette, ligg ansvaret for å ha ein god lov med omsyn til å føresjå eventualitetar, hos oss. I den samanhengen er konkurs eit eksempel der loven ikkje er dekkjande. Kva skjer da? Har ministeren tenkt å fremje forslag i Stortinget som går inn på det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:34:37]: I prinsippet kan samskipnader gå konkurs, men det er klart at i realiteten, hvis situasjonen skulle oppstå, vil det være svært vanskelig rett og slett å godta. Så sa jeg også i mitt inn-

legg at vi hele tiden må vurdere om de reglene vi har, er tilstrekkelige og gode nok for å sikre oss mot f.eks. den type eventualiteter. Det er en vurdering som departementet gjør, og hvis vi kommer frem til at det trengs endringer, f.eks. for å gjøre noe med problemstillingen som representanten beskriver, vil vi selvfølgelig komme tilbake til Stortinget med det. Men jeg kan ikke her og nå si at det er en konklusjon vi har trukket, det kan jeg ikke.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kristian Støback Wilhelmsen (H) [10:35:39]: Siden 1939 har studentene styrt sitt eget velferdstilbud gjennom muligheten til å ha flertall i styrene til studentsamskipnadene. Når samskipnadene driver med studentvelferd, er det et godt prinsipp at de skal være studentstyrt. Men det er ikke bare et godt prinsipp – det har også gitt god studentvelferd.

Dessverre forlot man prinsippet om brukerstyring, som hadde fungert fra 1939 til 2013, og den rød-grønne regjeringen sørget for at studentene måtte ta til takke med brukermedvirkning.

I realiteten er kravet om to tredjedels flertall en sikkerhetsventil mot et simpelt flertall som kan bestå av studenter. Det er ikke mange andre måter å tolke det på enn som et tydelig signal om at man ikke har tillit til at studentene kan ta ansvar for egen velferd. Det kan ikke være sånn at noen vedtak om studentvelferd er for viktige til at studentene skal kunne ta avgjørelser til beste for seg selv og dem de representerer.

Kravet om to tredjedels flertall er heller ingen garanti mot dårlig styring av samskipnadene – særlig ikke når vi vet at når man tidligere har tatt for stor risiko, har man gjort det enstemmig. Derfor er det heller ikke behov for krav om kvalifisert flertall, med mindre man ikke har tillit til studentene.

Høyre har vært imot dette kravet siden den rød-grønne regjeringen presenterte det. Vi har vært imot fordi prinsippet om brukerstyring har fungert bra fra 1939 til 2013, vi har vært imot fordi kravet om to tredjedels flertall ikke løser noe som helst, og vi har vært imot fordi vi har tillit til at studentene er de første til å ta gode beslutninger på vegne av seg selv og andre studenter.

Det er flere som fortjener ros i denne saken. Regjeringen fortjener åpenbart ros for å foreslå lovendring. Alle partier på borgerlig side fortjener ros for å ha kjempet imot kravet om kvalifisert flertall hele veien. Senterpartiet og spesielt SV, som hadde kunnskapsministeren som innførte dette kravet, fortjener også ros for å ha ombestemt seg og for å innrømme at det ikke var riktig å ta tilliten fra studentene.

Helt til slutt er det også på sin plass å skryte litt av Arbeiderpartiet, som ikke gir seg, og som står igjen alene i kampen mot studentenes mulighet til å styre sitt eget velferdstilbud, til tross for heftige protester og motstand fra studenter og sektoren for øvrig.

Kristin Vinje (H) [10:38:09]: Vi har omtrent 245 000 studenter ved norske universiteter og høyskoler, og bare her i Oslo-regionen har vi mer enn 62 000 studenter. Antallet studenter har vokst enormt, og når vi ser tilbake på historien, er det mye som har skjedd i norsk høyere utdanning.

I Norge har vi bl.a. studentvelferd i verdensklasse, og det kan vi være stolte av. På et av mine besøk hos Velferdstinget i Oslo og Akershus, som er knyttet til samskipnaden, fikk jeg i gave en bok om studentvelferd, en historie om hvordan studentsamskipnaden ble til. Ideen bak å etablere et velferdstilbud for studenter i Oslo kom nettopp fra studentene selv. Med god hjelp av politikere, statsadministrasjonen og ansatte ved Universitetet i Oslo førte det til at det den 16. juni 1939 ble vedtatt en lov om studentsamskipnaden i Oslo.

I dag er alle universiteter og statlige høyskoler tilknyttet en studentsamskipnad, som skal sørge for velferdstilbud til studenter: boliger, spisesteder, barnehager, helsetjenester osv. Studentsamskipnaden her i Norge har en langt mer omfattende og ikke minst lovfestet og formell rolle enn tilsvarende organisasjoner i utlandet. At den på toppen av det hele er studentstyrt, gjør den til et enestående fenomen i internasjonal sammenheng.

Den endringen vi vedtar i dag, som egentlig er en reversering av den rød-grønne regjeringens innskrenking av studentenes innflytelse over egne velferdstilbud, får et bredt flertall. Det er veldig bra. Det er bare Arbeiderpartiet som står fast ved sitt syn.

Det er viktig å påse at regelverket for studentsamskipnadene inneholder tilstrekkelige sikringselementer, men å gripe inn med krav om tilslutning fra to tredjedeler av styrets medlemmer i enkelte saker er ikke veien å gå. Det er synd at Arbeiderpartiet motsetter seg at studentenes selvråderett skal være det styrende prinsipp. På den måten undergraver de studentenes brukerstyring.

Vedtaket i dag betyr at studentene får tilbake den tilliten de har hatt helt fra etableringen av landets første studentsamskipnad ved Universitetet i Oslo og frem til 2013, da den rød-grønne regjeringen endret loven. I den historieboken må det føyes til et mørkt kapittel, men heldigvis kan studentene nå igjen ta viktige beslutninger om velferdsgoder på vegne av medstudenter med dagens vedtak i Stortinget.

Trond Giske (A) [10:41:00] (komiteens leder): Dette er ikke verdens største sak, men når flertallet sier at dette dreier seg om hvorvidt beslutningene skal tas nærmest mulig studentene, må det sies å være en ganske stor avsporing. Beslutningene skal selvsagt fortsatt tas i styret i samskipnadene. Spørsmålet vi diskuterer, er om enkelte beslutninger krever et kvalifisert flertall. Det er kjent fra mange organisasjoner.

Hvis prinsippet var at studentene fullt ut skulle råde over sine samskipnader, er det mye i lov om studentsamskipnader som må endres. Kanskje må loven i det hele tatt legges ned. Det er jo et eget rettssubjekt styrt av studentene.

I § 2 er det faktisk departementet som bestemmer om

samskipnader skal opprettes, nedlegges eller slås sammen. Hvorfor overlater man ikke det fullstendig til studentene og samskipnadene selv?

I § 3 sies det at man ikke kan tilby tjenester for andre med mindre de går med overskudd, og det skal skje i begrenset omfang. Hvorfor overlater man ikke det til studentene, hvis det er sånn at det skal være full selvråderett i samskipnadene?

I § 6 sier man at utdanningsinstitusjonen skal ha representant i styret. Hvorfor overlater man ikke det til studentene å bestemme, hvis det er sånn at man skal ha full råderett?

Man kan ikke stå her på talerstolen og si at dette skal studentene fullt ut bestemme, når man fortsatt er for en lov om samskipnadene som legger ganske klare føringer på hva de skal drive med, og hvordan de skal være sammensatt.

Så er det en liten detalj som står igjen, nemlig: Skal store låneopptak, store beslutninger med lange føringer, ha to tredjedels flertall? Ja, da vil det være slik at hvis man maksimerer studentrepresentasjonen i styret, må man enten ha med seg den ene fra utdanningsinstitusjonen eller en av de ansatte for å ha to tredjedels flertall for å gjennomføre det. Det er det vi diskuterer, det er den mikroskopiske forskjellen mellom flertallet og mindretallet her.

Det var den oppryddingen som ble gjort etter at det hadde vært rot. Den var nødvendig. Det er gjort en god jobb i samskipnadene, det er gjort en god jobb fra departementet med å skolere og følge opp samskipnadene. Men det er store verdier som forvaltes.

Grunnlaget i det er at loven gir samskipnadene en rett til å kreve en avgift fra studentene – studentene er pliktig til å betale dette. Det er derav forpliktelsene til å følge en del paragrafer i loven kommer. Når vi også – noen av oss – mener at man kan stille et ekstra krav til en slags langsiktighet på store låneopptak og store avgjørelser, er det litt forunderlig at det er det konservative partiet Høyre som nå er veldig imot en slik paragraf. Men at dette skal være en stor og viktig prinsipiell sak om studentenes selvråderett: Det er det rett og slett ikke.

Trine Skei Grande (V) [10:44:09]: Jeg er egentlig litt enig i det siste som representanten Giske sa, at det er litt rart at det er Arbeiderpartiet som er på den ene sida og Høyre på den andre, tradisjonelt sett. For meg handler studentsamskipnadsloven om litt av kjernen i hvordan den norske velferdsstaten er bygd opp. Der har det historisk sett hendt at Høyre har bremsert litt, og at Arbeiderpartiet har vært litt mer kreative. Da er det dessuten enda litt mer forunderlig når det nå snur og er helt omvendt. For hva er tankegangen bak mange av velferdsinstitusjonene som er bygd opp i Norge? Jo, de er bygd opp knyttet til frivillighet og sjølorganisering. Det har ikke vært andre som har kommet inn og hjulpet de fattige, det er de som faktisk har slitt sjøl, som har organisert seg og bygd opp strukturer som har brakt dem framover, på samme måte som studentene har vært aktive aktører i å utvikle samskipnadsstrukturen i Norge, og også loven.

Det er klart at det er ting her som gjør at man ikke har

fullstendig studentstyre, men det er fordi studentene har ønsket det. Studentsamskipnadsloven er jo ikke kommet på grunn av statlig overstyring, men fordi man har ønsket en lik struktur – å utvikle en struktur som har klart å skape de verdiene vi i dag har. Man kan forvalte disse verdiene på en klok måte, og det har studentene vist siden før krigen at man har klart. Gjennom å bygge opp de verdiene som ligger der i dag, har strukturen alltid fungert. Det er en del av den måten vi bygger velferdssystemer på i Norge. Dette er et kjempegodt eksempel på akkurat det.

Dette er den loven som studentene vil ha. Og hvis noen mener at lovendringa er ubetydelig, kan man ikke ferdes mye i studentkretser, for dette var utrolig provoserende for de fleste som jobber med studentpolitikk, og det skal feires når det føres tilbake. Så det er noen som mener at dette er lite, men de det angår, mener at dette er stort.

Jeg mener også at det er på sin plass å skryte veldig av SV og Senterpartiet, som jeg har skjönt hadde det vanskelig da vi vedtok dette sist – og sann mine ord: Jeg sa at dette kom til å bli reversert, og nå blir det reversert. Det er bra for studentene, men det er også bra for måten vi tenker på om hvordan vi bygger velferdssystemer og samskipnadene rundt studentpolitikken vår – at det skal være studentene sjøl som er drivkrafta i å utvikle det. Det har vist seg å fungere veldig godt i de aller, aller fleste tilfeller i Norge siden før annen verdenskrig. Det er ingen grunn til at det ikke skal fungere veldig godt framover, men det ansvarliggjør studentene på den måten at det ikke går an bare å gjøre det som er populistisk og enkelt, men at man faktisk må ha ansvarlige valg bak alt man gjør. Det tror jeg gir klokere beslutninger, og jeg tror at det forvalter verdiene som de eier sammen, på en bedre måte. Så dette er bra.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:47:14]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Iselin Nybø og Trine Skei Grande om økt rekruttering av lærere og redusert skolebyråkrati (Innst. 160 S (2014–2015), jf. Dokument 8:9 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er Sivert Bjørnstad, som får ordet på vegne av Bente Thorsen, som er sakens ordfører.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:48:27]: Det er ikke første gang de temaene som tas opp her, er til debatt i denne salen. På vegne av saksordføreren vil jeg først takke Venstre for at de gir Stortinget anledning til igjen å diskutere disse viktige temaene. Jeg vil også takke komiteen for godt samarbeid i denne saken, som dreier seg om å få tilstrekkelig mange og kompetente lærere i skolen, og å redusere unødvendig tidsbruk og byråkrati i skolen, sånn at lærerens tid blir mest mulig rettet mot elevene.

Det er for øvrig stort sett bred enighet i komiteen om saken, også om hvilke virkemidler som trengs for å imøtekomme skolens behov. Det fremmes ulike forslag i saken. Det ene går på at regjeringen skal legge fram en plan for hvordan skolebyråkratiet kan reduseres med minst 25 pst. Det forslaget står forslagsstillerne alene om. Det andre forslaget, som støttes av flertallet i komiteen, går på at regjeringen skal «legge frem tiltak for å rekruttere flere lærere fra andre yrker, beholde lærere som er i skolen i dag, og rekruttere lærerutdannede som arbeider i andre sektorer, til arbeid i skolen». Komiteens mindretall, som utgjør Stortingets flertall, foreslår at saken vedlegges protokollen.

Det er ulike grunner til dette, og jeg regner med at forslagsstillerne og de ulike partiene selv legger fram sine synspunkt i den videre debatten. Med det anser jeg å ha redegjort for komiteens felles syn på saken og går over til å redegjøre for Fremskrittspartiets syn.

Fremskrittspartiet er opptatt av at mest mulig av lærerens tid skal brukes på elevene, og at det derfor er viktig å fjerne alt unødvendig byråkrati i skolen. Det gjelder både statlige og kommunale pålegg. Derfor er vi fornøyd med at regjeringen allerede gjennom rapporten Rapporterings- og dokumentasjonskrav i skolesektoren har identifisert og kartlagt de nasjonale og lokale kravene til rapportering i skolen, og at arbeidet med å redusere unødvendige krav allerede er i gang. Regjeringen og KS oppfordrer alle kommuner til å bruke rapporten til en kritisk gjennomgang av egen praksis for å fjerne lokale tidstyver.

Fremskrittspartiet har også forventninger til at prosjektet Et lag rundt læreren, som har som mål å sørge for at læreren skal kunne konsentrere seg mer om elevenes læring, vil gi utbytte. I motsetning til forslagsstillerne finner vi ingen grunn til å tallfeste prosentsatsen på reduksjon av tidstyver. Det viktigste for Fremskrittspartiet er som sagt å frigjøre mest mulig av lærerens tid til elevrettet arbeid.

I likhet med forslagsstillerne er også Fremskrittspartiet opptatt av å rekruttere flere gode søkere til lærerutdanningen for å få flere godt kvalifiserte lærere inn i skolen. Vi mener at dette blir godt ivare tatt gjennom regjeringens satsing på Lærerløftet og GNIST.

Det er viktig å få flere til å utdanne seg til å bli lærer, men Fremskrittspartiet mener det er grunn til å bekymre seg over at mange nyutdannede lærere slutter å arbeide i skolen i løpet av kort tid. Det har vært kjent i årevis at manglende oppfølging og veiledning av nyutdannede lærere er grunnen til at flere slutter i yrket. Fremskrittspartiet er derfor positiv til at regjeringen vil styrke og videreutvikle veiledningsordningene, sånn at forhåpentligvis flere godt kvalifiserte lærere blir værende i skolen. Fremskrittspartiet har også forventninger til at de 50 mill. kr som fler-

tallet bevilget i statsbudsjettet til kompetanseløft for ufaglært undervisningspersonell, vil gi flere kvalifiserte lærere i skolen.

Fremskrittspartiet er fornøyd med at regjeringen allerede har satt i gang arbeidet med en helhetlig strategi for å heve statusen til læreryrket, bl.a. gjennom strategien Lærerløftet, som tilrettelegger for flere karriereveier i skolen, sånn at gode lærere blir i klasserommet, og at dette kan få flere lærere som ikke arbeider i sektoren, tilbake i skolen.

Det er viktig å presisere at Fremskrittspartiet er enig med forslagsstillerne i det meste av innholdet i saken, med unntak av forslag nr. 1, som går på å fjerne 25 pst. av byråkratiet i skolen. Der er Fremskrittspartiet som sagt opptatt av å fjerne alt unødvendig byråkrati uten å tallfeste.

Jeg finner det også viktig å vise til at regjeringen allerede er godt i gang med arbeidet som foreslås i representantforslaget, og med bakgrunn i det mener Fremskrittspartiet at forslagene allerede er godt ivare tatt.

Christian Tynning Bjørnø (A) [10:53:09]: Arbeiderpartiet mener at flere og godt kvalifiserte lærere er en forutsetning for utviklingen av en god skole. Rekrutteringsbehovet er stort, og det kreves at vi setter i verk nye tiltak for å sikre tilgangen på kvalifiserte lærere for framtiden. Jeg vil derfor rose Venstre, som fremmer forslag til tiltak for å møte denne utfordringen.

Den rød-grønne regjeringen satte i gang en rekke tiltak for å heve statusen og øke rekrutteringen til læreryrket. Et eksempel som allerede har vært nevnt, er GNIST-kampanjen. GNIST-kampanjen er en holdningsskapende kampanje, som synliggjør mulighetene og det gode ved å jobbe i skolen. Jeg har tro på slike kampanjer, og vi ser at de virker. Det er gledelig å se at søkningen til lærerutdanningene har økt siden bunnåret i 2008, og at den samlede økningen for lærerutdanningene har vært større enn den generelle søknadsveksten til høyere utdanning.

Men selv om jeg har tro på slike kampanjer, er det ingen tvil om at vi trenger flere tiltak for å lykkes. Det viktigste er at den jobben som studentene skal ut i, er trygg, interessant og spennende. På tross av at læreryrket har alle disse elementene, etter min mening, ser vi at tallene fra bl.a. Statistisk sentralbyrå viser at det er et stort rekrutteringsbehov.

Det er også mange lærere som slutter å jobbe etter få år i skolen. Når vi i tillegg supplerer dette med de lærerne som mangler formell lærerutdanning, men som allerede jobber i skolen, blir bildet ganske sammensatt. Dette var bakgrunnen for at vi stemte for et tidligere representantforslag fra Venstre om et særskilt kompetanseløft for lærere uten formell lærerkompetanse.

Vi har også et stort behov for flere kvalifiserte yrkesfaglærere. Derfor prioriterte vi denne gruppen i vårt forslag til statsbudsjett for 2015, en gruppe som er totalt tilsidesatt i regjeringens såkalte lærerløft.

Arbeiderpartiet vil også denne gang stemme for Venstres forslag, slik at vi får flere tiltak på bordet for å rekruttere flere lærere fra andre yrker, beholde lærere som er i skolen i dag, og rekruttere lærerutdannede som jobber utenfor skolen. Da trenger vi flere veier inn i skolen enn ut av skolen. Vi trenger også flere veier internt på

skolen. Vi trenger tiltak som mentorordninger og økt bruk av veiledning, både for de nye lærerne og for de mer erfarne. Vi trenger gode skoleledere som ser potensialene og mulighetene i alle sine ansatte.

Men det er noen overordnede faktorer som må være på plass, som trumfer det meste. Arbeiderpartiet mener at lærerne trenger tillit og mer tid. Det hjelper lite med mentorordninger hvis man ikke opplever å ha tid og tillit i jobben sin. Derfor er det en helt naturlig diskusjon i forlengelsen av det vi diskuterer i dag, også å diskutere innretningen på lærerjobben, herunder tidsbruk.

Vi i Arbeiderpartiet er usikre på om prosentmålet Venstre har satt seg for reduksjon av skolebyråkrati, er den beste måten å angripe dette på. Hvor mye er egentlig 25 pst. – og av hva? Bedre bruk av lærernes tid handler vel om ganske mye mer enn byråkrati. Hva med f.eks. i større grad å ta i bruk andre yrkesgrupper, som kan avlaste lærerne? Det var bakgrunnen for at vi i vårt alternative statsbudsjett bl.a. ville øremerke satsingen på skolehelsetjenesten. Hva med å sørge for at vi får flere ansatte i skolen, som sammen gjør jobben – til beste for eleven? Visst skal vi ta bort noe, men vi må ikke glemme at vi også kan legge til noe: tid og ressurser.

Vi vet etter hvert en del om lærernes tid. Vi har Tidsbrukutvalget fra 2009 og tidstyvrapporten, som ble overlevert KS og departementet før jul. Begge disse gir tydelige signal om at det bør bli færre krav til dokumentasjon og rapportering, slik at lærerne får mer tid til elevene. Arbeiderpartiet forventer at regjeringen følger opp disse anbefalingene. Det må ikke bli slik at dette bare blir en bevisstgjøringsrapport, som litt tilfeldig tas hånd om i en dialog mellom KS, kommunene og staten.

Henrik Asheim (H) [10:57:47]: Jeg vil stille meg i rekken av alle de representantene som roser dette forslaget. Det er svært positivt at Venstre og forslagsstillerne løfter denne debatten inn i komiteen og også inn i denne salen. Jeg må også si at det har blitt et slags klimaskifte i utdanningsdebatten opp mot stortingsvalget i 2013 og i årene etter det. Det nye flertallet har rettet veldig mye av oppmerksomheten sin og fokuset sitt mot nettopp det vi vet er viktigst for å skape læring i klasserommet, og det vi vet er viktigst for at flere elever skal lære mer, nemlig gode, faglig oppdaterte lærere.

Det er slik at forslagsstillerne ønsker å se på hvordan vi både kan rekruttere flere inn i skolen, hvordan vi kan beholde mange av dem som er i skolen i dag, og hvordan vi også kan få flere yrkesgrupper inn i skolen. Jeg mener at forslagene er gode, og at det er viktige debatter som representantene og Venstre som parti tar opp. Men jeg mener samtidig at dette er noe som vi allerede er i gang med. Det er noe som vi er i gang med også fordi partiet Venstre i forhandlinger med regjeringen har vært en pådriver for det. For Høyre var det et viktig valglofte før valget i 2013, og det er noe man har fulgt nøye opp fra Kunnskapsdepartementet og fra Stortinget i ettertid.

Man gjør nå et statusløft for lærerne ved å se på lærerutdanningen og gjøre den om til en femårig masterutdanning, og ved å se på hvilke opptakskrav man skal ha for å

komme inn på lærerutdanningen, og ikke minst det statusløftet man trenger ved å gi mer tillit til lærerne også gjennom at kunnskapsministeren helt tydelig har sagt at lærerne skal ha nye verktøy og flere fullmakter til å vise at de er sjefen i klasserommet. Jeg tror vi kan beholde flere gode lærere nettopp gjennom denne tilliten, og ved at man nå er i gang med arbeidet for flere karriereveier i klasserommet, slik at ikke den eneste måten å bli forfremmet på, for å bruke det ordet, i skolen, er å forsvinne ut av klasserommet og bli inspektør eller rektor. Slik kan det ikke være i norsk skole, og derfor er det positivt at man nå ser på hvordan man kan bli spesiallærer og ha andre karriereveier i skolen som gjør at man også kan fortsette med å undervise.

Så er det slik at vi skal rekruttere flere lærere, at vi skal få flere inn, og dette henger også tett sammen med de to foregående punktene. Her skjer det også veldig mye spennende lokalt. Man kan se på Teach First i Oslo eller flere andre eksempler og se hvordan man får yrkesgrupper, næringslivet lokalt eller for den saks skyld offentlig sektor, helse- og omsorgssektoren, inn i skolen for å være med på undervisningen og kunnskapsutviklingen.

Så er det verdt å vise til det budsjettforliket som Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen hadde med Kristelig Folkeparti og Venstre, hvor man bevilget 50 mill. kr til et kompetanseløft for ufaglærte i skolen. Det var et viktig grep som særlig Venstre har vært opptatt av, og som de fortjener ros for å ha fått inn i budsjettet.

Så er det også slik at det er en positiv utvikling i norsk skole ved at det nå kommer flere lærere inn enn det forsvinner ut av skolen. Det er en utvikling som ikke har kommet over natten, men det er noe vi skal glede oss over og sørge for at fortsetter.

Høyre deler de viktige ambisjonene og målene som Venstre trekker frem i dette forslaget. Det er av og til bare tiltakene, eller hvordan de skal implementeres, uenigheten kan gå på.

Det bringer meg videre til forslaget om 25 pst. reduksjon i skolebyråkratiet. Jeg er redd for to ting med et slikt forslag. Det ene er at det kan bli et tak, altså det kan bli om å gjøre å nå 25 pst., og så kan man stoppe. Det andre er at det kan bli et mål i seg selv, altså at man må nå 25 pst., selv om det kanskje er færre tiltak som bør ut. Jeg tror for å være helt ærlig at lærerne ikke ønsker seg nye måltall fra denne salen. Jeg tror de ønsker seg tillit, og jeg tror de ønsker seg mer tid. Det skal vi sørge for, men en 25 pst.-grense kan bli et verktøy som har den motsatte hensikt av det som forslagsstillerne selv ønsker.

For Høyre er det viktig med tillit til lærerne, og det er viktig å lytte til det lærerne selv sier, og når de varsler at det er for mange tidstyver i skolen, skal vi se på det. Derfor er kunnskapsministeren godt i gang med svært mange tiltak for nettopp å rydde opp i det.

Den streiken vi så i fjor høst, var ikke en typisk arbeidskonflikt som handlet om lønnsnivå eller et eller annet slikt, nei, det var en generell frustrasjon over tidsbruken i skolen og tilliten i skolen. Tilliten var lav, man ønsket seg mer tillit fra dem som styrer skolen, både lokalt og nasjonalt.

Avslutningsvis vil jeg si at mye i det forslaget som Venstre fremmer, kan jeg på vegne av Høyre helhjertet

støtte. Jeg oppfatter også at mye av det som forslaget går ut på, er ivarettatt av det som nå gjøres fra Kunnskapsdepartementets side, ikke minst etter press fra og godt samarbeid med partiet Venstre.

Geir S. Toskedal (KrF) [11:02:55]: Det er enkelt å si seg enig i forslagsstillernes intensjoner i denne saken, både når det gjelder å redusere skolebyråkratiet og å få flere lærerutdannede til å velge å jobbe i skolen, og når det gjelder å redusere lekkasjen over til andre næringer.

Vi vet at mange lærere opplever skolebyråkratiet som en belastning i hverdagen. Det er stadig nye krav om testing, evaluering, krav om rapportering, både fra sentrale skolemyndigheter og fra den enkelte skoleleder og skoleeier. Summen av alt dette – og av alt det som hører med av arbeid og byråkrati – oppleves fort som en trussel mot muligheten til å gjøre en god jobb i klasserommet med elevene. Det stjeler tid, og det tar oppmerksomheten bort fra den enkelte elev.

Jeg tror alle ser behovet for å gjøre noe med dette problemet. Kristelig Folkeparti er glad for at kunnskapsministeren er tydelig på at arbeidet med å redusere rapporterings- og dokumentasjonskravet i skolesektoren allerede er godt i gang, og at dette arbeidet vil prioriteres høyt framover. Jeg tar det også for gitt at departementet merker seg komitéflertallets ønske om at rapporten «Rapporterings- og dokumentasjonskrav i skolesektoren», som ble utarbeidet på oppdrag fra KS, i samarbeid med Kunnskapsdepartementet, følges opp.

Ifølge Statistisk sentralbyrå kommer det til å mangle en god del lærere i tiårene som kommer. Hva gjør vi med det? Hva gjør vi for å rekruttere flere til å ville bli lærere? Og hva gjør vi for å hindre lekkasjen fra klasserom og ut i andre yrker? I dag er det altfor mange som forlater læreryrket til fordel for andre jobber, og mens vi har for mange ufaglærte ansatte i skolen, har vi samtidig ca. 37 000 kvalifiserte lærere som har valgt å ta seg et annet arbeid enn i skolen.

Rapporten «'Reservestykken' av lærere» gir oss en del svar på hvorfor det er slik og hva som skal til for å lokke lærerne tilbake til kateter og klasserom. Det handler om den totale arbeidsbelastning, det handler om muligheten til faglig utvikling, og det handler ikke minst om å ha tid nok til hver enkelt elev – møtet med det enkelte menneske.

Vi vet altså mye om hva som skal til for å gjøre læreryrket mer attraktivt, og vi vet hva som skal til for at flere vil velge å bli værende i yrket, og regjeringen og samarbeidspartiene er allerede i gang med konkrete tiltak. Lærerløftet, med bedre muligheter for etter- og videreutdanning, er en del av det. Men vi må heller ikke glemme behovet for mer tid til den enkelte elev, å se den enkelte, og da er det viktig å få på plass en nasjonal bemanningsnorm som sikrer nok lærerressurser i grunnskolen. I dag peker disse pilene i gal retning: Hver enkelt lærer får ansvar for flere elever enn før, og da blir det mindre tid til den enkelte elev og en god pedagogisk gjennomføring og en klasseledelse.

Kristelig Folkeparti vil gjenta at vi støtter forslagsstillernes intensjoner, og vi er glade for at både regjering og samarbeidspartier, som utgjør et flertall på Stortinget, al-

lerede har gode prosjekter på gang for å løse de utfordringene som det pekes på i denne saken.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:06:40]: I likhet med forslagsstillerne er Senterpartiet opptatt av å redusere byråkratiet og å jage tidstyvene ut av skolen. Det er bred enighet om problemet med økt byråkratisering, og at lærerne må avløses oppgaver som stjeler tid fra selve undervisningen. Verre er det å enes om hva som skal plukkes bort – og hvordan det skal gjøres.

Etter innføringen av Kunnskapsløftet i 2006 ble det lagt et omfattende arbeid på den enkelte skole og den enkelte lærer. Læreplanen gikk fra å være innholdsstyrt til å bli målstyrt. Dermed måtte alle lærerne lage sine egne lokale læreplaner. Det var et omfattende arbeid og førte til at mange lærere følte at skriviene tok veldig mye tid. Og siden Kunnskapsløftet er en målstyringsplan, krever det kontroll for å se om målene er oppfylt. I tillegg til nasjonale prøver, læringsstøttende prøver, karakterstøttende prøver, kartleggingsprøver og diverse internasjonale prøver ble det innført en omfattende vurderingsforskrift. Dette er noe av «skolebyråkratiet» og «tidstyveriet» som Venstre vil måtte fjerne dersom de ønsker en reduksjon med 25 pst.

Sist Venstre tok opp saken, var fokuset på alle rundskrivene som kom fra myndighetene. Lærere og rektorer drukner i rundskriv, sa Venstres leder den gangen. Ja, det er kanskje ikke så rart om det blir en del rundskriv når en ny læreplan innføres. Det gjelder alt fra svømmeopplæring og rett til skoleskyss, rett til opplæring av barn i asylmottak, rådgivning, eksamen, foreldresamarbeid, om endringer i faget kroppssøving, arbeidslivsfaget, fag og timefordeling, osv. osv. Rundskrivene skal informere skolene om de vedtak vi gjør her i Stortinget, som har konsekvenser for skolene. Det er vel neppe rundskrivene som er det verste byråkratiet for lærerne.

I desember 2014 la det «nye» tidsbrukutvalget fram sin nye rapport om tidstyver i skolen, fem år etter den forrige gjennomgangen. Og hva sa de? De sa det samme som ble sagt sist: Det må bli færre krav til rapportering og dokumentasjon i skolen, slik at lærerne får mer tid til elevene. Og hva gjør vi? Fint lite! Jeg skjønner at Venstre har et behov for å synliggjøre at de mener noe som er annerledes eller mer enn regjeringen, men jeg er forundret over at dette forslaget ble fremmet rett før de visste at deres egen regjering skulle få en ny tidsbrukrapport. Det virker rett og slett litt snålt.

For 14 dager siden behandlet Stortinget forslag fra Senterpartiet som kunne vært et svar på noe av tidsbruken: gjøre nasjonale prøver om til utvalgsprøver og frata kommunene rett til å pålegge skolene egne prøver i tillegg til alle som allerede finnes. Det stemte alle partiene imot, bortsett fra Senterpartiet og SV.

Vi har to debatter, for det andre forslaget fra Venstre gjelder rekruttering av lærere. Den rød-grønne regjeringa fikk gjennom GNIST-kampanjen doblet antall søkere til lærerutdanningen, og det ble gjort tiltak for mentorordning etter ferdig avlagt lærereksamen, bl.a.

Som kjent er det 9 000 ikke-kvalifiserte i skolene i dag. I utgangspunktet er det kommunenes ansvar å sørge for at

disse tar utdanning. Sist vi hadde denne diskusjonen, viste jeg til handlingsplanen for Oppland fylkeskommune. Den var detaljert ned på skolenivå, der det var kartlagt hvor mange ikke-kvalifiserte som var ansatt, hva de manglet av utdanning, og hva slags utdanning de ble tilbudt eller var i gang med. Etter- og videreutdanning av arbeidstakere er en kommunal og fylkeskommunal oppgave som alle kommuner må ta. Det er derfor helt grunnleggende viktig at regjeringa og Venstre sørger for at kommuneøkonomien er god nok til å gjennomføre de forventningene de har.

Det er sterkt fokus på lærerne. Mange av dem føler at tilliten til dem er lav. De ønsker seg tid til å ta seg av elevene, og de ønsker seg tillit til at de gjør en god og profesjonell jobb. All rapportering og dokumentering som vi forventer innsyn i, bidrar til å understreke at vi ikke tror de er profesjonelle nok.

Og til slutt: Lønna må stå i forhold til de oppgavene de skal utføre. Mener vi at lærere har den viktigste jobben i Norge, må lønna si det samme. Det gjør den ikke i dag. Det handler igjen om kommuneøkonomi. Tid, tillit og lønn er altså tre av de viktigste forholdene Senterpartiet mener må være på plass dersom vi skal klare å rekruttere og beholde lærere i skolen i dag.

Iselin Nybø (V) [11:11:26]: Som flere har vært inne på, er økt rekruttering og reduksjon av skolebyråkratiet noe som Venstre har vært opptatt av lenge, og det er også noe som har vært diskutert i denne salen flere ganger. Etter de foregående talerne tror jeg vi trygt kan si at det er bred enighet hva gjelder intensjonen i forslaget som er fremmet av Venstre.

Allikevel står vi her i dag og mangler tusenvis av lærere i skolen. Vi vet at vi kommer til å mangle tusenvis i årene som kommer, og vi får jevnlig og mange tilbakemeldinger om at det er altfor mye byråkrati og tidstyver i skolen i dag. Så selv om vi har hatt denne debatten før, er det tydelig at vi trenger å ha den fortsatt.

Vi har 9 000 såkalt ikke-kvalifiserte lærere som jobber i skolen i dag. Vi har fått tall fra SSB som viser at et betydelig antall lærere kommer til å mangle fram mot 2020 og 2025. Vi vet at vi har en stor reservestyrke av lærere i andre yrker som har valgt å gjøre noe annet enn å være i klasserommet.

Dette handler om flere ting, som flere også har vært inne på. Det handler om å få flere til å ville bli lærere, og det skjer mye bra på dette området, men det handler også om å få flere til å bli i læreryrket. Der har vi også en jobb foran oss. Så handler det om å få andre yrkesgrupper til å ville bli lærere og komme inn i skolen. Venstre har lenge tatt til orde for at vi må få på plass en stipendordning som gjør at man kan kvalifisere seg til lærer. Spesielt er dette kanskje aktuelt for yrkesfag, der det er vanskelig å få lærere.

Jeg er glad for at vi har fått et flertall i komiteen som så tydelig ønsker tiltak for å rekruttere og beholde lærere. Jeg tror det er helt nødvendig at vi har fokus på dette området videre. Jeg er også glad for at kunnskapsministeren har startet et arbeid her, men jeg tror vi har langt igjen.

Så handler denne saken ikke bare om rekruttering. Den

handler også om byråkrati og det å redusere byråkratiet. Senterpartiet var inne på det i en sak som vi hadde for et par uker siden, og jeg mener ganske bestemt at hvis en skal redusere byråkratiet, nytter det ikke å ta bare en og en sak og en og en prøve. Man må se dette som en helhet, man må gå til angrep på totaliteten. Det er derfor vi også har sagt at vi må ha et konkret mål. Hvis det er sånn at Høyre bekymrer seg for at vi når vi har nådd målet om 25 pst. reduksjon, ikke skal ville gjøre mer, vil jeg heller bare si at når vi har nådd målet om 25 pst. reduksjon, skal vi snakkes. Er det fortsatt behov for å redusere byråkratiet, skal Venstre være med på det også etter at vi har nådd målet om 25 pst. reduksjon.

Jeg har også registrert at kunnskapsministeren er opptatt av dette. Jeg har registrert at han har fått en rapport som han har sagt han skal ta tak i, og det er jeg glad for. Men vi har fått sånne rapporter før, og vi får tydelige tilbakemeldinger fra lærerne som er der ute, om at et sånt arbeid ofte renner ut i sanden. Det er det vi er opptatt av at ikke skal skje. Vi er opptatt av at vi må være konkrete, og det er også derfor vi mener at det må settes et mål på hvor mye som skal reduseres, sånn at vi er sikre på at det faktisk skjer en reduksjon, og at lærerne får mer tid til å være sammen med den enkelte elev.

Det handler også, som andre har vært inne på, selvfølgelig om å få inn andre yrkesgrupper, sånn at læreren kan bruke mer tid på eleven, f.eks. helsesøstre, som har vært nevnt her. Selvfølgelig er det kjempebra hvis vi kan få flere helsesøstre inn i skolen, og det har vi også vært med og bevilget penger til. Vi vil frigjøre tid for lærerne, og vi skal jobbe med det, men vi må samtidig se på alt det byråkratiet som har vokst fram gjennom årene, og om det er noe vi kan redusere der. For hvis vi ikke setter oss tydelige mål, er jeg redd for at vi heller ikke når målet om å redusere byråkratiet.

Til slutt vil jeg ta opp Venstres forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Iselin Nybø har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:16:24]: Eg stiller meg også i rekkja av representantar som vil rose Venstre for å ha tatt opp eit veldig viktig spørsmål. Men der stoppar også rosen. Dette er jo eit viktig spørsmål, men det er noko snålt med forslaget, både tidspunktet det blir lagt fram på, og innhaldet i det. Som representanten frå Senterpartiet var inne på, er det eit litt pussig tidspunkt å kome med eit sånt forslag på. Det har på ein måte vore ein gjennomgangstone med Venstres forslag at ein kjem rett før noko er på veg. Også i denne saka har ein gjort det.

Så er det 25 pst. Kvifor ikkje 30 pst.? Kvifor kunne vi ikkje redusert byråkratiet og dokumentasjonen i skolen med 30 pst.? Eller 35 pst.? Kva om vi andre i komiteen hadde foreslått det? Eller kanskje 20 pst.? Kva er det faglege grunnlaget for å redusere med denne typen prosent-sats? Kva er konsekvensen av det? Eg fekk veldig lyst til i arbeidet med denne saka å stille spørsmål til ministeren om kva det ville betydd dersom ein reduserte dokumenta-

sjonen og byråkratiet med 20 pst. – kva for område ville ein da ha fjerna?

Det er eit paradoks at vi hadde ei sak for berre eit par veker sidan der Senterpartiet og SV gjekk inn for å gjere dei nasjonale prøvene til utvalsprøver. Det ville redusere dokumentasjonen og byråkratiet i skolen vesentleg og også setje avgrensingar på omfanget at kommunane kan innføre eigne kartleggingar og eigne prøver. Det er den type byråkrati lærarane sjølve påpeiker er eit stort problem. Ein skulle da ikkje redusere testar og prøver, for det er veldig viktig, men derimot den typen dokumentasjon som f.eks. skal sjå på at ein sikrar naturfagsromma slik at det varetar sikkerheita til elevane, skal ein kunne fjerne. Eg synest det er ei merkeleg tematisering Venstre her gjer, der prøver, kartlegging og testing er ei verd – det er veldig viktig, det skal vi fortsetje med – mens dokumentasjon av viktige forhold i skolen skal ein redusere.

I løpet av min tid her på Stortinget har eg vore på mange skolar. På ein skole hadde vi ei lita samling med lærarar, der vi tenkte vi skulle ha ein skikkelig workshop: Lat oss no setje oss ned og gå laus på desse tidstjuvane som ein har i skolen. Spørsmålet mitt var: Kva skal ut, kva kan vi ta ut av skolen av dokumentasjon, kartlegging osv.? Det første dei kom opp med, var prøver og testing osv. Når vi begynte å gå laus på annan dokumentasjon, blei uenigheita stor: Ja, vi har lyst til å få bukt med tidstjuvane, vi har lyst til å arrestere dei og putte dei i fengsel. Men ikkje alle – nokre tidstjuvar vil vi ha. Nokre tidstjuvar vil lærarane ha. Det er ikkje sånn at alle tidstjuvar er negative, det er også mange tidstjuvar som vi treng for å sikre at skolen blir driven på ein god måte.

Den delen av forslaget som handlar som skolebyråkrati, synest eg er snål. Vi kjem tilbake i neste sak, ei sak som verkeleg vil gje lærarane meir tid til å kunne vere lærar, samtidig som eg sjølv sagt støttar alle initiativa frå både minister og andre for å redusere skolebyråkratiet. Vi har også foreslått det ettertrykkeleg her i salen.

Til slutt til rekruttering, som blir behandla mest i merkads form frå komiteen. Korleis rekruttere fleire lærarar i Noreg? Den raud-grøne regjeringa sette i gang GNIST-prosjektet, med ein kampanjeperiode frå 2008 til 2014. I den perioden fekk ein auka førstevalssøkjjarar til lærarutdanninga med 61 pst. Til samanlikning har auken generelt på høgre utdanning vore på 25 pst. Altså har ein større del – ein veldig større del – av dei som søker seg til høgre utdanning, valt å gå lærarretninga.

Men dette er sjølv sagt ikkje nok. Ein kan jo synleggjere kor spennande og fagleg interessant læraryrket er, men vi må leggje til rette for at det faktisk er det. Da er det veldig mange forhold som kjem inn, og Stortinget treng å ha eit balansert forhold til det. Vi treng fleire lærarar, vi treng ei styrkt helsesøsterteneste, vi treng å redusere omfanget av skolebyråkrati, vi treng å redusere omfanget av testing og måling og det hysteriet der, men vi må gjere det på ein skikkeleg måte og ikkje berre med ein 25 pst. i hovudet.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:21:38]: Jeg tror at et greit utgangspunkt i denne debatten er at når vi snakker om tidstyver, er jo ikke det i betydningen alt som

tar tid i skolen. Når vi snakker om tidstyver, må jo det være noe negativt. Så er det nok riktig som representanten Knag Fylkesnes sier, at det er ikke nødvendigvis enighet om hva man skal ta bort. Jeg har innledningsvis tre sånne betraktninger.

Det ene er: I denne Grindheim-rapporten, eller tidstyv-rapporten, som den også blir kalt, er det enighet om én ting som sektoren – både kommune, skoleledelse og lærerne – gir klar beskjed om, og det er at summen av de gode intensjonene blir for stor, at det altså kan være gode begrunnelser for enkelttiltak, men summen av de gode intensjonene blir for stor. Så er det nok større uenighet om hva som skal bort, og der kan det jo også være forskjellige vektlegging og forskjellige vurderinger.

Vi ser også at tidstyvene eller unødvendig byråkrati har opphav noe i stat, noe i kommunene, noe i skolen og noe i hvordan regelverket praktiseres. Hvordan regelverket praktiseres, har nok også mye med det å gjøre at skolen, som andre sektorer i samfunnet, har blitt rettsliggjort og jussifisert. Der det tidligere kanskje var ansett som tilstrekkelig med muntlige tilbakemeldinger, eller at man ikke skriftliggjorde det, er det i dag en forståelse av, eller i hvert fall en praksis som har utviklet seg, at mer og mer skriftliggjøres.

Det andre er at tidstyvarbeidet ikke er noe vi kommer til å bli ferdig med. Det er ikke sånn at vi på et eller annet tidspunkt kommer til å sette et punktum og si at nå behøver vi ikke å arbeide med å fjerne tidstyver i skolen lenger, eller i offentlig sektor generelt. Det er et kontinuerlig arbeid som enhver organisasjon må holde på med.

Det tredje er at det også er lett å glemme dette perspektivet når nye saker kommer, og det er lett – som vel representanten fra Senterpartiet nevnte – at også vi som er politikere, påfører skolen nye tidstyver. Vi får f.eks. nå snart en stor og veldig grundig NOU om mobbing i skolen – Djupedal-utvalget. Der forventer jeg at det kommer ganske store forslag til endringer i skolen. Det er også viktig å se de forslagene i lys av diskusjonen om byråkratisering og rapportering.

Så er det et mål å fjerne oppgaver som stjeler tid fra lærernes kjernevirksomhet. Det er vi i gang med, men arbeidet må selvfølgelig fortsette. Vi er i gang med å følge opp Grindheim-utvalget. Vi har varslet at vi gjennomgår regelverket for vurdering av elevenes faglige prestasjoner. Vi har i tildelingsbrevet til Utdanningsdirektoratet bedt direktoratet om å foreta en kritisk gjennomgang av GSI, Grunnskolens Informasjonssystem, med sikte på forenklinger. Vi støtter prosjektets anbefaling om å frafalle dagens krav om kartlegging og dokumentasjon av norskferdigheter for barn og unge som har bodd kort tid i Norge. Vi vurderer også flere andre endringer som Stortinget vil bli informert om etter hvert.

Dessuten er det jo viktig hvordan dette følges opp. Vi jobber nå i Kunnskapsdepartementet sammen med kommunenes organisasjon, KS, for å lage et opplegg hvor de som er i sektoren, kan gi innspill og lage et opplegg for hvordan dette arbeidet skal brukes lokalt. For det er ikke slik at alle tidstyver har opphav i staten. Mange tidstyver kan også ha opphav i hvordan man job-

ber i kommunen, eller hvordan man jobber på den enkelte skolen.

Jeg vil også nevne at i regjeringens samlede arbeid med å fjerne tidstyver har det kommet inn 400 innspill fra landets fylkesmenn. KD er et av de departementene som har fått flest innspill i denne prosessen.

Så er det et veldig viktig arbeid som foregår for å rekruttere flere lærere inn i skolen. Der vil jeg også nevne det generelle arbeidet: At vi har gode ordninger for faglig påfyll, at skolen er en spennende arbeidsplass, at vi nå piloterer spesialiststillinger i skolen i utvalgte fylker med tanke på å øke volumet etter hvert, mener jeg er viktige bidrag til at skolen skal bli en mer attraktiv arbeidsplass.

Så har vi også etter budsjettforliket med Kristelig Folkeparti og Venstre fått bevilget 50 mill. kr til kompetansetiltak for ikke-kvalifiserte ansatte i undervisningsstillinger. Departementet innfører nå en mulighet til å søke om et stipend på 100 000 kr per studieår for dem som jobber i undervisningsstillinger og ønsker å bli lærere, men som mangler en lærerutdanning.

I første omgang skal ordningen avgrenses til å gjelde ansatte i skolen som er kvalifisert til praktiskpedagogisk utdanning eller yrkesfaglærerutdanningene. Dette er ansatte med verdifull kompetanse, men som i dag bare kan få midlertidige ansettelser. Våre tall tyder på at så mange som 10 000 ansatte i skolen kan omfattes av en slik stipendordning.

Dessuten jobber vi også videre gjennom GNIST-samarbeidet med rekruttering, selv om kampanjedelen av GNIST er lagt ned.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tynning Bjørnø (A) [11:26:50]: I Danmark har én av ti lærere forlatt skolen siden lockouten for fire år siden. Tillitskrisen har gjort at de har mistet motivasjonen og velger seg andre arbeidsplasser. Under lærerstreiken i fjor høst så vi – og ser for så vidt fortsatt – konturene av en lignende tillitskrise i Norge. Å gi lærerne tid og gode rammer er kanskje den viktigste enkeltfaktoren både for rekruttering og for å beholde dagens lærere. Etter- og videreutdanning, karriereveier og ikke minst å sørge for at datasystemer snakker sammen, er vel og bra, men utover dette, hva har statsråden tenkt å gjøre for å gjenreise tilliten og forhindre at Norge havner i en dansk situasjon?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:27:39]: Takk for spørsmålet. For det første er jeg veldig glad for at vi ikke endte i en situasjon som i Danmark i Norge. I Danmark var det regjeringen, den sosialdemokratiske regjeringen, som med Folketingets – det er vel det det heter i Danmark – flertall bak seg gjennomførte og innførte en ny arbeidstidsordning som mange lærere reagerte veldig sterkt på. I Norge skjedde ikke det. Det tror jeg var fornuftig, og det gjør at konflikten, som var hard, allikevel endte med en situasjon som begge parter kunne leve med. Det tror jeg var viktig.

Så til det kontinuerlige arbeidet for tillit, for å fjerne tidstyver og byråkrati, som jeg har redegjort litt for i mitt innlegg: Hvis vi skal klare dette, kan vi ikke bare jobbe

med de overordnede prosjektene for læringsmiljø, skolemiljø, bedre lag på skolen, selv om det også er fryktelig viktig. Vi må også rett og slett gå kritisk gjennom og adressere og identifisere enkeltregler og så fjerne dem etter hvert hvis begrunnelsen ikke er god nok til å opprettholde dem.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:28:48]: Jeg tror det er riktig sånn som statsråden sa i sitt innlegg, at det å arbeide mot tidstyver er et kontinuerlig arbeid, det er liksom ikke noe som man blir ferdig med. Den rød-grønne regjeringa sa at vi måtte tidsvurdere alle de vedtak som vi gjør, så jeg er glad for at statsråden nevnte det med tanke på den NOU-en som blir lagt fram om mobbing, at det blir en tidsvurdering av det.

Jeg hadde lyst til å spørre statsråden om når han vil komme med en sak til Stortinget basert på det nye tidsbrukutvalget som han fikk overlevert rapport fra før jul, men så hørte jeg en nøling i statsrådets innlegg, der han var litt usikker på om det kom noen sak til Stortinget i det hele tatt, så derfor lurte jeg på: Vil tidstyver og hva som nå blir gjort, bli en sak som blir framlagt for Stortinget?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:29:39]: Når det gjelder Grindheim-utvalget, som KS, kommunenes organisasjon, og Kunnskapsdepartementet sammen har bestilt en rapport fra – for øvrig bestilt under den forrige regjeringen – er arbeidet med å følge den opp i gang. Det er ikke noen grunn til at det skal bli en egen sak for Stortinget om det, det vil både ta ekstra tid og være unødvendig siden det er en sak som departementet har bestilt. Vi kommer tilbake med løpende orienteringer om hvordan vi jobber med dette i budsjett dokumenter, f.eks., men det er ikke noen planer fra min side nå om en samlet, overordnet sak om tidsbruk i skolen, nettopp fordi jeg oppfatter at det er veldig stor enighet i denne salen om at dette arbeidet må prioriteres, det må jobbes med, det må jobbes med systematisk, og det er det departementet er i gang med.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:30:32]: Jeg forstår at det kan være unødvendig byråkrati å hefte seg ved Stortingets meninger i den sammenheng. Men det er nå en gang sånn at dersom statsråden og regjeringa nå går i gang med f.eks. store endringer innenfor GSI, hva slags type endringer det nå er, eventuelt ønsker å gjøre nasjonale prøver om til utvalgsprøver eller andre typer prøver, altså større tiltak som dere kanskje ønsker å gjennomføre, ville jeg ha sett på det som naturlig at Stortinget fikk ta del i det i en egen sak. Om dere ikke presenterer det hele og en overordnet oversikt, håper jeg at statsråden kan bekrefte at dersom det er endringer som en mener at Stortinget bør ta del i, vil det komme en sak til Stortinget om den typen endringer.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:31:23]: Det er vel i politikken som det er i skolen, at det er ikke alt som tar tid, som er en tidstyv. Det er aldri unødvendig byråkrati at man

skal ha det riktige forholdet mellom storting og regjering, og det er helt naturlig at departementet f.eks. i budsjett-dokumentene, både i revidert nasjonalbudsjett som kommer og i budsjettdokumentet for høsten, redegjør for hva vi jobber med, og hvordan vi jobber med disse problemstillingene, og da har jo også Stortinget muligheten til å si sin mening om saken. Det gjør for øvrig også Stortinget gjennom de sakene som vi behandler nå, f.eks. dette Dokument 8-forslaget. Enten man vedlegger det protokollen eller gir uttrykk for sitt syn gjennom flertallsmerknader, er det signaler fra Stortinget som vi selvfølgelig tar med oss. Det betyr at Stortinget vil ha god anledning til på helt vanlig måte både å diskutere og gi sine meninger om dette. Så oppfatter vel jeg at det er ingen i denne salen som er uenig i at dette arbeidet er viktig og må gjøres, og det arbeidet er vi godt i gang med, vil jeg si.

Iselin Nybø (V) [11:32:26]: Jeg registrerer at statsråden er opptatt av å redusere byråkratiet og redusere tidstyvene, og det synes jeg er veldig bra. Statsråden skisserer også en del ting som han ønsker å ta tak i for å oppnå nettopp det. Allikevel oppfatter jeg at statsråden er negativ til å tallfeste et mål for hvor stor reduksjon vi skal ha i byråkratiet og i tidstyvene. Da lurer jeg på: Er det fordi statsråden ikke tror at vi kan nå et mål om 25 pst. reduksjon, og har statsråden noen oppfatning av hvor mye vi kan klare å nå ut fra det som statsråden planlegger å gjøre?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:33:15]: Det er ikke av frykt for prosenter generelt at jeg er bekymret for å tallfeste et mål, men det er rett og slett fordi jeg mener at det vil være fryktelig vanskelig å fylle det med et reelt innhold. Hvis man tar f.eks. det nasjonale regelverket, vil det være veldig vanskelig – hva er 25 pst. reduksjon i byråkratiet der? Hvis man skulle pekt på 25 pst. reduksjon for den individuelle lærer, så er det store forskjeller fra skole til skole, nettopp fordi veldig mange av det vi nå kaller for tidstyver, har opphav enten i den enkelte kommune eller i regelanvendelsen eller i praksisen på den enkelte skole. Så jeg tror rett og slett ikke – selv om det er en veldig god ambisjon, og det er bra å være konkret – at det er en spesielt hensiktsmessig måte å angripe problemstillingen på.

Trond Giske (A) [11:34:17]: Det er ingen tvil om at det er gode intensjoner både i departementet og i Stortinget for å redusere byråkratiet i skolen. Jeg er helt enig med dem som sier at det er helt umulig å sette et prosentmål når man ikke har definert et utgangspunkt. Det fins ikke konkrete standarder for måling av – skal vi si – unødvendig byråkrati. Ambisjonen må være å redusere alt unødvendig byråkrati. Jeg tror det var Bjørnstad som sa det slik.

Men nå har jo statsråden gjort det til en vane å foreslå ting som har veldig lite virkning – karakterkrav 4 som viste seg å være karakterkrav 2, en mobbelov som ikke endrer loven, innføring av regler for å låse dører, regler som allerede eksisterer, og beslaglegging av pc og telefon, regler for det eksisterer også. I hans innlegg hørte jeg bare ett konkret tiltak for å redusere bruk av tid, og det gjaldt kartleggingsprøve for elever som har bodd kort tid i Norge. Er

ikke det litt lite ambisiøst, når man snart har sittet to år i stolen, å ha denne mikroskopiske endringen? Hvor er de konkrete tiltakene? Utvalg er fint, utredning er fint, og dialog er fint, men lærerne lever av konkrete tiltak, det er det som hjelper.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:35:24]: Jeg skal ikke bruke tid på alle de andre opplekkingsene som representanten Giske har gjort det til en vane å ha, annet enn å si at jeg er selvfølgelig uenig i det.

Jeg kan nevne et par av de andre tingene som vi også gjør. For eksempel har vi sagt at vi skal gjennomgå tilsynsvirksomheten. Det er et av de klare rådene fra Grindheimutvalget.

Jeg mener også at det er grunn til å vurdere at det i 1. klasse på videregående skole er en obligatorisk kartleggingsprøve. Det er ikke sikkert det er hensiktsmessig å ha den der, rett og slett fordi man har eksamensresultatene fra grunnskolen som man kan forholde seg til, og ved siden av har man karakterinntak på videregående skole. Det er en annen konkret sak.

Dessuten er det også flere andre endringer i regelverket som det er mulig å gjøre, men de holder vi nå på å vurdere. Jeg er helt sikker på at representanten Giske med sitt falkeblikk vil få det med seg når vi kunngjør dem også.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:36:22]: «Tidstjuv» er jo eit veldig negativt lada ord, og eg likar godt det omgrepet som blei etablert, fordi det stakar ut ei retning på kva vi skal jobbe med. Tidstjuv-rapportane som har kome, og utvalet som har sett på dette, har jo lista opp veldig mange ting. Når ministeren seier at han ønskjer å komme til livs alle tidstjuvane, vil det i så fall bety alle dei tiltaka som ligg i denne rapporten, og det blir jo ein veldig spennande situasjon. Eg reknar med det ikkje er slik ministeren meinte det. Det er nokre tidstjuvar vi faktisk vil ha, og veging av kva typar positive og negative tidstjuvar som finst der ute, er ein vanskeleg jobb, også politisk.

Eg har eigentleg berre eitt spørsmål til ministeren: Kan ministeren seie eitt konkret tiltak som ministeren har gjennomført allereie – eitt konkret tiltak – som har ført til reduksjon i tidstjuvane – det viktigaste?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:37:32]: Jeg hadde en opplekkning i min tale, jeg kan jo gjenta det. Noen av disse lovendringene er jo på vei. Regelverk for vurdering av elevenes faglige prestasjoner, det er forskriften til opplæringslova § 3-1 – for å forenkle den. Når det gjelder GSI, altså Grunnskolens informasjonssystem, kan det være mulighet for forenklinger. Dessuten å frafalle dagens krav om kartlegging og dokumentasjon av norskferdigheter for barn og unge. Dessuten nevnte jeg også i svaret til Giske at vi vurderer kartleggingsprøven på første trinn. Vi har sagt at vi skal gjennomgå tilsynene. Og det er bare en begynnelse. Denne rapporten kom til oss like før jul. Vi følger den opp ved å gå igjennom alle statlige krav, statlige retningslinjer, se på hvordan de fungerer, og se om det er noe som kan tas bort etter en avveining, hvis det er mindre nødvendig. Det som taler mot å ta det bort, er hvis man bruker mer

tid på det enn man reelt sett får tilbake av informasjon – da er det unødvendig å gjøre. Vi har også sagt at dokumentasjon av halvårsvurdering, skriftlig dokumentasjon av at det er gitt, også er et krav som kan bortfalle.

Presidenten: Replikskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Trine Skei Grande (V) [11:38:58]: Jeg syns dette har vært en litt artig debatt å sitte og høre på, etter å ha vært med på den i komiteen i noen år. På den ene siden er det mange partier som skryter av Venstres forslag, litt med en sånn tone som om man skulle være 14 år og ungdomspolitikker, og at det var et hyggelig innspill. På den andre siden er det to partier som akkurat har sluppet ut av arbeiderpartiklypa i regjering som er kjempeprovosert over at vi fremmer dette forslaget, og det er ikke ende på hva negativt man kan klare å si.

For å si det sånn: Det blir sagt at det er «snålt» – jeg tror det var det parlamentariske uttrykket – at man fremmer et forslag rett før statsråden gjør noe. En annen måte å si det på er at statsråden gjorde noe rett etter at vi fremmet et forslag. Og jeg syns ikke det er så snålt, jeg syns det er veldig klokt av statsråden å sette i gang en sånn type jobb – sjøl om det ligger et forslag i Stortinget. Hvis det kom rett før, kan man ikke ha fulgt veldig godt med de siste ni årene, for slike forslag har Venstre fremmet i uante mengder de siste ni årene og blitt nedstemt med brask og bram.

Nå begynner det å skje ting. Det begynner å skje ting både i departementet og med debatten her som gir en annen type dynamikk. Jeg er kjempeglad for at vi f.eks. i budsjettet endelig fikk til en pott til dem som i dag jobber i skolen, og som mangler lærerutdanning. At vi nå får til det som en stipendordning – sånn som modellen statsråden la fram nå – syns jeg er kjempebra.

Så mener jeg også at det ligger mange gode ideer om å få bort byråkratiet, sjøl om de som her var mest aggressive over at noen foreslo det, hadde forslag om flere helsesøstre. Helsesøstre hjelper både når man har vondt i magen, når man har slått opp med kjæresten, når mamma og pappa skal skille seg, eller når man har fått en infeksjon, men mot byråkratiet tror jeg ikke helsesøstre hjelper. Det er nok mange andre ting vi må gjøre for å få til det.

Så ble det sagt at rundskriv ikke er viktig for mindre byråkrati for lærerne. Hvilken verden er man i da, når man vet at det som kanskje skapte mest utfordringer for lærerne den siste perioden, var det 121 sider lange evalueringsrundskrivet som kom fra departementet, og som skapte uendelig mye kursing, skolering, skjemaer og ordninger for å få det implementert, og ingen skjønte egentlig hva som hadde stått der når det var sendt ut? Det førte til masse møtetid og ekstra arbeid.

Så skjønner jeg at folk syns det er utrolig provoserende at noen setter seg et mål, og det beskriver egentlig norsk skole og skoledebatt. Vi klarer å sette oss et mål på å få ned rapporteringa i næringslivet, men i skolen er det kjempeprovoserende at noen setter seg mål for hva vi skal få til.

Så er det klart at GNIST førte til at flere valgte lærerutdanning, men sannelig førte det ikke også til at flere falt fra.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:42:23]: Noen blir provosert. Jeg synes det er veldig interessant at representanter heller ikke tåler kritikk av sine egne forslag, for det var jo sånn, som statsråden sa, at bestillinga av det nye tidsbrukutvalget ble framsatt av den forrige regjeringa, og det ble varslet at det skulle legges fram før jul, og forslaget fra Venstre ble lagt fram i oktober eller november. Det er ikke noe som ligger i Stortinget, og så kommer det plutselig et tidsbrukutvalg overraskende på. Det burde i hvert fall ikke være slik.

Så nevner representanten Skei Grande dette evalueringsrundskrivet, som var på veldig mange sider. Ja, det var det. Det var veldig mange rundskriv som kom i forbindelse med det nye kunnskapsløftet, og det var fordi det ble gjort veldig mange endringer. Og evalueringskriteriene burde statsråden eller regjeringa rett og slett gå gjennom, for det er et veldig omfattende system. Jeg tror kanskje det kan være en av de tidstyvene som vi i hvert fall kan se på, for der er det sånn at man skal måle måloppnåelsen i de ulike kategoriene i hvert enkelt fag – om man har hatt et foredrag eller levert inn en stil, eller hva man har gjort. Så der er det veldig mye som vi bør gripe fatt i. Vi bør i hvert fall gi noen signaler til skolene om en forenkling innenfor akkurat det med evalueringsrundskrivet. Så jeg vil ikke si at det var bortkastet, men det er klart at vi som myndigheter må forstå at når vi innfører nye reformer, som f.eks. Kunnskapsløftet, som L97, vil det bli merarbeid på den enkelte skole. Det ble det i hvert fall når det gjaldt Kunnskapsløftet, som ble en helt annen reform enn slik det var tidligere. Da måtte lærerne lage sine egne lokale læreplaner. Det gjør de og jobber de med fortsatt, og for hver endring vi gjør – utvidelse i timetallet, eller hva vi gjør – vil det bli mer jobb for den enkelte lærer på den enkelte skole.

Trine Skei Grande (V) [11:44:35]: Jeg har bare behov for å oppklare for Senterpartiets representant at vi ikke var provosert i det hele tatt. Men det var veldig mye aggresjon fra Senterpartiets og SVs representanter mot dette forslaget, noe jeg bare syntes var litt underlig. Så det var bare en tanke.

Jeg syns at vi har fått veldig mye positive tilbakemeldinger fra de aller fleste partiene i denne salen, og jeg tror at de aller fleste har intensjoner om at dette er noe vi må bevege oss videre på, og at alle gode ideer mottas med takk.

Det er riktig at vi har flyttet veldig mye makt ned til skolen, og makt bringer også byråkrati med seg. Vi må bruke all den kreativitet vi kan for å se på hvordan dette kan avlastes. Jeg vil ha det sånn at det som tar tida i en lærers liv, er elever, ikke papirer.

Jeg tror også vi må se på om vi rigger skolen vår så mye for en redsel for å kunne bli saksøkt ti år etterpå, at vi begynner å bruke byråkratiet rundt lærerne for å hindre at det skal skje. Jeg tror at vi mer må dyrke den frie pedagogen, med ansvaret knyttet til den frie pedagogen, heller enn å

lage rundskriv ned til minste detalj – jeg har funnet mange morsomme rundskriv i min tid som skolepolitiker, det finnes rundskriv fra departementet som f.eks. sier hva en matpakke bør inneholde, og opp gjennom tidene finnes det en stor detaljrikdom og kreativitet fra politisk ledelse rundt hva som skal ligge i dem. Men utfordringa er når vi lager reformer som skaper enda mer jobb, slik f.eks. implementeringa av nytt vurderingsrundskriv skapte flere spørsmål enn det ga svar.

Det vi må ha i bakhodet ved alle endringer i skolen, er at vi bør ha som mål at byråkratiet skal reduseres, og at den frie læreren skal dyrkes – den frie pedagogen som kan være kreativ, nytenkende og tenke utenfor skjemaet når de jobber med elever, ikke innenfor skjemaet.

Jeg var kjempeglad for mottakelsen fra de aller fleste. Jeg var bare litt forundret over noens aggresjon mot forslaget, mot tall og alt sånt – men det er lov, det er en del av den politiske debatten. Men jeg tror nok at dette er et tema vi kommer til å komme tilbake til mange ganger framover.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:47:02]: Eg var absolutt ikkje aggressiv – engasjert er vel det som er ordet her. Det å vere engasjert på vegner av elevane rundt omkring i landet her, håpar eg ikkje noko parti begynner å sjå ned på – det synest eg vi skal vere, og det merkar eg at komiteen er. Så viss representanten Skei Grande fortsatt skal vere i debattar i KUF-komiteen, trur eg ho vil oppleve det igjen.

Når det gjeld innlegget til Skei Grande – når vi først har ein partileiar her – er den store elefanten i rommet i denne saka, den saka vi hadde for to–tre veker sidan. Det handlar om nasjonale prøver, som har ført til eit omfattande system rundt omkring i norske kommunar, der ein følgjer det opp med ulike typar kartleggingar, prøver og testar. Det rapporterer lærarane at er dei store tidstjuvane. Det medfører ikkje berre omfattande papirarbeid, det fører også til at lærarane må tilpasse undervisninga si til den testinga, dei prøvene og dei kartleggingane.

Det hadde vore interessant å få eit innlegg frå partileiaren i Venstre som handla om det, og det hadde vore interessant dersom Venstre no kunne signalisere at dei kjem til å snu i saka, for dei stemte jo imot forslaget frå Senterpartiet og SV om å gjere nasjonale prøver til utvalsprøver, som verkeleg ville tatt bort tidstjuvar i norsk skule. Ein kan ikkje på den eine sida seie at ein er imot tidstjuvar og papirarbeid når ein berre nokre veker før har stemt imot eit forslag som verkeleg ville sabla ned den typen forslag. Det ville vore interessant å få ei utgreiing frå partileiaren i Venstre om kvifor dei ikkje støttar forslaget til Senterpartiet og SV om å gjere nasjonale prøver til utvalsprøver.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trine Skei Grande (V) [11:49:20]: Jeg griper begjærlig sjansen, for dette handler om synet på måten vi skal styre skolen på. Ut fra min oppfatning skal pedagogene ha stor frihet med hensyn til måter å jobbe på, men vi skal

sjekke at jobben faktisk blir gjort. Da må en lærer, som har en leder som er rektor, kunne gå inn og se hvordan jobben blir gjort av hver enkelt. Og hvis man skal gi den friheten til pedagogen, hvis pedagogen skal finne de arbeidsmåtene man ønsker, den pedagogikken man ønsker, og den måten man skal jobbe mot et mål på, så vil jeg gi dem den friheten. Men vi må som fellesskap – som rektor, og som leder – kunne ha noen kontrollmekanismer for hvordan jobben blir gjort, og for hvordan man jobber med hver enkelt elev. Derfor mener jeg at det er det imellom som må kuttes i byråkratiet – når vi skal styre hvordan det skal jobbes, når vi skal dokumentere alt som skjer i en hvilken som helst klassesituasjon – at det er der vi skal gå inn og gjøre endringer. Det er der vi skal gå inn og gjøre kuttene. Og så skal vi styre gjennom å sette mål, men også gjennom ledere som sjekker om jobben blir gjort.

Presidenten: Representanten Anne Tingelstad Wøien har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:50:42]: Det var veldig interessant og klargjørende, en oppklaring fra lederen i Venstre som sier at vi faktisk skal sjekke lærerne – sjekke at jobben er gjort. Å ha kontrollmekanismer er det som ligger bak nasjonale prøver – i sterk motsetning til hva som ble sagt i innleggene som ble holdt her i salen da vi diskuterte de nasjonale prøvene. Der ble det lagt vekt på at de nasjonale prøvene var veldig viktige, for det var læringsstøttende prøver som skulle bygge opp under kunnskapen som elevene skulle tilegne seg.

Så er det altså ikke dette, men kontrollmekanismene som er grunnlaget for de nasjonale prøvene. Vi skal sjekke at lærerne gjør den jobben de har, eller som vi mener de skal gjøre. Det var oppklarende.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:51:42]: Eg vil takke leiaren i Venstre for svaret. Ein skal styre korleis jobben blir gjort. Det skal ein overlate til lærarane. Men er det noko som påverkar måten lærarar jobbar på, er det nettopp testinga. Det er det som formar måten ein underviser på. Når foreldre i Osloskolen fortel at ungane deira som går i 8. klasse, har 300 prøver – prøve på prøve – og kartleggingar i løpet av eit år, veit ein at det påverkar måten lærarane jobbar på, og måten papirarbeidet føregår på. Det svarte aldri Venstre-leiaren på. Eventuelt kan ein tolke henne i den retninga at dette er heilt greitt, at det berre er dokumentasjon på om naturfagsromma held, på helse- og miljøtilstand. Det skal ein slutte å dokumentere, men derimot skal ein styre undervisninga. Da forstår eg rett og slett ikkje Venstre sin utdanningspolitikk lenger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:52:51]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Tyvand, Hans Fredrik Grøvan, Rigmor Andersen Eide og Geir S. Toskedal om tidlig innsats i grunnskolen gjennom økt lærertetthet på 1.–4. trinn (Innst. 161 S (2014–2015), jf. Dokument 8:100 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:53:42] (ordfører for saka): Eg vil først takke komiteen for god samhandling. Det er ein komité som fungerer veldig bra. Sjølv om vi av og til kjempar med fristar, så er det god stemning. Eg vil takke komiteen for det.

Vi har levert frå oss ei innstilling der det kjem tydeleg fram at alle er opptatt av at lærarane skal få godt handlingsrom. Alle vil gi lærarane meir tid. Forskjellen er at nokon ønskjer å gå lengre og etablere nasjonale standardar. Andre vil be regjeringa vurdere innføring av nasjonale standardar. Arbeidarpartiet og Senterpartiet ønskjer at regjeringa skal vurdere det. Kristeleg Folkeparti ønskjer å etablere nasjonale standardar for dei minste klassane, mens SV, altså mitt parti, ønskjer å etablere generelle nasjonale standardar for talet på lærarar per elev på skolenivå.

Lærarar i grunnskolen elskar jobben sin, men tidspress gjer at dei blir tappa for krefter, og at ein av fem vurderer å slutte. Ifølgje ei stor undersøking frå NTNU Samfunnsforskning trivst tre av fire lærarar i grunnskolen veldig godt med jobben og synest det er stas å bidra til at barn og ungdom lærer å utvikle seg. Paradokset er at samtidig tenkjer kvar femte lærar ofte på å forlate yrket, og mange gjer det også i praksis. Som ved fråfall i skolen og vidaregåande opplæring startar fråfallet i læraryrket tidleg. Altfor mange sluttar alt før dei er utdanna, og spesielt mange sluttar berre nokre få år etter at dei har blitt lærar. Så aukar fråfallet igjen blant dei eldre lærarane i skolen, og det er få av dei som står i yrket heilt fram til dei er 67 år. Det ser vi også på lærarromma rundt omkring i landet. Dei erfarne lærarane seier ofte at dei unge kjem og går, og at dei eldre sluttar tidleg – og igjen sit vi no her, 50-åringane. Det er kanskje eit bilde fleire har sett.

Vi har altså ikkje først og fremst eit problem med å få søkjarar til lærarutdanninga. Utfordringa er å skape så pass spennande og fagleg utfordrande arbeidsplassar at dei blir i yrket.

Det som gjer forskinga til NTNU Samfunnsforskning interessant, er at dei tar i bruk både kvalitative og kvantitative metodar, altså ein har snakka med lærarar i tillegg til

at ein har henta inn data. Det som forskarane påpeiker, er eit håpefullt og samtidig dystert paradoks i ein kombinasjon blant lærarar – det er trivsel og høg grad av utmatting. Trivselen kjem av moglegheita til å arbeide med barn og unge, hjelpe dei med å utvikle seg som menneske, fagleg og sosialt, og her blir sjølvstendet, autonomien, trekt fram som spesielt viktig. Det er her det skjer, forholdet mellom lærar og elev. Det er på mange måtar kunnskapssamfunnets atomkjerne. Når dette møtet mellom lærar og elev fungerer, når både lærarar og elev får gode arbeidsforhold, når begge er motiverte, når læraren er dyktig – då er potensialet i menneska enormt. Det kan bidra til å utviske sosiale forskjellar. Det kan skape geni. Det kan bidra til å skape sunne menneske som bryr seg, og som tar ansvar for andre, og som potensielt avgjer om vi kan gå håpefullt inn i framtida eller ikkje.

Så er det utmattinga, tidspresset, det som blir sagt er den desidert største årsaka til stress og utmatting. 94 pst. opplyser i «surveyen» til forskinga at dei blir utmatta av alle dei oppgåvene som tar bort merksemda frå undervisninga, frå dette forholdet mellom lærar og elev. Noko av dette har vi alt behandla i den førre debatten, men det er bakteppet til denne debatten.

Dersom ein tar lokalavisene som eit uttrykk for det som skjer i landet vårt, ser ein i Lierposten frå 15. januar at trass i stadig fleire elevar skal kommunen kutte 20 mill. kr i skolesektoren. Lærarane åtvarar. Hardanger Folkeblad 17. desember: Det blir foreslått å kutte i talet på lærarstillingar ved Odda barneskole. Foreldreutvalet fryktar for tilbodet til barna. Telemarksavisa 12. desember: I fjor barberte Notodden bort ti lærarstillingar, i år forsvinn åtte til – og vidare, og vidare.

Eg meiner det er på tide at vi går gjennom nokre overordna nasjonale standardar som vernar møtet mellom lærar og elev. Eg trur det kan vere utgangspunktet for at folk blir sett, at vi verkeleg kan gi tilpassa opplæring eit innhald, og at vi kan få bukt med fråfallet i samfunnet.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslaget fra Sosialistisk Venstreparti?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:58:49]: Ja, eg tar opp forslaget frå Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Christian Tynning Bjørnø (A) [11:58:59]: Det er bred enighet i denne sal om at tidlig innsats er avgjørende for at elevene på en god måte skal kunne mestre de grunnleggende ferdighetene. Det handler om at de skal lære seg å lese, skrive og regne tidlig, slik at de er klare til å ta fatt på videre skolegang og det som venter i arbeidslivet etterpå. Og det er ikke slik at grunnlaget bare legges de første skoleårene, nei, faktisk er det slik at grunnlaget legges de aller første årene av et barns liv. Derfor er jeg stolt over at den rød-grønne regjeringen har satset på barnehagene. Barnehagene spiller en viktig rolle når vi snakker om tidlig innsats, og flere undersøkelser viser at barnehagen har

stor betydning for barns utvikling. Særlig ser vi at barnehagens rolle når vi snakker om å utvikle barns språk, er viktig. Som en parentes her kan vi jo nevne at noe av forklaringen på at Finland gjorde det litt dårligere på PISA-undersøkelsene sist, var at færre av barna som hadde tatt testen, hadde gått i barnehage.

Men representantforslaget vi behandler i dag, handler om tidlig innsats i skolen, og jeg vil rose Kristelig Folkeparti for å være opptatt av dette. Arbeiderpartiet har alltid hatt et spesielt blikk på de første årene i grunnopplæringen. Derfor satset vi på utvidet timetall i grunnleggende ferdigheter på barnetrinnet, og vi sørget for flere ansatte i skolen. Vi implementerte også mange tiltak fra St. meld. nr. 16 for 2006–2007, og «ingen sto igjen».

Men vi kan ikke bare leve på historie og gammel moro. Ny politikk og nye tiltak må på banen. Derfor foreslo vi i vårt alternative statsbudsjett å starte opptrappingen til 1 mrd. kr til tidlig innsats i skolen. Vi ønsker et bedre system enn i dag, som fanger opp, og som setter inn tiltak, personer og ressurser tidlig for å sørge for at elevene lærer seg å lese, skrive og regne. Det er blitt kalt et «lese-, skrive- og regneløft», men det kan like gjerne kalles et «tidlig innsats-løft».

Det er en viss fare for at denne debatten ender med at vi – billedlig talt, vel å merke – slår hverandre i hodet med den ene og den andre forskningsrapporten som viser det ene og det andre om hvorvidt klassestørrelse og lærertetthet har betydning for læring i skolen. En slik debatt flytter på ingen måte fjell. For forskningsrapportene spriker, og jeg tør i hvert fall ikke si at fasitsvaret på mer læring i skolen ene og alene handler om nasjonale normer og gruppestørrelse. Men det vi kan være enige om, er at læreren er viktig. Ja, flere av oss gjentar ofte at han ikke bare er viktig, men at det er den viktigste ressursen i skolen. Da er det jo naturlig også å tenke seg at det har en betydning at vi har tilgang på et tilstrekkelig antall av denne viktige ressursen. Det kan løses på mange måter, men det er kommunene som er skoleeiere, og som ansetter lærere. Kommuneøkonomien er derfor helt avgjørende for hvorvidt kommunene har mulighet til å prioritere skolen, prioritere tidlig innsats og ansette flere lærere. Derfor bekymrer det meg at rådmennene i KS' budsjettundersøkelse før jul svarte at det var vanskeligere å budsjettere for 2015 enn tidligere. I flere kommuner førte dette til kutt i skolebudsjettene, og derfor bekymrer det meg enda mer at regjeringens kommuneopplegg ikke tar høyde for de utfordringene som kommunene står overfor, et opplegg som tvinger kommunene til å kutte i skolen framfor å ansette flere lærere. Jeg synes det er synd at det ikke ble flertall for Arbeiderpartiets kommuneopplegg, som ville gitt kommunene over 3 mrd. kr mer, og bedre muligheter til å prioritere skolen og legge til rette for tidlig innsats.

I dag er det tilfeldig og varierende hvorvidt kommunene har mulighet til å følge budskapet vårt fra denne talerstolen om å prioritere tidlig innsats. Vi støtter derfor intensjonene i forslaget fra Kristelig Folkeparti om å sikre at ressurser blir satt av til tidlig innsats i skolen, og vi ønsker derfor en vurdering av en norm for lærertetthet i skolen. Jeg fremmer derfor Arbeiderpartiets og Senterpartiets for-

slag i innstillingen om at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med forslag til hvordan en norm for lærertetthet kan innføres på skole- og kommunenivå.

Presidenten: Representanten Christian Tynning Bjørnø har tatt opp det forslaget han refererte til.

Henrik Asheim (H) [12:03:59]: Forslaget og forslagsstillerne baserer seg på et ønske om å sikre elevene tilstrekkelige lærerressurser tidlig i skoleløpet. Det er en ambisjon som jeg tror komiteen ganske enstemmig kan stille seg bak. Det er også en av grunnene til at forslagsstillerne eget parti, Kristelig Folkeparti, i budsjettforliket med Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre fikk inn mer ressurser til nettopp å sikre ressurser tidligere i skoleløpet.

Når det er sagt, innebærer det forslaget som nå fremmes, noe ganske annet enn å øke ressursbruken tidligere, og Høyre stiller seg svært kritisk til å vedta en slik bestemmelse, altså en statlig satt norm for hvor mange elever det skal være per lærer i et klasserom. Et slikt forslag ville passet fint hvis alle skolene var like store, lå nøyaktig like langt fra hverandre, og alle elevene hadde de samme utfordringene. Slik er Norge ikke.

Man kan da risikere å havne i en situasjon – hvis Stortinget skulle vedta denne normen – hvor man har to klasser over gangen for hverandre, hvor den ene klassen har flere elever med læreversker, og hvor rektor, sammen med lærerne, har satt inn ekstra ressurser for å hjelpe de elevene, og hvor elevene i den andre klassen lærer godt og det ikke er behov for ekstra lærerressurser. Hvis vi på Stortinget vedtar en statlig satt norm på antallet elever per lærer, vil rektor måtte gå inn i den klassen hvor man har satt inn ekstra ressurser, ta den læreren ut av det klasserommet og sette ham i en klasse som ikke har behov for den ekstra læreren. Det mener jeg er en lite treffsikker skolepolitikk.

Det er bare ett formål med å lage en norm, uansett om man bryter den normen ned på klassenivå, på skolenivå eller for den saks skyld på kommunenivå. Det er at man ønsker å overstyre lokale prioriteringer.

Vi vet hva som skaper mest læring i klasserommet. Det er viktig med nok lærere, og det er viktig at de har nok tid til å følge opp elevene, men det er ikke det som er det avgjørende for læring. Det viktigste er at vi har faglig oppdaterte og motiverte lærere i klasserommet. Norge har, relativt sett, en ganske høy lærertetthet sammenliknet med landene rundt oss. Det betyr ikke at vi ikke skal lytte til den bekymringen som lærerne rapporterer om fra skolen, om at tiden ikke strekker til, og at de stadig føler at de ikke får fulgt opp elevene godt nok. Derfor gjør vi veldig mye både når det gjelder å rekruttere nye lærere, å beholde gode lærere i skolen og å rydde opp i tidstyver.

Men når vi spør oss selv om hva vi skal prioritere fra denne sal, mener jeg det blir veldig rart å si at vi skal prioritere en lærertetthetsnorm i et land som har relativt høy lærertetthet, en norm som også vil innebære totalt å overstyre det lokale skjønnnet til en rektor og de andre lærerne på den skolen.

Vi fra regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet går sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre nå inn og

betaler veldig mye av regningen for f.eks. videreutdanning av lærere. Det er en måte å påvirke de lokale skoleeierne på til å prioritere videreutdanning av lærere. Men igjen – det er stor forskjell på å gi en gulrot og prioritere det viktigste først og det å lage en statlig satt norm som skal trumfe kommunestyrets eller rektors vurderinger.

Dette standpunktet er velkjent, både fra forslagsstillerne i Kristelig Folkeparti og fra SV. Det nye er at Arbeiderpartiet ser ut til fullstendig å ha skiftet standpunkt i denne saken. I det programmet som Arbeiderpartiet gikk til valg på i 2013, og som representantene som sitter i salen nå, vel er valgt på, sier de ordrett:

«Kommunene må ha handlefrihet til å styre ressursene til de skolene som trenger det mest.»

Det er en så god formulering at jeg skulle ønske at den sto i Høyres program. Men det Arbeiderpartiet nå sier, er at de ber statsråden om å komme tilbake med en sak om hvordan man kan innføre en statlig bestemt norm for et delingstall på hvor mange elever det skal være per lærer. Det kunne vært greit å få et svar fra Arbeiderpartiet i denne sal i dag på spørsmålet om hvorvidt de nå har forlatt standpunktet som sto i deres stortingsvalsprogram – som antagelig er vedtatt med stor støtte fra Arbeiderpartiets egne lokalpolitikere, som er de som har skoen på, og som vet hvor problemene ligger i sine kommuner – og om de nå heller mener at vi skal overstyre det med nye delingstall og normer.

Helt til slutt vil jeg kommentere at representanten Tynning Bjørnø viste til at vi ikke skal stå og slå hverandre i hodet med forskning. Vel, jeg er for å bruke også forskningsbasert skolepolitikk, og jeg mener det er interessant å se på hva som skaper mest læring. Men hvis man ikke ønsker å slå hverandre i hodet med forskning, synes jeg det er spesielt at Arbeiderpartiet har gått med på en merknad som viser til én forskningsrapport, som ikke er underbygd av andre forskningsrapporter, og viser til at det på en måte er fasiten for hva vi skal gjøre i norsk skole. Slik skaper vi ikke en kunnskapsbasert skole, og slik sørger vi ikke for at flere elever lærer mer.

Sivert Bjørnstad (FrP) [12:09:10]: Først vil jeg få takke Kristelig Folkeparti for å fremme dette representantforslaget.

Når det gjelder innføring av en nasjonal bestemmelse som fastsetter en grense på 16 elever for gjennomsnittlig gruppestørrelse i ordinære timer for 1.–4. trinn og 24 elever for 5.–10. klasse, er det ulike grunner til at Fremskrittspartiet ikke støtter dette. Det skal jeg komme tilbake til senere.

Fremskrittspartiet er enig med forslagsstillerne i at tidlig innsats i grunnskolen ikke har gitt merkbare endringer i skolen, selv om en rekke tiltak, som f.eks. leksehjelp, skolefrukt, fysisk aktivitet, kulturskoletilbud og økning av timetallet på de laveste trinnene, ble innført i skolen. Til tross for dette er andelen som gis spesialundervisning, tre ganger så høy på 10. trinn som på 1. trinn. Fremskrittspartiet mener at det kan tyde på at en vente-og-se-holdning fremdeles rå i skolen, og at i stedet for å gripe fatt i en elev tidlig og gi tilrettelagt undervisning, drøyer mange lærere

med dette, sånn at eleven får store kunnskapshull i løpet av de første skoleårene, noe som medfører at det må gis spesialundervisning sent, gjerne på ungdomsskolen.

Dårlige basiskunnskaper forplanter seg til videregående skole og er grunnen til at mange elever slutter på skolen, og at en tredjedel av elevene ikke klarer å fullføre videregående skole i løpet av fem år.

Fremskrittspartiet mener det er viktig å følge opp tiltakene i St.meld. nr. 16 for 2006–2007 om tidlig innsats for livslang læring, og Fremskrittspartiet er positive til at regjeringen følger opp meldingen med konkrete tiltak.

Fremskrittspartiet støtter ikke forslaget om innføring av nasjonal bestemmelse for lærertetthet i grunnskolen. Det er flere grunner til det, bl.a. spriker forskningen på området. Temaet «lærertetthet» tas bl.a. opp i en av verdens største studier på skole og læringsresultater, «Visible Learning» av John Hattie. Han skriver at av de rundt 100 studiene som er gjort på klasseromsstudier og resultater, er det ingen som viser en sammenheng mellom økt lærertetthet og bedre elevresultater.

Regjeringspartiene, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, avholdt nylig et seminar om spesialundervisning. Der deltok bl.a. professor i pedagogikk ved Høgskolen i Hedmark, Thomas Nordahl. Han understreket at det ikke finnes dekning i noen forskning som han kjenner til, som tilsier at økt lærertetthet vil gi elevene bedre skoleresultater. Professor Nordahl holdt fram at det er en rekke andre forhold som spiller inn, og det viktigste er kvaliteten på læreren. Det er bedre for elevene å ha én god lærer enn to middelmådige eller dårlige lærere. Han la også til at en økning av lærertetthet er det dyreste tiltaket man kan ha i skolen, og at det altså er et av de tiltakene som forskning viser har dårligst effekt.

I tillegg til at det er sparsomt med forskning som støtter økt lærertetthet, vil jeg minne om den debatten vi nettopp ble ferdig med her i salen. Der ble det framhevet at framskrivinger gjort av SSB spår en betydelig lærermangel i Norge fram mot 2020–2025. I tillegg finnes det allerede mange ikke-kvalifiserte lærere i dagens skole. Dersom det innføres en nasjonal norm for lærertetthet, kan dette få negative utslag for skolene. Som representanten Asheim redegjorde for på en glimrende måte, kan konsekvensen bli at skoleeier ser seg nødt til å flytte ressurser fra én skole med behov for lærerkreftene til en skole som allerede fungerer godt, kun for å oppfylle bestemmelsen.

Fremskrittspartiet mener at regjeringens lærerløft, der over 5 000 lærere i år får mulighet til å ta videreutdanning, sammen med regjeringens ulike rekrutteringstiltak, vil sørge for å gi skolen flere godt kvalifiserte lærere som vil ivareta tidlig innsats i skolen.

Jeg vil igjen takke Kristelig Folkeparti for å løfte debatten, selv om Fremskrittspartiet mener det er andre løsningsalternativer som må til for å løse utfordringen med tidlig innsats i grunnskolen, enn en lærertetthetsnorm.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [12:13:21]: Lærerne i den norske skolen gjør en kjempejobb hver eneste dag, men mange av dem forteller også om noen utfordringer i

sin arbeidshverdag som vi som politikere er nødt til å ta på alvor.

Så mange som tre av fire lærere opplever at de har for liten tid til den enkelte elev. Og når en har for liten tid til hver elev, vet jeg av egen erfaring at det er vanskelig å følge opp elevene så godt som en gjerne skulle ønske. Det blir vanskeligere å tilpasse undervisningen til den enkelte elevs behov. Det blir krevende å sørge for at både den eleven som kanskje ligger litt foran de andre elevene i løypa, og den som sliter litt mer enn de andre med å knekke lesekode, får den hjelpen de trenger for å utvikle seg videre.

Alt tyder på at lærerne har mindre tid til elevene nå enn tidligere. For selv om vi samlet sett har relativt høy lærertetthet i Norge, så har den ordinære undervisningen de siste 15 årene blitt preget av forholdsvis mindre lærerressurser. Klassene blir større, den enkelte lærer får ansvar for flere elever enn tidligere. Og når en får ansvar for flere elever, blir det rett og slett mindre tid til hver enkelt elev. Resultatet blir at flere elever faller av lasset allerede i løpet av de første skoleårene.

Det er flere elever som ikke får godt nok utbytte av den ordinære undervisningen fordi lærerne rett og slett ikke har kapasitet til å gi den oppfølgingen som kreves, og det er flere elever som får behov for spesialundervisning. Med unntak av de to siste skoleårene har andelen elever med enkeltvedtak om spesialundervisning økt jevnt og trutt over mange år. FoU-rapporten «Spesialundervisning – drivere og dilemma», som ble publisert av KS i 2012, ser nettopp på denne sammenhengen mellom ressurstildeling i skolen og behovet for spesialundervisning. En av konklusjonene er at lav lærertetthet gir mindre tilpasset opplæring.

Mange steder er en inne i en ond sirkel. Ressurssituasjonen i den ordinære undervisningen fører til økt behov for spesialundervisning, og det økte behovet for spesialundervisning tapper den ordinære undervisningen ytterligere for ressurser, noe som igjen skaper økt behov for spesialundervisning. Det er denne onde sirkelen vi må prøve å klare å bryte. Vi må gi lærerne mer tid til hver elev, slik at undervisningen kan tilpasses den enkeltes behov. Vi må tette kunnskapshullene til elevene når de oppstår. Da må vi ha mer av de gode lærerressursene inn i den ordinære undervisningen, og da må vi ikke minst klare å sette inn innsatsen tidlig i skoleløpet og unngå at elever må vente i mange år før de får den hjelpen de har behov for. I dag setter vi inn støtet for sent. Vi bruker tre ganger mer på spesialundervisning på 10. trinn enn på 1. trinn. Vi reparerer istedenfor å forebygge. Vi bruker enorme ressurser på å forsøke å fange elevene inn igjen når de blir eldre, istedenfor å sørge for at de ikke faller av lasset når de er mindre.

Vi er allerede godt i gang i budsjettssammenheng. Jeg er veldig glad for at samarbeidspartiene ble enige om å bevilge 200 mill. kr øremerket flere lærerstillinger på 1.–4. klassetrinn i budsjettet for 2015. Og 200 mill. kr er halvårseffekten, så årseffekten av denne satsingen er på rundt 480 mill. kr. Nå følger Kristelig Folkeparti opp med å foreslå en nasjonal norm for lærertetthet på skolenivå som innebærer en maksgrænse for gjennomsnittlig gruppestørrelse på 16 elever i ordinær undervisning på 1.–4. klasse-

trinn. Dette vil gi lærerne mer tid til hver elev. Det vil gi økt fleksibilitet og bedre muligheter til å tilpasse undervisningen. Det er ikke et rigid system, slik de gamle klassedelingstallene var. Dette er en modell som vil gjøre det mulig å gjøre fornuftige tilpasninger, som f.eks. å sette to lærere inn i klasserommet der det er fornuftig, eller å dele opp klassene i enda mindre grupper når det er noe som taler for det. For å forhindre at ressursene hentes fra de øvrige klassetrinnene foreslår vi en tilsvarende grænse på 24 elever på 5.–10. trinn.

Dette er et tiltak som vil være en styrke for lærerne og gi dem en bedre arbeidshverdag. Det vil gjøre det lettere for dem å lykkes i klasserommet. Men først og fremst er det et tiltak som vil sørge for at den enkelte elev får en bedre oppfølging, at færre faller av lasset, og at flere kan oppleve at de lykkes med egen skolegang.

Jeg framsetter med dette Kristelig Folkepartis forslag i innstillingen. Subsidiært vil Kristelig Folkeparti stemme for forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Presidenten: Representanten har tatt opp det forslaget han refererte til.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:18:42]: Først vil jeg rette en takk til forslagsstillerne for å sette en viktig sak på dagsordenen. Det er et tema der Kristelig Folkeparti og Senterpartiet deler både oppfatning av behovene og innretning av virkemidlene.

Senterpartiet har i mange år snakket om behovet for flere lærere framfor flere timer, slik at lærerne skal ha tilstrekkelig tid til å tilrettelegge undervisninga for alle elever.

Det er politisk og faglig opplest og vedtatt at større fokusering på tidlig innsats i skolen vil kunne avverge at elevene faller fra seinere i skoleløpet, og at lærevansker de måtte ha tidlig i skoleløpet, ikke får vokse seg større. Men det hjelper lite å enes om prinsipper og målsettinger dersom ikke disse følges opp i praktisk politikk og handling.

Skolens evne til å kunne innfri forventningene til en god skole er først og fremst avhengig av kvaliteten på undervisninga og det utviklingsarbeidet som skjer på den enkelte skole og i det enkelte klasserom. Sjøl om mye er gjort for å styrke arbeidet for tidlig innsats, er det mye som gjenstår før utdanningssystemet klarer å ivareta hver enkelt elevs behov på et så tidlig tidspunkt som mulig. Fortsatt reproducerer utdanningssystemet sosiale forskjeller, og fortsatt er det mange elever som ikke får den hjelpa de trenger tidlig i utdanningsløpet for å trives, lære og oppleve å mestre i skolen. Stikk i strid med politiske føringer er det dessverre fortsatt slik at andelen elever med spesialundervisning øker utover i utdanningsløpet.

Det er bred politisk enighet om at kjernen i undervisninga handler om forholdet mellom lærer og elev. Det gode møtet mellom læreren og eleven skaper motivasjon, mestring og lærelyst. Det er avgjørende for tidlig innsats at lærerne har den pedagogiske og faglige kompetansen som trengs for å møte hver enkelt elev og hennes behov. I tillegg til kompetanse er tid en viktig faktor for tidlig innsats.

Høyre har hatt en tendens til å skyve John Hatties studier foran seg, men nå var det Fremskrittspartiet som gjorde det i sitt innlegg i denne debatten om lærertetthet. Det er sånn at kvaliteten på læreren er viktigere enn gruppestørrelsen. Men regjeringspartiene leser ikke hele Hatties forskningsresultat, de tar en «shortcut» tilpasset egen prioritering. For det Hattie sier, er at dersom det er to lærere i samme klasse, eller man har en gruppe med færre elever, er det større muligheter for å drive med mer variert og tilpasset undervisning. Jeg tror faktisk ikke man trenger å være forsker for å skjønne det heller. Derfor har antall elever per lærer en betydning. En-til-en-undervisning er faktisk det aller mest effektive – men det er det ingen av oss som ønsker.

Sjøl om forskninga spriker når det gjelder sammenhengen mellom antall lærere per elev og læringsresultater, finnes det undersøkelser som viser at små klasser har positiv effekt. En ny, omfattende undersøkelse om klassestørrelse, publisert av det amerikanske National Education Policy Center ved universitetet i Colorado i 2014, konkluderte med at klassestørrelse har stor betydning for elevenes læringseffekt.

Tidstyvundersøkelsen som forskningsstiftelsen Fafo gjorde på vegne av Utdanningsforbundet i 2009, viste at tre av fire lærere mente de ikke hadde tid til å utføre arbeidsoppgavene sine på en skikkelig måte. Som vist til i innstillinga har lærernes organisasjoner derfor tatt til orde for en ressursnorm i grunnskolen, et krav som både Foreldreutvalget for grunnopplæringen og Elevorganisasjonen støtter.

Senterpartiet deler derfor Kristelig Folkepartis bekymring for om lærerne i tilstrekkelig grad har dette handlingsrommet i dag, sjøl om dagens regler gir retningslinjer for antall barn i klassen.

Senterpartiet er opptatt av å lytte til lærerne, som over lang tid har ønsket seg økt lærertetthet. Alternativene til et krav om lærertetthet på klassenivå er å fastsette et krav enten på skolenivå eller på kommunenivå. Vi er ikke beredt til å tallfeste tall for en slik norm, slik Kristelig Folkeparti og SV foreslår i dag, men mener at dette må Stortinget ta stilling til etter en grundig utredning. Vi ønsker en utredning ikke minst med tanke på hvordan dette vil slå ut for mindre skoler og små kommuner.

Når Senterpartiet ikke er med på en konkret tallfesting av en ressursnorm i denne omgang, skyldes det at vi er usikre på om effekten av å sette normtallet der forslagsstillerne har foreslått, er riktig. Som vi ser, er det flere forslag på bordet i dag. Vi ønsker oss derfor en sak til Stortinget om dette. Vi vet at Dovre kommune har hatt god effekt av tiltakene de har gjort. De har ulike normtall for ulike typer undervisningstimer. Dette må også framkomme i saken som Stortinget kan ønske seg.

Vårt mål er at alle elever skal kunne ta ut sitt potensial i skolen. Når vi målet om tidlig mestring, gir vi innhold til ordene «tidlig innsats».

Iselin Nybø (V) [12:23:40]: Nå har vi nettopp hatt en debatt som gikk på det med økt rekruttering av lærere i skolen, og jeg oppfatter at vi er ganske unisone i øns-

ket om å få flere lærere i skolen. Som flere har vært inne på, både i denne debatten og i den forrige debatten, har vi 9 000 såkalte ikke-kvalifiserte lærere som jobber i skolen i dag, og vi har tall fra SSB som viser at vi vil ha betydelig lærermangel i årene som kommer.

Jeg er oppriktig bekymret for at hvis vi innfører en norm, får vi flere ikke-kvalifiserte lærere inn i skolen – at dette blir en reform for ikke-kvalifiserte lærere i skolen, og det ser jeg på som svært uheldig. For vi vet, og her tror jeg vi alle sammen er enige, at lærernes formelle kompetanse har betydning for elevenes læringsutbytte, og derfor er det ikke ønskelig å fylle opp skolene våre med voksenpersoner som ikke har lærerkompetanse.

I tillegg kan en slik norm få noen skjeve og utilsiktede konsekvenser som jeg synes Høyres Henrik Asheim har redegjort godt for. Men samtidig er jeg jo glad for den budsjettenigheten som vi kom fram til med regjeringspartiene og Venstre og Kristelig Folkeparti, der det ble lagt inn 200 mill. kr til forsterket lærerinnset i 1.–4. trinn. Jeg håper at statsråden innretter den tildelingen på en måte som gjør at vi kan se hvorvidt de ekstra lærerressursene som kommer inn, faktisk er lærere, eller om det blir mange ikke-kvalifiserte som en følge av den forsterkningen, for det kan vi ta viktig lærdom av. Jeg håper også at vi etter en stund kan se hva som blir resultatene av en sånn forsterket innsats – av disse midlene som vi nå har bevilget. Er det bedre læringsutbytte for elevene? Er det gode lærere, og ikke ikke-kvalifiserte? Jeg tror vi skal stå bak den budsjettprioriteringen som er gjort, og se fram til de resultatene den eventuelt vil gi, men å fastsette et normtall nå tror jeg kan få veldig uheldige konsekvenser med tanke på den store lærermangelen vi har i dag, og som vi står foran i framtiden.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:26:21]: Dette er jo ikke primært en diskusjon som handler om hvorvidt flere lærerstillinger kan være bra eller ikke. Det er kanskje litt uenighet om hvordan man best kunne brukt flere lærerstillinger, men det er ikke hovedsaken i denne saken, ei heller om man skal ha tidlig innsats i grunnskolen. Jeg er helt enig i at det er helt avgjørende med tidlig innsats, og der må vi også gjøre mer. Diskusjonen er jo: Skal vi ha en nasjonalt styrt norm?

Det generelle bildet er at lærertettheten i grunnskolen – målt som beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse – har vært stabil siden begynnelsen av 1990-tallet. Så er det en del ting som kan forårsake endringer, f.eks. at veldig mange små skoler er blitt lagt ned, men det er altså det overordnede bildet. Gjennomsnittlig gruppestørrelse beregnes i grunnskolens informasjonssystem, GSI, og viser at gruppestørrelse 2, dvs. gruppestørrelsen i ordinær undervisning, de siste ti årene har variert mellom 16,7 og 17. Høsten 2014 var den 16,8.

I opplæringsloven er det krav om at alle undervisningsgrupper skal være pedagogisk forsvarlige. Det forutsetter et konkret profesjonelt skjønn – med andre ord: tiltit til sektoren. Hva som er forsvarlig, avhenger av mange faktorer, f.eks. hvilke fag det undervises i, undervisnings-

opplegget, lærernes og elevenes forutsetninger og fysiske rammer.

Skolen har i dag også et forskriftsfestet krav om å drive skolebasert vurdering, noe som bl.a. betyr at man må vurdere og ta stilling til om gruppestørrelsene er egnet til at elevene kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen, sett hen til målene i læreplanverket. Det lokale skjønnnet kan igjen overprøves av fylkesmannen som tilsynsinstans. Her er det altså tillit til sektoren og tillit også til lokaldemokratiet.

Kommunen skal, ifølge opplæringsloven, sørge for at den tilpassede opplæringen i norsk, samisk og matematikk bl.a. innebærer særlig høy lærertetthet, og at den er særlig rettet mot elever med svake ferdigheter i lesing og regning. Hva som gjøres på dette feltet, kan heller ikke ses uavhengig av regjeringens satsing på etter- og videreutdanning av lærere, klasseledelse og ikke minst skolelederutdanning.

Litt til diskusjonen om antall lærere i skolen: Regjeringen har valgt å videreføre den forsøksordningen som forrige regjering hadde, med 600 ekstra lærerstillinger fordelt etter behovskriterier, samt at etter budsjettforliket med Kristelig Folkeparti og Venstre blir det fra høsten 2015 tilført kommunene 200 friske millioner – 480 mill. kr i hel-årsvirkning – til lærerstillinger på 1.–4. trinn. Det er imidlertid en forskjell på dette og på det å tallfeste en nasjonalt forpliktende norm.

Det er mange faktorer som kan påvirke hva elevene lærer. Verken i norsk eller internasjonal forskning finner man sterke sammenhenger mellom lærertetthet og læringsresultater, og det er også verdt å være oppmerksom på at det heller ikke er slik i Norge at kommuner med stor gruppestørrelse gjør det dårligere på f.eks. nasjonale prøver. Vi vet også fra forskningen at økte ressurser ikke automatisk fører til økte faglige elevprestasjoner. Ressurser har selvfølgelig noe å si, men hvis det var slik at vi i Norge bare kunne betale oss til en bedre skole, så burde vi ligget enda bedre an og hatt færre utfordringer enn det vi har.

Selv i studier som viser effekter av ressursnivået for resultater, er effektene små sammenlignet med effektene av andre virkemidler. Dette kan, som en av representantene her påpekte, også skyldes at undervisningsopplegget ofte ikke endres selv om klassestørrelsen reduseres.

Det er likevel forskningsmessig belegg, som Kristelig Folkeparti påpeker, for å kunne si at redusert gruppestørrelse kan være gunstig for visse elevgrupper. For elever som har foreldre med lavt utdanningsnivå og dermed kan-skje – i hvert fall statistisk sett – et dårligere utgangspunkt, og for elever på de laveste årstrinnene viser noen studier at redusert gruppestørrelse kan være effektivt for læring. De midlene som Kristelig Folkeparti, Venstre og regjeringspartiene nå bevilger til lærerstillinger i barnetrinnet, vil jo kunne brukes til nettopp dette. Men jeg mener også her at det å ha en generell ressursnorm er lite treffsikkert og i verste fall kan føre til at ressurser flyttes fra steder hvor det er behov for det, til steder hvor det ikke er behov for det.

Det er også en ambisjon for denne regjeringen å øke den kommunale handlefriheten og få til større og mer robuste kommuner. Det er også en side av denne saken. Det er også noen praktiske utfordringer rundt dette. Rekrutte-

ringskrise har vært nevnt, og det er en av de aller viktigste.

Til slutt vil jeg si at også jeg mener at det de har fått til i Dovre, og prosjekter som er i flere andre kommuner med å få ned spesialundervisningen og i stedet styrke den ordinære undervisningen, er mer enn verdt å se videre på.

Christian Tynning Bjørnø (A) [12:31:48]: Jeg tolker det slik at hensikten med representantforslaget fra Kristelig Folkeparti er å sikre at skolen har tilstrekkelige rammer for å sikre prinsippet om tidlig innsats.

Siste budsjettundersøkelse fra KS viste at rådmennene syntes det var vanskeligere å budsjettere i 2015 enn tidligere. Vi ser at det igjen fører til kutt i skolebudsjettene. Ett av mange eksempler er høyrestyrte Stavanger, der det foreslås å kutte mellom 60 og 70 lærerstillinger i år.

Hva vil statsråden gjøre for å hindre at kommunene blir tvunget til å kutte i skolebudsjettene i framtiden?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:32:24]: Det er dessverre ikke noe nytt at noen kommuner velger å redusere skolebudsjettene sine. Jeg var nylig i arbeiderpartistyrte Skien, som både representanten og jeg kjenner godt. Der har de også redusert antall stillinger i skolen de siste årene. Da er det viktig å ha et kommuneopplegg som er ansvarlig, og som er godt for kommunene.

Det vil fortsatt være slik at lokalpolitikerne må prioritere, de må velge mellom forskjellige gode hensyn og må også prioritere ressurser til skolen. Men det er en beslutning som jeg i likhet med Arbeiderpartiet mener at kommunepolitikerne må ta. Jeg mener også at kommunebudsjettet som vi har levert for 2015, sammen med samarbeidspartiene, er godt. Det er på linje med det kommuneopplegget som har vært de siste årene fra de rød-grønne, og som gjør at kommunene kan prioritere skole, men det er selvfølgelig ingen garanti for at alle kommuner gjør det.

Christian Tynning Bjørnø (A) [12:33:20]: Mener kunnskapsministeren at den borgerlige regjeringens kommuneopplegg er godt nok til at kommunene skal kunne prioritere skole, når vi ser disse tallene – at to tredjedeler av rådmennene sa at de måtte kutte i skolebudsjettene sine? Det er vel et bevis på at kommuneopplegget ikke er godt nok.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:33:42]: Svaret på spørsmålet om kommuneopplegget er godt nok til at man kan prioritere skole, er ja. Det er godt nok til det. Men det betyr ikke at man ikke må prioritere lokalt. Man må selvfølgelig foreta vanskelige avveininger mellom forskjellige gode tiltak. Man ser også at selv om rådmennenes forslag kan innebære kutt i skole, er det flere kommuner hvor de folkevalgte sier at nei, vi ønsker heller å redusere på andre områder.

Det er ikke noe nytt at man har tøffe prioriteringer lokalt. Sånn var det også de aller fleste årene under de rød-grønne. Og det kommuneopplegget vi har levert, er ikke sånn at man har råd til alt man ønsker seg, og ikke behøver å prioritere. Men det er godt på linje med det opplegget

som kommunene har fått de siste årene. I Kommunal Rapport ble det til og med fremhevet at Jan Tore Sanner var en av de mer beskjedne statsrådene, som kanskje underkommuniserte at opplegget hans var enda bedre enn det som kom frem.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [12:34:51]: Da de gamle klassedelingstallene ble fjernet fra lovverket i 2003, skulle disse tallene fremdeles ligge til grunn som en minimum for ressurstildelingen i skolen. Men da vår representant i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, Anders Tyvand, i fjor spurte statsråden om departementet hadde oversikt over hvorvidt dette overholdes rundt omkring i kommunene, var svaret nei.

Heller ikke Stortingets utredningsseksjon klarte å finne en sånn oversikt, selv etter å ha innhentet ytterligere informasjon fra bl.a. Utdanningsdirektoratet. Likevel er det mye informasjon som kan tyde på at klassene i norsk skole blir større.

Stortinget har altså avgjort hva som skal være minimumen for ressurstildelingen i skolen, men ansvarlige skolemyndigheter vet ikke om dette overholdes eller ikke. Mitt spørsmål er da hva statsråden vil gjøre for å skaffe seg en sånn oversikt, og hva han som den øverste ansvarlige for skolen i Norge vil gjøre for at kommunene oppfyller sine forpliktelser, sånn at alle elever over hele landet kan få et likeverdig skoletilbud.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:36:00]: Vi har en oversikt over klassestørrelse, som jeg henviste til. Men det er også riktig at da Stortinget i 2003 fattet et vedtak om at klassedelingstallene skulle bli tatt ut av loven, sa man samtidig at de tidligere klassedelingstallene skulle ligge til grunn som minimumnivå for ressurstildeling.

I 2013 kom det en ny § 8-3 i opplæringsloven, der departementet fikk hjemmel til å fastsette forskrifter om forholdstallet mellom lærer og elever. Det betyr at vi må ta en ny juridisk vurdering, som vi nå er i gang med, og hvis det er ny informasjon der, må selvfølgelig også Stortinget få beskjed om det.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:36:58]: Det er artig at vi er begeistret for det en gjør på Dovre. Det er ledet av en ivrig senterpartiordfører, så jeg synes jo det er et godt eksempel å bruke. Dovre har halvert behovet sitt for spesialundervisning på et par år fordi de satser på å møte elevenes behov tidlig, og her er det snakk om penger som i utgangspunktet ble bevilget under det rød-grønne kommunebudsjettet, og som er fulgt opp videre. De har et tolærersystem med ulike prioriteringer, alt etter fag, så dette er ikke alltid helt likt. De har kombinert det med kompetanseheving og undervisningsbasert opplegg i skolen, og resultatet der viser at det fungerer.

Jeg lurer på hvordan statsråden vil forklare de gode resultatene fra Dovre kommune hvis det ikke har noe å si hvor mange lærere de er per elev.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:37:53]: Det er ikke sånn at det ikke har noe å si hvor mange lærere man

er per elev, eller – det er lettere å si – hvor mange elever man har per lærer. Hvis man har veldig store klasser, f.eks. 35–40 elever, begrenser det veldig sterkt hva slags undervisningsmetoder læreren kan bruke. Men det er veldig få elever som går i ordinære undervisningsklasser på over 25 elever – veldig få elever gjør det.

Jeg tror at suksessen i Dovre skyldes at de har tenkt systematisk. De har tenkt: Hvorfor har vi så høy grad av spesialundervisning? Er det flere av dem som har spesialundervisning, som kunne fått tilrettelagt opplæring i det ordinære klasserommet? Så har de klart å trekke ned spesialundervisningen, og samtidig har de beholdt ressursene i skolen og lagt på lite grann ekstra. Det synes jeg er veldig fornuftig.

Jeg er enig i det som flere har påpekt her, at vi fortsatt har noen store problemer i spesialundervisningen i Norge. Det kom en stortingsmelding under de rød-grønne, som nok ikke løste problemene, for å si det sånn.

Trond Giske (A) [12:39:10]: Når man hører statsrådens innlegg, forstår man hvorfor det statsbudsjettet Høyre og Fremskrittspartiet la fram, ikke inneholdt et eneste tiltak for økt lærertetthet i skolen. Det var ingenting til mer tid til lærerne, det var ingenting til mer spesialundervisning, det var rett og slett ingen skoletiltak i det hele tatt, bortsett fra løftet når det gjaldt etter- og videreutdanning. Det andre var småpenger. De store pengene gikk til skatte-kutt, og vi ser at kommuneøkonomien fører til at en del kutter i antall lærerstillinger.

Vi var fra Arbeiderpartiets side imot å oppheve klassedelingstallet da Clemet gjennomførte det i 2003, vi har vært for økt lærertetthet, og vi har også vært for å se på norm. Mitt spørsmål handler om: Nå har vi nettopp diskutert tidsbruk i skolen. Da var alle helt enige om at tiden læreren har – få bort tidstyver, bruke tiden på elevene – var viktig for kvaliteten på undervisningen. Hvorfor gjelder ikke det samme argumentet når det gjelder å gi lærerne tid til å følge opp hver enkelt elev – ved å ha flere lærere i forhold til elevtallet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:40:17]: For det første er det helt riktig at Arbeiderpartiet var imot å fjerne klassedelingstallene. Det var noe den daværende Bondevik-regjeringen fikk flertall for, sammen med SV, hvis jeg ikke husker feil. Jeg mener at det var riktig, og jeg legger merke til at det heller ikke er blitt reversert de siste åtte årene.

Selvfølgelig kan antall lærerstillinger også ha noe å si for tidsbruk og for hvor mye tid man har til den enkelte elev. Men det er flere elementer her. For det første peker forskning på at det aller viktigste er hva slags kvalitet læreren har. Det er det aller viktigste. Hvordan man bruker flere lærerstillinger, er også viktig. Reduserer man antallet elever i klassen generelt, eller trekker man f.eks. noen elever ut for å gi forsterket opplæring i perioder? Det er nok sannsynligvis en bedre idé.

Representanten Giske sier at Arbeiderpartiet har vært for å vurdere en norm. Det er godt mulig, de er det åpenbart i dag – i Arbeiderpartiets program står det det stikk

motsatte! Nå er det lov å tenke nytt i forbindelse med kommende programmer, men at man plutselig nå, halvannet år etter valget, har ombestemt seg, synes jeg er litt påfallende.

Trond Giske (A) [12:41:22]: La oss diskutere hvordan en slik norm kan utformes. Det var noen her som siterer fra Arbeiderpartiets program, at kommunene må kunne disponere sine ressurser. Det er et godt og viktig argument mot en klassenorm, sågar en skolenorm, at man innenfor en kommune kan kanalisere flere lærere til de skolene som kanskje har flere elever som trenger oppfølging. Igjen: Bare det argumentet i seg selv er jo en bekreftelse på at antall lærere faktisk har betydning.

Vi er åpne for å utrede en slik norm også på kommunenivå. Statsråden har litt vanskeligere for å forklare hvorfor man er så bastant imot å sikre at hver kommune i hvert fall har et visst antall pedagogiske stillinger i forhold til elevtallet. For en risikerer jo ikke en overflytting fra én kommune til en annen fordi man innfører en slik norm. Man argumenterer altså mot en skolenorm fordi det vil føre til lavere lærertetthet, f.eks. på skolene på østkanten i Oslo. Ergo mener man at lærertetthet har en betydning for læringen, men det argumentet kan da umulig gjelde mot en norm på kommunenivå. Kan statsråden utfylle dette resonnementet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:42:33]: Når det gjelder muligheten for en norm på kommunenivå, kan jeg heller ikke se noen dekning for det i Arbeiderpartiets program, men det får man ta internt i Arbeiderpartiet. Som sagt er det lov å diskutere frem mot et nytt program, men at man tilsynelatende endrer mening, eller i hvert fall kommuniserer to meninger samtidig, halvannet år etter et valg, er pussig. Når det gjelder en norm på kommunenivå, mener jeg at det avgjørende argumentet der må være tilliten til lokalpolitikere og det lokale selvstyret. Det er ikke noe vanskelig å forstå at de som er opptatt av noe på et område, ønsker en norm, en tallfesting, flere øremerkede midler. Problemet er at summen av alt dette gjør at det lokale handlingsrommet blir veldig lite. Hvis man er misfornøyd med det som skjer i en kommune, er det tross alt forskjell på den lokale ordføreren og kunnskapsministeren. Den lokale ordføreren møter folk i butikken. Jeg er mye ute og reiser, men jeg klarer ikke å møte alle velgerne i alle Norges kommuner på butikken hver eneste lørdag. Det er et viktig argument for lokaldemokrati.

Presidenten: Replikskiftet er omme.

Presidenten beklager overfor representanten Knag Fylkesnes, men presidenten gjorde en regnefeil og har brukt opp seks replikker, så Knag Fylkesnes bør heller få fram sitt spørsmål i et innlegg.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Norunn Tveiten Benestad (H) [12:44:03]: Forslagsstillerne trekker opp en debatt om økt lærertetthet på 1.–4. trinn. Etter mitt syn handler denne debatten i første rekke om hvordan en lykkes med tidlig innsats i skolen.

Økt lærertetthet er en blant flere faktorer som kan påvirke det. Da blir spørsmålet om det er grunnlag godt nok for å innføre en nasjonal norm for lærertetthet.

«Første skoledag er viktig, men første dag i barnehagen er selve starten. Når begrepet kunnskapssamfunnet skal gis innhold må hele utdanningsløpet innbefattes. Særlig viktig er det å inkludere barnehagene og de minste barnas læring. Det er der selve grunnlaget for læring legges.»

Dette sitatet er hentet fra kronikken «Læring starter i barnehagen», som sto i Dagsavisen den 24. april 2014. Det var Marit Lambrechts i Espira og Håkon Haugli i Abelia som skrev dette.

97 pst. av foreldrene til femåringer velger barnehage som pedagogisk utgangspunkt for sine barn. Utdanningsløpet starter her.

Læring er en selvforsterkende prosess, tidlig læring fostrer mer læring, sa Mari Rege på NHOs årskonferanse i fjor. Og hun la til:

«På grunn av rentes renteeffekt er tidlig investering i små barns læring det mest effektive virkemidlet vi har for å gi norske barn likere muligheter for å lykkes i utdanning og arbeidsliv.»

I den norske skolepolitiske utviklinga de siste årene er det særlig to forhold som jeg for min del er veldig glad for. Det ene er anerkjennelsen av at dagens barnehage er en del av det pedagogiske utdanningsløpet. Det andre er oppgjøret med begrepet «ansvar for egen læring» – som ble trukket altfor langt i mange sammenhenger.

Når vi diskuterer tidlig innsats og eventuell norm for lærertetthet, berører det mange områder. Vi er enige om at ressursene må settes inn der elevene får mest igjen for det. Men er det i barnehagen, eller er det i de første årene i skolen? Handler det om fordelinga av ressurser til spesialundervisning og til ordinær undervisning, eller til språkfag og til mattefag? Eller handler det om en fast norm for antall elever per lærer?

Mange kommuner har prøvd ulike modeller for å styrke den tidlige innsatsen og gjort ulike erfaringer med måter å bruke lærerkraftene på i klasserommet. Resultatene varierer, og det viser at det finnes ikke enkle fasitløsninger. Denne regjeringa har prioritert et gedigent kompetanseløft for lærerne. Slik jeg ser det, til tross for de gode intensjonene i forslaget, tror jeg det er klokt at vi nå konsentrerer oss om tiltakene i Lærerløftet, for å sikre at vi har nok kvalifiserte lærere i framtida. Det er tiltak som vi vet virker.

Geir S. Toskedal (KrF) [12:47:05]: Det er helt rett at Norge har relativt høy lærertetthet sammenlignet med mange andre land i OECD. Men hvis vi ser på årsakene, skyldes det bl.a. at vi har mange små skoler i landet vårt – det er vi nødt til å ha – som påvirker helhetsbildet. I tillegg har vi få spesialskoler, fordi spesialundervisning foregår i den ordinære skolen. Dette blir også regnet inn i statistikken.

Men når det er slik at vi bruker mer penger på skolen enn mange andre land, og vi har flere lærere enn mange andre land, er spørsmålet: Hvorfor ligger vi midt på ska-

laen i PISA-testene? Det er ikke urimelig å forvente en tydeligere sammenheng mellom ressursbruk og resultater – selv om en kan stille grunnleggende spørsmål ved PISA-undersøkelser. Jeg tror imidlertid årsaken kan være at Norge bruker ressursene feil.

«Tidlig innsats» har i mange år vært et mantra i norsk skolepolitikk, men begrepet er ikke fylt med innhold. Derfor fortsetter en med å bruke store ressurser på å reparere og tette kunnskapshull sent i skoleløpet etter hvert som en oppdager og avdekker situasjonen. Det brukes også store penger på å hanke elever inn igjen, i stedet for at man forsikrer seg om at de ikke faller av lasset i første omgang.

Vi bruker lite penger på spesialundervisning på de laveste klassetrinnene, der behov kanskje allerede er oppdaget. Vi bruker heller enorme summer på spesialundervisning på de høyeste klassetrinnene, men da er det ofte for sent.

Kristelig Folkeparti mener derfor at en bør bre ressursbruken, fra de øverste klassetrinn til de laveste klassetrinn. Det er derfor viktig å få på plass en norm for lærertetthet i den norske skolen – gjerne ambisiøs – fra 1. til 4. klasse. Hvis vi setter inn mer ressurser der, vil flere få utbytte av den ordinære undervisningen, en vil få et bedre klassemiljø, færre vil falle av lasset, færre vil ha behov for spesialundervisning senere i skoleløpet, og det er å håpe at færre vil gå ut av grunnskolen uten å kunne lese og skrive skikkelig.

Dette er en satsing som koster penger. Kristelig Folkeparti er klar over det, men det er en satsing som innebærer at en snur ressursbruken i skolen i en mer fornuftig retning og til en god investering for framtiden. Dette henger også sammen med den forrige saken som ble behandlet i Stortinget i dag, som gjaldt å gjøre læreryrket mer attraktivt og sikre rekruttering.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:50:16]: Dette er ein kunnskapsdebatt – la oss halde oss kunnskapsbaserte.

Representanten Asheim påstår at viss dette forslaget blir vedtatt, må rektor inn i klassen og hente ut lærarar – viss det er for mange. Kva delar av forslaget har representanten ikkje lese? Ingen av forslaga seier at dette skal vere på klassenivå – ingen. Det er i denne salen ein bevisst feilinformasjon om kva forslaget faktisk handlar om. Forslaga frå Kristeleg Folkeparti og frå SV er om skulenivå, og i tillegg er forslaget frå Senterpartiet og Arbeidarpartiet om kommunenivå. Ingen i denne salen har tatt til orde for innføring av nye reglar for klassedelingsstal. Den debatten blei avslutta i 2002–2003 og har heller ikkje av Arbeidarpartiet blitt reist i denne salen. Det er forlate, det er altså ingen som skal hente nokon ut frå noko klasserom. Dette handlar om, som det står i forslaget frå SV, «gjennomsnittlig gruppestørrelse» på skulenivå. – Dette er altså feil.

Vidare står det «gjennomsnittlig gruppestørrelse» – på skulenivå – «i ordinære timer». Kva betyr det? Det betyr at det ikkje er spesialundervisning eller andre målretta tiltak i klassen som skal takast ut. Det er ikkje det gjennomsnittet. Dette er ordinære timar. Alt som kjem i tillegg, skal ikkje gå inn i denne gjennomsnittsberekninga. Det er også ei veldig viktig avklaring.

Dette vil altså ikkje gå ut over nokon som får spesialundervisning, på nokon som helst måte. Det dette forslaget heilt enkelt går ut på – no håpar eg vi kan vere så kunnskapsbaserte at vi held oss til det – er at vi ønskjer å setje ein ny standard for klassesstorleik og for skule. Da kan skulane sjølve vurdere kor mange dei vil setje inn i dei ulike klassane. Dei kan vurdere om ein kanskje skal ha mange i enkelte klassar og færre i andre, men vi ønskjer rett og slett eit nytt nivå på talet på lærarar i skulen i dag.

Forskning sprikjer i alle retningar – det er det fleire som har sagt. Nei, det er nettopp det som er merknaden i innstillinga. Forskinga frå National Education Policy Center har nettopp gjennomgått det som er av tilgjengeleg forskning på området, og da på området «Impact of Class Size». Det er altså ikkje berre éin forskingsrapport, det er hundrevis. Eg har her med meg ein lengre referanse som eg kan gi til ministeren og andre som trur at det ikkje er belegg for å seie at klassesstorleik har betydning. Det er arven frå Malcolm Gladwell vi framleis diskuterer i Noreg i dag – utan å halde oss til forslag. Det var han som sa at klassesstorleik var «thing we are convinced is such a big advantage [but] might not be such an advantage at all».

Det håpar eg at vi kan begynne å forlate, og at også kunnskapsministeren held seg til tilgjengeleg forskning.

Henrik Asheim (H) [12:53:38]: Flere har nå påpekt at de altså ikke ønsker et delingstall på klassenivå – det er jeg for så vidt glad for – men det man da i stedet ønsker, er på skolenivå. Bare for å si det først: Mitt eksempel, som går på klassenivå, illustrerer jo bare problemet med å lage en norm. Men ok, la oss si at vi gjør det på skolenivå, slik som Arbeiderpartiet og Senterpartiet åpner for i sitt forslag, og slik som SV og Kristelig Folkeparti krever i sine forslag. Hva vil det bety? Det vil f.eks. bety: I Oslo har man et bystyre og en byråd som setter inn ekstra lærerressurser, betaler dem til og med mer for å jobbe på de skolene som har ekstra utfordringer. Hvis SV da får gjennomslag for sitt forslag, sammen med Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti, innebærer det altså at Stortinget da skal gå inn og overstyre bystyret i Oslo, overstyre byråden i Oslo, ta lærerressurser ut av den skolen som har ekstra utfordringer, og sette dem inn på en skole som klarer seg ganske bra når det gjelder resultater. Så sier representanten Giske nærmest at dette er beviset på at man anerkjenner at lærerne har noe å si, og at lærertetthet har noe å si. Det er da ingen som er uenig i at det kan være lurt å sette inn ekstra læringsressurser der hvor det er ekstra utfordringer. Vårt poeng er at det må bestemmes lokalt, ute hos dem som har skoen på, ikke bestemmes gjennom et normtall gitt av Stortinget.

Representanten Giske uttalte at dette er noe som Arbeiderpartiet alltid har vært for, og det hørtes ut som om han i replikkvekslingen med statsråden faktisk gikk bort fra sitt eget – og Senterpartiets – forslag, som sier «skole- eller kommunenivå», og nå er det altså kun på kommunenivå. Vel, la oss si at det i alle kommuner skal være 20 elever per lærer. Det ville innebære at tre kommuner i Norge ville bli rammet av det – altså ville ikke dette vedtaket ha noen effekt, hvis det var målet.

Så har vi noen store kommuner og noen små kommuner i Norge, og da mener jeg ikke bare geografisk, men i folketall. Det er åpenbart slik at lærertettheten vil være større på en skole med få elever enn på en skole med mange elever, og det ville ikke nødvendigvis være rasjonelt eller hensiktsmessig heller å ha veldig mange lærere på en stor skole, hvor klassene er på 25–30 elever, det kan holde med én lærer i hver klasse.

Så kan man si at forskningen spriker, som representanten Knag Fylkesnes redegjorde for. Vel, den spriker ikke så mye – og den spriker i hvert fall ikke i Knag Fylkesnes' retning. For den forskningen vi har om lærertetthet og læring, som f.eks. metastudien til John Hattie, som er den som nå legges til grunn veldig mange steder – han har gått gjennom 100 forskjellige forskningsrapporter om lærertetthet og læring, og han klarer ikke å finne én rapport som påviser en direkte sammenheng mellom lærertetthet og læring – er jo en forskning som vi i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen bør interessere oss for. Jeg synes det er spesielt – igjen – at en rekke av partiene i komiteen går inn på en merknad som trekker frem én forskningsrapport som viser til ett resultat, men fullstendig overser all den andre forskningen, som går i motsatt retning.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [12:56:49]: Det er riktig at forskningen spriker noe når det gjelder effekten av økt lærertetthet eller reduserte klassestørrelser. Men da må vi også være oppmerksom på at ulike studier legger ulike forutsetninger til grunn for sine undersøkelser. Det finnes studier som viser at redusert klassestørrelse i seg selv gir liten gevinst. Altså, dersom en kun reduserer klassestørrelsen og utover det ikke gjør andre endringer i undervisningen, vil det ha liten effekt. Og det tror jeg fullt ut kan være mulig. Det er ikke sikkert at det spiller så stor rolle om det er 25 eller 35 elever til stede ved en forelesning, som uansett holdes på eksakt samme måte, uavhengig av elevtallet. Men hele poenget med å øke lærertettheten, og da spesielt på de laveste klassetrinnene, er at det vil gi oss nettopp den fleksibiliteten som trengs for å kunne gjøre også andre endringer i undervisningen. Hvis en f.eks. har to lærere i klasserommet, kan den ene hjelpe de elevene som har spesielle utfordringer med å henge med, mens den andre kan hjelpe resten. Og med flere lærerressurser blir det enklere å dele klassen inn i mindre grupper der det er hensiktsmessig. Det er disse mulighetene som vil gi de gode og verdifulle resultatene.

Hvis vi f.eks. ser på OECDs rapport «Education at a Glance» fra 2014, slår den fast at lærertetthet har noe å si for barns læring, at lav lærertetthet er spesielt viktig for barn med innvandringsbakgrunn og barn av foreldre med lav sosioøkonomisk status. Det er de samme elevene som er overrepresentert i spesialundervisningen, og det er de samme elevene som er overrepresentert i frafallsstatistikken. Derfor er økt lærertetthet på de laveste klassetrinnene et godt, viktig og målrettet tiltak for nettopp å hjelpe de elevene i skolen som har aller størst behov for det.

Christian Tynning Bjørnø (A) [12:59:10]: Det ble harselert med at jeg ikke ville at vi skulle slå forsknings-

rapporter i hodet på hverandre. Jeg synes debatten nå viser at vi kommer liten vei med å dra opp alle disse forskningsrapportene. Vi kan lese dem, bruke dem som et kunnskapsgrunnlag og så formulere politikk utover det.

Det er ikke noe nytt fenomen at Arbeiderpartiet er opp-tatt av å sikre ressurstilgangen i skolen. Det har vi gjort gjennom å styrke kommuneøkonomien gjennom flere år, og vi hadde bl.a. følgende formulering i Soria Moria II:

«Regjeringen vil legge til rette for flere lærere gjennom styrket kommuneøkonomi.»

Det gjorde vi i åtte år, og i år toppet vi det med 3 mrd. kr mer enn det regjeringen foreslo til kommunene.

I et replikkordskifte tidligere i dag hadde statsråden og jeg en utveksling om Skien. Jeg vil bare informere statsråden om at vårt kommuneopplegg ville gitt Skien 18 mill. kr mer enn det Høyre og Fremskrittspartiets kommuneopplegg ville gjort. Det er penger til å prioritere skole, til å skjerme kutt og til å ansette lærere.

Videre i Soria Moria II sto det at vi ønsket en maktsgrense for tallet på elever per lærer på skolenivå. Dette er altså ikke noe nytt. Vi begynte på den opptrappingen med bl.a. å styrke lærertettheten på ungdomstrinnet, en satsing som jeg er glad for at regjeringen har videreført.

Representanten Asheim nevnte en god formulering fra vårt program. Til det er det bare å si: Så bra at han er enig! La oss ha det som utgangspunkt og vurdere å lage en norm som sikrer både ressurstilgangen og den lokale fleksibiliteten. Det er på bakgrunn av nettopp det vi har formulert et eget forslag – sammen med Senterpartiet – om å få en vurdering av en norm både på skolenivå og på kommunenivå.

Jeg synes representanten Asheim i sitt innlegg fyrer seg unødvendig opp, med snevre, konservative briller.

Presidenten: Neste taler er representanten Torgeir Knag Fylkesnes. Han er ordfører for saken og har derfor fortsatt 3 minutters taletid, selv om han har hatt ordet to ganger tidligere.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:01:29]: Dette har utvikla seg til å bli ein litt snodig diskusjon. Den forskinga som det blir vist til i innstillinga, er jo ei forskning av forskning – det er ein gjennomgang av ulike studium frå heile verda. På same måten som Hattie, som gjorde eit metastudium av forskinga på utdanning, har også denne forskinga gått gjennom tilgjengeleg litteratur, ikkje berre data, men også kvalitativ forskning på området.

Og når det gjeld bruk av Hattie: Hattie viser at det er ein samanheng – mindre klassestorleik har betydning for dei svake elevane. Likevel får Asheim seg til å seie at det har ingen som helst samanheng. Det trur eg berre viser litt av kva omgang Asheim har med tilgjengeleg forskning. Viss berre forskarane hadde sett oss no, tenkte eg da vi sat der nede.

GSI viser at det er blitt fleire elevar per lærar i skulen i dag. Det er litt rart at det er noko som berre bekymrar nokre i salen, mens dei som sit i regjering, ikkje bekymrar seg over dette i det heile. Ein kan spørje seg: Kva er akseptabel storleik på ein klasse? Viss klassestorleik ikkje har

noko å seie, treng ein vel knapt lærarar i klassen. Det går heller ikkje representantane inn på.

Til slutt: Endeleg skjønnte representanten Asheim at det ikkje var lærartettleik på klassenivå desse forslaga handla om – det handla om lærartettleik på skulenivå eller på kommunenivå. Da blei eksempla plutselig endra. Da måtte ein snakke om at dersom Oslo hadde litt for mange i ein skule fordi dei hadde spesielle tiltak der, måtte rektor hente dei ut frå skulen, dei blei flytta frå klassen til skulen – men nei, feil igjen. Som sagt, dette er ordinære undervisningstimar. Det handlar altså ikkje om dei spesielle undervisningstiltaka, som f.eks. spesialundervisning, som ein skal innføre på skular som har spesielle utfordringar.

Ok – eg håpar vi kanskje kan få nye eksempel, for dette illustrerer omgangen med forslag og forslagsteksten. Omgangen med tilgjengeleg forskning viser at dette handlar berre om prioritering. Ein ønskjer faktisk ikkje å bruke pengar på å styrkje lærarstanden i skulen. Ein ønskjer ikkje å ta dei stega. Det synest eg er heilt ærleg, men la no det vere argumenta i debatten – ikkje skjule seg bak forskning som ein ikkje set seg inn i, eller argument som ikkje heng saman med forslag som er fremja i denne salen.

Marit Nybakk hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Henrik Asheim har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Henrik Asheim (H) [13:04:33]: Jeg skal forsøke å ikke bidra til å forlenge debatten, for jeg har ikke mer taletid igjen uansett. Jeg skal bare adressere de beskyldningene som kom fra representanten Knag Fylkesnes, for det første påstanden om at man ikke har satt seg inn i forskningen hvis man sier at lærertetthet ikke har noen direkte sammenheng med læring. Vel, det er ikke en påstand som representanten Asheim eller andre har funnet på. Det er det ganske bred enighet om. Man kan også ta en prat med f.eks. forsker Thomas Nordahl på Høgskolen i Hedmark, som har gått grundig gjennom Hatties forskning, som deltok på et seminar som Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkepartiet og Venstre hadde om spesialundervisning i skolen, og som tok opp poenget en gang til der.

Så til det som er litt alvorlig, fordi en sånn norm også vil kunne bety at en del kommuner – hvis man setter normtallet lavt nok, riktignok – vil se seg nødt til å ansette flere ufaglærte i skolen. Noe av det vi vet har vært et problem i Norge, i norsk skole, har jo ikke bare vært hvor mange lærere man har hatt, eller om de har fått nok etter- og videreutdanning, men at man har hatt for mange ufaglærte som har jobbet med undervisning. Det må vi gå bort fra, og da er en norm en dårlig idé.

Presidenten: Neste taler er Torgeir Knag Fylkesnes, som er sakens ordfører og dermed får 3 minutters taletid.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:05:46]: Thomas Nordahl seier at viss lærarane fortset å undervise på nøy-

aktig same måte som før, med færre elevar i klassa, ja, da har det ingen effekt. Det er jo ei grei innsikt, det er det jo. Men poenget her er at dersom ein får færre elevar å halde seg til, kan ein faktisk endre metodane ein tar i bruk i klassen, ein kan altså ha ei mykje meir tilpassa undervisning. For å seie det slik: Den utviklinga som har vore i metodebruk i pedagogikk, er ikkje berre tull og tøys – ho har effekt, ho er forskingsbasert. Det å opne opp for at meir av den rikdomen som finst i pedagogikken, kan brukast fordi lærarane får meir tid, får mindre grupper og kan tilpasse undervisninga mykje meir, er jo det vi legg opp til i våre forslag her.

Eg registrerer at representanten Asheim ikkje går vidare med sine eksempel, og det synest eg er godt. Eg håpar vi kan avslutte her og no – ein gong for alle – at det er nokon i denne salen som ønskjer nye klassesdelingstall på klassenivå. Ingen tar til orde for det, alle snakkar om skulenivå eller kommunenivå. Den diskusjonen vi hadde i 2002, er forlate. Vi er no inne i ei ny tid, ein ny diskusjon og nye ambisjonsnivå.

Så vil eg berre seie til det siste argumentet, om kor desse lærarane kjem frå. Det er jo nettopp det som er situasjonen vi har i Noreg i dag: Altfor mange lærarar forlèt yrket. Enten forlèt dei yrket før dei begynner som ordinære lærarar, eller så forlèt dei yrket veldig tidleg i karrieren sin, eller så forlèt dei yrket veldig seint, altfor tidleg i yrket. Utdanningsforbundet har rekna ut at det er nær 40 000 ferdig utdanna, ranke lærarar som har gått ut av skulen. Det er ikkje mangel på lærarar i det norske samfunnet, det er berre mangel på lærarar i den norske skulen. Derfor er vi i den paradoksale situasjonen at vi treng ein standard med fleire lærarar for å få fleire lærarar. Altså: Det som er den største uroa for norske lærarar, er at dei har for lita tid til å vere lærar. Viss vi gjev dei betre rom til å vere det, så blir det meir interessant å vere lærar. Fleire lærarar gjev rett og slett fleire lærarar.

Eg vil berre nytte anledninga til slutt til å takke for ein grei gjennomgang av forslaga. Dette er vel område og saksfelt som vi kjem borti meir i åra som kjem.

Kristin Vinje (H) [13:08:44]: Før debatten er slutt, vil jeg benytte anledningen til å svare på noen av påstandene, f.eks. om at Høyre ikke ønsker å bruke penger på læreren. Det blir litt lettvtint å påstå når vi nettopp har en enorm satsing på læreren i våre budsjetter, og når vi også har en stor satsing på et lærerløft som innebærer veldig mange satsinger for å gjøre situasjonen for lærere bedre.

Når det gjelder en lærernorm, som vi diskuterer her i dag, har det også kommet frem at det er ikke veldig stor tvil om at hvis man pøser inn nok lærere, blir det lettere å lære elevene ting. Det dreier seg om at man skal ha en norm som tvinger alle til å ha den samme tettheten av lærere over hele byen, over hele Oslo f.eks., som jeg kommer fra. Der vet vi at vi har stor fordel av å kunne målrette ressursene inn mot de områdene av byen som vi vet har størst behov. Det er en stor fordel, og det har faktisk bidratt til at Oslo-skolen gjør det utrolig bra. Den gjør det veldig bra på sosial mobilitet, og den gjør det veldig bra når det gjelder å lære elevene det de skal.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:10:09]

Interpellasjon fra representanten Ketil Kjenseth til næringsministeren:

«Vi nordmenn har lett for å tenke at olje er verdens viktigste råstoff. Oljen har skaffet oss store inntekter og mange arbeidsplasser. Likevel er vann verdens viktigste ressurs. Vi er på vei mot ni milliarder innbyggere på jorda rundt 2050. Men milliarder av mennesker har i dag ikke tilgang på rent drikkevann og gode sanitærforhold. Det hemmer økonomisk vekst og fører til sykdom, død og konflikter. En bedre verden vil kreve mer vann. Vannbehandling er i ferd med å bli en av verdens største næringer. Dette åpner enorme muligheter for norsk miljøteknologi. Her ligger en blågrønn sektor i vannskorpa, bokstavelig talt. Det er ikke bare teknologi på sitt beste, det er også teknologi på sitt viktigste.

Ser regjeringen på norsk vannbransje som en sektor med potensial på linje med oljeteknologien, og hva vil regjeringen i så fall gjøre for å bidra til vekst og utvikling av den?»

Ketil Kjenseth (V) [13:11:35]: Jeg vil starte på hjemmebane, med et blikk på verden. Statens pensjonsfond utland har nylig publisert sin rapport Ansvarlig forvaltning, for 2014. Den er på 80 sider. Vann er nevnt 80 ganger. Leder Yngve Slyngstad skriver bl.a.:

«Vi har valgt å fokusere en del av arbeidet på utvalgte områder – barns rettigheter, klimautfordringene, og vannforvaltning.»

Videre sier de at de ønsker en ansvarlig forvaltning for å sikre verdier.

Statens pensjonsfond utland er både gullgruve og arvesølv for Norge. Når det gjelder investeringer i vann, miljøteknologi og bærekraft, vil jeg innlede med å gi skryt for en positiv utvikling i fondet. De har gått fra å være en litt naiv og avkastingsjagende investor til å bli en kritisk og dialogbasert investor. De utvikler standarder for bærekraft. En av dem er vannforbruk. De vurderer risikoelementer knyttet til vann. De er sponsor av CDPs vannprogram. De utarbeider forventningsdokumenter og bidrar til forskning på konsekvenser for grunnvann og overflatevann ved bl.a. gruvedrift.

I 2014 gjorde de ikke mindre enn 269 selskapsvurderinger innen vannforvaltning. Fondets markedsverdi av disse selskapene er 320 mrd. kr. Bare i 2014 ble det investert nye 6 mrd. kr i vannrelaterte selskaper, som utgjør om lag 15 pst. av de totale miljøinvesteringene fondet gjorde i 2014. Dette sier noe om at det er penger i miljø og bærekraft, og Norge kan bidra på ett vis gjennom å kombinere kapital og kompetanse.

Også innenlands i Norge bruker vi mange milliarder kroner på vann hvert år. I 2013 investerte norske kommuner 7 mrd. kr i vann og avløp. I tillegg bruker de mange milliarder kroner hvert år på å drifte anlegg. Vi har også

en voksende industri relatert til vannbehandling, som omsetter for anslagsvis 5 mrd. kr. Blant annet har det vokst fram to vannklynger i henholdsvis Vestfold og Trøndelag, ved navnene Vannklyngen og Smart Water. Flere andre industrielle klynger i Norge viser også interesse, slik som Node-klyngen i Agder. Til sammen sysselsetter disse kommunale og private aktørene ca. 10 000 personer og har en omsetning på vel 15 mrd. kr.

Vi nordmenn har lett for å tenke at olje er verdens viktigste råstoff. Oljen har skaffet oss store inntekter og mange arbeidsplasser. Likevel vil jeg hevde at vann er verdens viktigste ressurs. Det er det som er den livgivende og grunnleggende kraft. Vi er på vei mot 9 milliarder innbyggere i verden rundt 2050. Globalt er vann et knapphetsgode allerede før vi er blitt sju milliarder. Milliarder av mennesker har ikke tilgang på rent drikkevann og tilfredsstillende sanitærforhold. Det hemmer økonomisk vekst og fører til sykdom, død og konflikter. En bedre verden vil derfor kreve mer vann. Å bidra til mer tilgang på rent drikkevann er derfor å forebygge nød og konflikter, og det er god investering i en bedre folkehelse. I tillegg er altså vannbehandling i ferd med å bli en av verdens største næringer. Internasjonale prognoser antyder investeringer på nærmere 800 mrd. dollar årlig fram mot 2020.

Også i Norge står vi foran store investeringer med klimatilpasning, bl.a. for å håndtere overvann som kommer i større mengder og finner nye veier. Her ligger det en blågrønn sektor i vannskorpa, bokstavelig talt. Det er ikke bare teknologi på sitt beste, men også på sitt viktigste.

Oljeteknologiindustrien er i dag vår største fastlandsindustri med nærmere 200 000 ansatte og en årlig omsetning på 360 mrd. kr. Den kommer fortsatt til å gi oss mye tilbake og være en dominerende aktør. Samtidig kan vi også bruke den til å overføre kompetanse til nye vekstsektorer. Som olje og gass er vann flytende. Det er mange likhetstrekk. Det er prosessindustri, reguleringsteknikk, boring og pumping. Det er koblinger og trykk, lekkasjer som må tettes – eller helst ikke oppstå. Det er søking, trending, beregninger. Norge har lyktes med oljeteknologi fordi vi har store forekomster av olje og gass, som vi har av vann, men også fordi vi har vært gode på å få mange komponenter til å virke sammen, fordi vi har stilt ekstremt strenge krav til utslipp og forurensning, og fordi vi har gitt noen gunstige incentiver for å avlaste risiko og sikre investeringer i kompetanse.

De samme kravene kan vi stille til vannsektoren i Norge. Vi kan også gi de samme næringsrettede virkemidlene. Det er jo særlig dette jeg ønsker å drøfte med statsråden her i dag: Hvilke sektorer ser vi nærings- og vekstpotensial i for Norge, og hvilke virkemidler skal vi ta i bruk?

Jeg mener norsk vannbransje har en stor mulighet i verden, både for å gi bedre helse til flere, for å sikre naturressurser og for å skape vekst og eksportinntekter til Norge.

Så er det sånn at norsk vannbransje har noen særtrekk, bl.a. ved at drikkevannsproduksjon og håndtering av avløpsvannet er kommunalt eid og drevet. Når Statens pensjonsfond utland har mange milliarder plassert i

vann i utlandet, er det fordi driften i mye større grad er privat.

Jeg har ikke behov for å dra i gang en stor debatt om norsk eierskap til og driften av vann- og avløpshåndtering, men det er viktig når vi skal diskutere virkemidler. Hvis norske kommuner synes det er greit å kjøpe billig, velprøvd 1990-tallsteknologi, bidrar de ikke særlig mye til innovasjon og utvikling for en norsk vannbransje.

Viktige virkemidler som jeg i så måte ønsker å peke på, og som statsråden råder over, er derfor:

- Anskaffelsesregelverket.
- Incentivordninger ved anskaffelser. Kommunalbanken, som er statlig eid, tilbyr f.eks. grønn rente, en lavere rentesats for gode miljøinvesteringer, men er det tilstrekkelig, for kommunene og den virksomheten de driver, men også for å bidra til innovasjon og utvikling?
- Skape kapasitet og kompetanse i kommunene for å delta i innovasjon og FoU-arbeid. Nasjonalt program for leverandørutvikling har gitt et lite bidrag, men det er langt fram fra 50 pilotforsøk til å implementere den kunnskapen blant ansatte i alle kommuner og en rekke leverandører.
- Den såkalte IFU-/OFU-ordningen er lite brukt i kommunal sektor generelt og svært lite brukt i teknisk sektor. Hvordan kan vi få flere med?
- Kan noen av Innovasjon Norges programmer få nye mandater, hvor kommuner, teknisk sektor og vannbransjen kan og får delta. Smart Water og Vannklyngen har vært små forsøk på dette i Innovasjon Norge, og alle parter ønsker mer av det.
- I Norge er vann- og avløpssektoren ikke skattefinansiert, men gebyrfinansiert av innbyggerne. På samme måte som en liten del av elavgiften går til Enova, kan innbyggerne kanskje akseptere en krone eller to til et innovasjonsfond? I Danmark gjorde de dette i forbindelse med kommunereformen i et spleiselag mellom innbyggerne, kommunen og staten. Kan vi finne en liknende løsning i Norge?
- Vann- og avløpsrenseanlegg og infrastrukturen for å frakte vann er store og langsiktige investeringer. Det krever tilsvarende lange innovasjonsløp. Hvordan kan vi sikre idétilfang og innovasjon, men også kommersialiseringsfasen, som nødvendigvis må gå over ganske mange år for å nå et marked? Oljesektoren har og har hatt en oljemyggordning, skatteincentiver bl.a.. Vi har etter forslag fra Venstre diskutert en helsemyggordning for å løfte fram helserelaterte næringer. Kan vi diskutere noe liknende innenfor vann- og miljøteknologi?
- I Norge er FoU-innsatsen generelt høy, og vi har en veldig bra infrastruktur her, men når det gjelder vann, er den relativt lav, og i tillegg er den veldig fragmentert. Mye går til forebygging og beskyttelse av vannkilder, som er svært viktig. Lite går til helse- og næringsrelatert forskning og utvikling.
- Så til universitets- og høyskolesektoren, som sliter med å rekruttere både lærekrefter og studenter til vann- og teknologirelaterte studier generelt. Litt av ut-

fordringen er også kommunesektoren, som ikke har prioritert eller ikke har fått med seg at finansieringen av høyere utdanning er endret, med økte krav fra sektorer og næringsliv til å bidra. Dette er en mer generell utfordring som hele statlig sektor har. Det gjelder Statens vegvesen, Jernbaneverket, Statnett og andre store aktører – Forsvarsbygg for den del. Kanskje skulle vi også se på og legge til rette for et tettere samarbeid mellom disse store aktørene? Byggenæringen sliter med noe av det tilsvarende.

Jeg mener en aktiv og progressiv politikk er bedre enn krisepolitikk. Jeg er fra Gjøvik og kan hver dag sitte og se utover Mjøsa. På 1970-tallet var alt liv i Mjøsa truet av forurensning. Mjøsaksjonen som fulgte, var helt nødvendig for å redde Mjøsa.

Det avstedkom bl.a. at Hias IKS ble etablert på Hedmark. I 1995 startet de byggingen av det første slambe-handlingsanlegget i verden, basert på den såkalte Cambi-prosessen. Anlegget er kanskje verdens minste, men er fortsatt i drift. Det var en viktig pilot og er i dag også viktig for forskning. I dag er Cambi AS i Asker en stor eksportør av slambehandlingsteknologi utviklet på Hamar. Cambi vinner anbud og leverer til de største byene i verden. Hias var den første deltakeren i Nasjonalt program for leverandørutvikling som KS og NHO samarbeider om, i kommunalteknisk sektor i 2012. De ønsker bedre utnyttelse av biogassen og var derfor med på det. Dette viser at kommunal sektor kan være med hvis vi legger til rette, hvis de selv vil, og hvis vi bidrar med virkemidler. Det er mulig å ta Norge ut i verden, og spørsmålet mitt er: Hvordan kan vi det, og vil vi det?

Statsråd Monica Mæland [13:22:00]: De fleste steder i verden er vann en begrenset ressurs, og mange steder har kvaliteten på tilgjengelige vannkilder blitt redusert over tid.

Mange land har skjerpet inn regelverket for håndtering av vann. Det kreves i større grad miljømessig og helsemessig forsvarlig håndtering av utslipp som kan påvirke vannkvaliteten for drikkevannskilder, grunnvann, sjø, elver og innsjøer. Dette har skapt større etterspørsel etter teknologi og løsninger for håndtering av vann. Det har vokst fram en rekke bedrifter i Norge som leverer tjenester, teknologiske løsninger og utstyr knyttet til rensing og behandling av vann. Omsetningen i vannbransjen har økt kraftig. Sluttbrukerne er virksomheter i bl.a. maritim næring, havbruksnæringen, drikkevannsproduksjon og håndtering av avløpsvann, næringsmiddelindustrien og petroleumsnæringen.

Oljealderen i Norge er ikke over ennå. Den kommer til å vare i mange tiår til. Men betydningen av petroleumssektoren i norsk økonomi kan, som interpellanten antyder, gradvis avta. Derfor trenger vi et omstillingsdyktig næringsliv som kan gi gode muligheter for fortsatt vekst og bidra til å finansiere velstandsutviklingen i Norge framover.

Nærings- og fiskeridepartementet har gode virkemidler for å legge til rette for og stimulere til vekst. Vi har flere ordninger som er relevante også for vannbransjen. På forskningssiden kan bedrifter konkurrere innenfor ge-

nerelle ordninger og programmer, som SkatteFUNN, BIA og FORNY2020-programmet. Vi har også tematisk innrettede programmer, som MAROFF og Miljø 2015. Vi har Miljøteknologiordningen, klyngeprogrammer, FoU-kontraksordningen og såkornfond. Dette er ordninger som har vist seg aktuelle for vannbransjen.

Gjennom disse ordningene og programmene bidrar vi økonomisk til risikoavlastning, men det er bedriftene selv som må finne de gode prosjektene. Jeg understreker gjerne at vi bidrar med finansiering bare dersom det er samfinansiering med private aktører. Private må være den viktigste kilden til bedriftsfinansiering i Norge, også når det gjelder produksjonsvirksomhet basert på vann.

Miljøteknologiordningen er Innovasjon Norges fremste virkemiddel for å støtte opp om utviklingen av teknologi på miljøområdet. Ordningen skal hjelpe bedrifter som ønsker å gjennomføre pilot- eller demonstrasjonsprosjekter, tilrettelegge for styrket konkurransekraft hos bedriftene og på sikt bidra til at våre miljømålsettinger nås.

Regjeringen har satset på Miljøteknologiordningen. Budsjettet for 2015 er på 330 mill. kr, det er en økning på 187 mill. kr fra Stoltenberg II-regjeringens siste budsjettforslag. Det er gitt tilsagn om tilskudd på 1 mrd. kr under ordningen siden oppstarten i 2010. Av dette har likevel bare 18,5 mill. kr gått til vannbransjen. Det ligger altså et potensial for denne næringen i Miljøteknologiordningen.

Klyngesamarbeid gjør det lettere å drive felles forskning og utvikling, i tillegg til at bedriftsdeltagerne kan trekke større fordeler av hverandres kunnskap. Samarbeidet synliggjør også deltagerne både nasjonalt og internasjonalt. Ordningen med Norwegian Innovation Clusters – Arena, NCE og nå Global Centers of Expertise – er etablert for å understøtte norske klynger.

Vi har to vannklynger i Norge i dag – Clean Water Norway i Vestfold og Smart Water Cluster i Trøndelag. Begge er støttet med rundt 6 mill. kr gjennom Arenaprogrammet. Til sammen omsetter bedrifter i Norge tilknyttet de to vannklyngene tjenester og utstyr for mer enn 14 mrd. kr hvert år og har ca. 4 000 ansatte og en eksportandel på 30–35 pst. Dette er virksomheter som forventes å vokse ytterligere i årene som kommer.

Klyngene har medlemmer fra hele verdikjeden, fra produsenter av tekniske løsninger og teknologi via forskning og konsulenttjenester til sluttbrukerne. Krüger Kaldnes har hovedkontor i Sandefjord og er medlem i Clean Water Norway. Selskapet har vært og er innrettet mot vann- og avløpssektoren, men har de siste årene ekspandert til også å levere vannrenseløsninger til akvakultursektoren. Selskapet er en del av det internasjonale konsernet Veolia Environment med 187 000 ansatte, og har fått konsernansvaret for markedet for lukkede systemer for landbaserte oppdrettsanlegg og smoltanlegg.

I den sammenhengen er det også relevant å nevne at det er tre Sentre for forskningsdrevet innovasjon i porteføljen for 2015–2023 som berører vannkvalitet, vannforvaltning og utslipp. Ett av disse, CtrlAQUA, arbeider med utvikling av systemer for landbasert oppdrett.

Regjeringen har store ambisjoner for forskning, utvikling og innovasjon, og i fjor høst la vi fram en langtidsplan

for forskning og høyere utdanning. Der har vi satt oss tre overordnede mål. Vi vil

1. styrke konkurransekraften og innovasjonsevnen
2. løse store samfunnsutfordringer
3. utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet

Flere av prioriteringsområdene i langtidsplanen er relevante for vannbransjen. Det gjelder

- hav
- klima, miljø og miljøvennlig energi
- muliggjørende teknologier
- et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv
- verdensledende fagmiljøer

Langtidsplanens innretning vil således kunne bidra til en hensiktsmessig understøtting av bransjer og forskningsmiljøer der vann er et sentralt tema.

Det norske markedet for vannrenseteknologi er i vekst, men det er i de globale markedene de store mulighetene ligger. Bedriftene må derfor orientere seg mot internasjonale markeder. I tillegg til ordinær rådgivning til enkeltbedrifter arrangerer Innovasjon Norge delegasjonsreiser til utlandet.

Når vi planlegger reisevirksomhet i departementet, ser vi også til markeder der norske bedrifter har muligheter. I år planlegger vi en næringslivsdelegasjon til Afrika, til land som den norske vannbransjen vil kunne ha interesse av. I fjor besøkte jeg Vietnam med en stor næringslivsdelegasjon. I Vietnam er det gode markedsmuligheter for norsk vannbransje. Innovasjon Norge organiserte derfor en egen delegasjon av vannselskaper til Vietnam i forbindelse med messen Vietwater i november. Dette er et godt eksempel på hvordan de norske klyngene her hjemme kan profilere sin teknologi og kompetanse i utlandet.

Den norske vannbransjen leverer viktige tjenester til norsk offentlig sektor og norsk næringsliv. Den er en viktig ressurs for norsk og internasjonalt næringsliv som bidrar til at de kan oppfylle sine miljøforpliktelser. Vannbransjen er i vekst, har en betydelig omsetning og gir et solid bidrag til verdiskapingen i Norge. På godt norsk kalles det en suksesshistorie. Nærings- og fiskeridepartementet har virkemidler som har bidratt til at næringen har kunnet vokse, og jeg opplever at de generelle virkemidlene som er etablert, treffer næringen godt. Samtidig kan det ligge et ubrukt potensial for vannbransjen i det å bruke virkemiddelapparatet i større grad enn i dag.

Ketil Kjenseth (V) [13:30:27]: Takk til statsråden. Det var et grundig svar. Det gjenspeiler et mangfold, og hvis en kan kalle vannbransjen en sektor allerede, så viser det at den er på vei. Samtidig er det mange virkemidler statsråden beskriver, og det kan borge for et behov for å forenkle og se på om de programmene også er litt til hinder for å finne fram. Det er nå en del av det.

Et av mine ærender var den norske vannbransjen, som jo er tuftet noe på det offentlige eierskapet. Da er vi avhengige av at den offentlige sektoren også kan bidra med noe av utviklingen som vi ønsker i fortsettelsen. Mye av teknologiutviklingen må skje gjennom norske anskaffelser lokalt. Vi ser en kommunal sektor i dag som sliter med litt for lite kapasitet til å bidra og matche helt de private ak-

tørenes utvikling her, både når det gjelder det å kjøpe riktig og anskaffe kanskje ti år fram i tid, som jeg viste med eksemplet på Hamar med Cambi og Hias. Det har ikke vært mange eksempler i norsk kommunal teknisk sektor på at det har skjedd, så en bør legge til bedre virkemidler som gjør at sambruket mellom offentlig og privat sektor på grunnplanet kan bli enda bedre.

Det er også noe med å utfordre seg selv på norsk kommunal sektor. Tidligere her i dag var det en debatt om skole. Skole og vann er de to største investeringssektorene i kommunal sektor, som årlig investerer for henimot 15 mrd. kr. Det er betydelige investeringer, og det sier også noe om hvilken kompetanse kommunal sektor må ha både for å planlegge, bygge og gjennomføre store prosjekter, og innovative løsninger kan forsvinne litt i framtida hvis en ikke har den kapasiteten. Så å legge til rette for det tror jeg er viktig, også med tanke på en sektor som kan ha nytte av det når den skal møte et verdensmarked som på mange måter er ganske likt, men der Norge generelt sett er langt framme. Så vi må være enda bedre.

Statsråden pekte også på at det er mange sektorer inne her. Det er veldig bra. Vi ser det innenfor HAV og innenfor Aqua, hvor det skapes muligheter, for ikke å snakke om nordområdene og Arktis i tillegg, som gir oss mange muligheter og et stort ansvar for å forvalte de områdene, men også det å bringe disse sammen. Sånn sett er Vannklyngen og Smart Water Cluster starten på noe, men det gjenstår noe for å bringe aktører og sektorer sammen som tradisjonelt sett ikke har hatt så mye samarbeid. Det er også en utfordring der vi som myndighet har ansvar for å legge til rette.

Presidenten: Statsråd Mæland ønsker ikke ordet nå.

Ingvild Kjerkol (A) [13:34:04]: «En bedre verden vil kreve mer vann. Vannbehandling er i ferd med å bli en av verdens største næringer», skriver og sier interpellanten, og jeg vil takke for engasjementet. Jeg er helt enig. Norge er godt posisjonert for å kunne bidra i denne globale utfordringen, og ikke minst representerer vann betydelige forretningsmuligheter for norsk vann- og prosessindustri. Det innenlandske behovet, verdensmarkedet og en målrettet satsing på miljøteknologi og kunnskap representerer til sammen en betydelig industriell mulighet for Norge.

Jeg er fra en region som har både FoU-miljø og industrielle aktører som arbeider med verdiskaping knyttet til vann på tvers av etablerte bransjer, som offshore, olje, akvakultur, filterteknologi, vann- og avløpsteknikk – altså kommunalteknikk, som vi vanligvis omtaler det – og vannforvaltning. Mange av disse ligger i industrikommunen Leksvik på Fosen, som jeg synes det er godt å høre at både interpellanten og statsråden er godt kjent med gjennom det Arena-prosjektet som finnes i Trøndelag: Smart Water Cluster.

Det er klart at utgangspunktet for denne industribygda, som har så mange aktører innenfor denne bransjen, startet med gründer Bjørn Lyng, som står bak – eller sto bak, han er ikke blant oss lenger – industrielle merkevarer som Oras, Lycro og Elsafe, og som startet Aqualyng

på 2000-tallet, med ideen om å rense saltvann til ferskvann. Siden har flere bedrifter fra Leksvik-miljøet kommet opp med ulike vannrenseteknologier for verdensmarkedet – type compatible «plug-and-play»-elementer som kan forsyne landsbyer i Afrika. Eksempelvis til Vietnam, hvor statsråden har vært på reise, finnes det i Norge i dag industrielle aktører som kan være med og levere.

Mye av dette har vært mulig på grunn av tett og godt samarbeid med Institutt for vann- og miljøteknikk ved NTNU. Professor Hallvard Ødegaard har vært en forkjemper når det gjelder å bringe universitetets kunnskap ut til industrien – selge den trylleformelen som man ønsker å få til for å bidra til industriell vekst.

Jeg var så heldig å være styreleder i Innovasjon Norge da denne Arena-søknaden ble forberedt og innvilget. Når interpellanten utfordrer på hva som må til for å forløse mer av Norges potensial i denne næringen, har jeg noen tanker om det. Akkurat som både statsråden og interpellanten sier i sine innlegg, må man adressere de innovasjonsordningene som allerede finnes, som IFU/OFU. OFU har vært i bruk i Leksvik-miljøet. Der var kommunen den krevende offentlige innkjøperen, og man klarte å utvikle et modernisert kommunalt vann- og avløpssystem. Arena, Forskningsrådet, regionale forskningsfond, virkemiddel for internasjonalisering og alle disse som vi kjenner, har vært omsatt i Vannklyngen i Leksvik.

I tillegg omtalte også interpellanten kapitalverktøyene, Petroleumsfondet og også de mindre, som såkornfond og venturekapital. Så er det også det momentet at vi må lykkes med såkalt Teknologi Transfer, altså kommersialisering av forskning og teknologi.

Og ikke minst er vannforvaltning et klassisk naturfag. Vi må derfor også styrke og utvikle våre fagmiljøer og ikke minst evnen til å rekruttere. Snart går en hel generasjon kommuneingeniører ut i pensjonistenes rekke, og vann- og avløpssektoren må også utvikles. Ett av prosjektene i Vannklyngen i Trøndelag jobber med det som heter Smart Water Communities, konsepter for mer desentrale vann- og avløpssystemer, mindre vannforbruk, mer gjenvinning av vann, energi og rensing. Smarte vannsamfunn vil være framtidens samfunn.

I tillegg melder Maskinentreprenørenes forbund, MEF, om en ganske stor restanse når det gjelder investeringer i kommunalt vann og avløp. Hvordan kan vi som myndigheter påvirke dette og få kommunene til å lære av hverandre og bli gode bestillere?

Da er tiden min ute. Dette er som sagt et område jeg brenner for, og jeg synes dette er et prisverdig initiativ fra interpellanten.

Iselin Nybø (V) [13:39:19]: Jeg synes det har blitt luftet mange viktige momenter i denne debatten. Forrige taler var inne på den infrastrukturen som i dag er ute i kommunene, og de verdiene som ligger der i dag, samtidig som det er store utfordringer med hensyn til oppgradering og utvikling av den infrastrukturen som vi har, og de utfordringene som kommunene har med å holde rør og systemer godt ved like.

Jeg har vært så heldig at jeg nesten i åtte år har fått være

styremedlem i et av de største VAR-selskapene i landet, og jeg har sånn sett blitt ganske god kjent med vannbransjen. Jeg må si jeg synes det er en veldig spennende bransje. Det skjer mye i den bransjen som jeg tror folk flest ikke tenker på. Man tar mye for gitt, men det er mye som skal skje før man får vannet sitt i springen.

Det er mange bekymringer her, men en av de tingene som bransjen uroer seg for, er det som handler om rekruttering. Det er mange elever i dag som velger å gå på industriell teknikk og prosess i videregående skole, men likevel opplever vannbransjen at det er vanskelig å få lærlinger. Det samme kan man si om høyskolene. Det er få høyskoler som i sin ingeniørutdanning velger å satse på vannrelaterte fag. Det er varslet, og vi vet at det kommer en strukturendring innen høyere utdanning som vil endre måten våre utdanningsinstitusjoner skal organiseres på framover. Kunnskapsministeren har varslet at han vil se på hvorvidt departementet i større grad skal gå inn og styre hvilke fag de ulike institusjonene skal ha.

Jeg kunne godt tenke meg å høre mer hva statsråden, Monica Mæland, tenker rundt dette med rekruttering til vannbransjen, for det er klart at utdanningsinstitusjonene, enten det er videregående, eller det er høyskoler og universiteter, har jo et oppdrag med å levere utdannede elever til næringslivet. Her kan det for det første være at vi ikke har nok utdanninger som har fokus på vannbransjen. Så står selvfølgelig vannbransjen i det samme konkurranseforholdet som alle andre bransjer og har nok over tid nå lidd litt under at oljebransjen henter inn mange av de flinke ingeniørene som utdannes i dag. Det er mulig at vi ser en endring på det nå, med synkende oljepris og færre investeringer. Men jeg vil gjerne høre statsråden knytte noen kommentarer til hva hun tenker rundt det med å utdanne kompetente folk til å jobbe i vannbransjen, en veldig viktig bransje for både landet og verden.

Karin Andersen (SV) [13:42:22]: Vann er en menneskerett. Jeg har lyst til å begynne med det, for regjeringen har akkurat lagt fram en stortingsmelding om menneskerettene i utviklingspolitikken. Da er det viktig at vi sikrer de mest grunnleggende menneskerettighetene, og vann er en av dem. Det er nødvendig for enkeltmennesker, det er nødvendig for matproduksjon, og det er selvfølgelig nødvendig for at hele samfunnet skal fungere. Derfor er noe av det viktigste vi må gjøre når vi skal utvikle både rettighetssiden av det og bransjer knyttet til det, å se hva det er av politikkfeltet vann som ikke kan være kommersialisert og privatisert. En har vært inne på oljefondet og norsk eierskap, og det er grunn til å se igjen om det også, for en kan selvfølgelig være med på å eie selskap som driver fram ny, nødvendig og god teknologi, men man kan også sitte som eier i selskap som privatiserer vannressurser, tømmer vannressurser og ødelegger drikkevannet for vanlige folk, og der man baserer et landbruk på en ikke bærekraftig vannforvaltning, og der vannkvaliteten blir forringet framover. Her må man klare å sikre begge deler, sånn at man bruker de norske pengene på en måte som både sikrer vann som menneskerett og gjør at man ikke forringer vannkvaliteten og tap-

per grunnvannet, som jo er en eiendom som alle må eie sammen.

Man har vært inne på mange forskjellige virkemidler, og det er veldig bra. Men jeg har lyst til å rette søkelyset mot en forsker som i fjor fikk en stor økonomipris, jeg har glemt hva den heter, men den er fra Stanford University i England. Forskeren heter Mariana Mazzucato, og hun har forsket på og vist at de store skiftene i teknologi, industri, samfunn og næring veldig ofte har vært løftet fram av satsinger i offentlig sektor – altså en sammenheng mellom det det offentlige gjør, og den responsen man får i næringslivet. Og det er det jeg oppfatter at interpellanten er ute etter.

Hvis vi vil utvikle denne teknologien godt i Norge, må vi ta i bruk teknologi i Norge. Det er også gode muligheter til å gjøre det, for det er store behov verden over, selvfølgelig, men også i Norge. Norge har bl.a. gått inn for EUs vanndirektiv, men det trengs en langt større satsing for at vi skal nå målene i det. I 2014 manglet det 300 mill. kr på at vi nådde målene for vannkvalitet i EUs vanndirektiv. Men det er det viktig at vi gjør, for det handler om å ta vare på det vannet vi skal ha i springen, som vår industri skal kunne bruke for at de skal kunne få sine produksjonsmetoder godkjent, og det handler om alt det biologiske livet, selvfølgelig, som også finnes i vannet.

Miljøtilstanden i en tredjedel av våre vannforekomster i Norge er slik at det er en risiko for ikke å nå miljømålene i EUs vanndirektiv innen fristen. Det betyr at vi her kan gå inn med en offensiv som jeg utfordrer regjeringen til å være med på. Vi i SV bevilget 100 mill. kr til dette i vårt alternative budsjett fordi vi må nå disse målene. Når vi når slike mål, vil vi også bidra til at den industrien som kan utvikle teknologi og forretningsmessige ideer, også har en drive fra de offentlige investeringene på dette området.

På vann- og avløpsnett er det behov for investeringer i hundremilliarderkronersklassen i Norge. Vi tror kanskje at ledningsnett er bra, men det er det nok dessverre ikke mange steder. I tillegg er det behov for store satsinger innenfor klimatilpasninger. Klimaet kommer til å forandre seg. Sjøl om jeg håper at vi nå klarer å få en klimapolitikk som gjør at vi klarer å begrense endringene til et minimum, er det ingen tvil om at de vil komme. SV la inn 350 mill. kr i kommunenes budsjett, bl.a. fordi kommunene trenger å gjøre mange klimatilpasninger, bl.a. på området vannforsyning og sikring av vannkilder. Dette kan bli store markeder for den bransjen som gjennom offentlig innsats kan utvikle seg langt bedre.

Ketil Kjenseth (V) [13:47:48]: Takk til dem som har deltatt i debatten. Jeg skylder å gjøre oppmerksom på at vi har etablert Stortingets vanngruppe, med representanter fra alle partier, og engasjementet er like bredt som debatten her har gjenspeilet.

Representanten Kjerksøls innlegg om smarte vannsystemer var veldig interessant. Det er klart at her ligger noen av de mulighetene som Norge har. Det sier oss også noe om at vi må gjøre jobben på hjemmebane og ikke å fråste i vann. Vi vasker biler med drikkevann som resten av verden bare kan drømme om. Her må det ligge en innovasjon,

slik at vi slipper å bruke så mye energi, strøm og kjemikalier på å rense drikkevann som bare skal brukes til å vaske en bil. Det er et lite tankekors.

Så er det den kritiske infrastrukturen, den sørger for vann i kranen 24 timer i døgnet til oss alle. I seg selv er det kritisk. Det er kritisk på mange måter, også økonomisk. Vi tar det ansvaret og sikrer de verdiene som er etablert gjennom mange tiår i Norge. Det finnes vannledninger i Norge som er over 100 år, som er bedre enn noen av dem som er bare 20–30 år. Det viser at det er lange løp og mange generasjoners innsats som bidrar til kvalitet.

Norge er en humanitær stormakt. Vann er en del av det, og norske selskaper bidrar mye. Her ligger det også økonomiske muligheter, noe vi ikke har vært så mye innom i denne debatten – dessverre, kan vi si – men innenfor humanitært arbeid og bistand ligger det enorme muligheter.

Tilbake til teknologien: En annen del av dette er det som kalles «NoDig», som skjer uten graving. Porsgrunn kommune er av dem som har brukt dette. Det norske selskapet Olimb er verdensledende på dette og kan nå behandle ledninger med trykk i. Det er en enorm nyvinning for en sektor som skifter og forholder seg mye til rør med trykk i.

Det viser også at det gir store besparelser for klima ved at man unngår utslipp fra maskiner og utstyr oppå bakken, man kan skifte og bore under bakken og i eksisterende rør. Det forstyrrer selvfølgelig handelsstanden mindre, og det skaper mindre rot i gatene. Slik er det lettere bl.a. for kollektivtransporten å komme fram. Dette vil vi også komme til å se mer av.

Rekruttering og utdanning har vært nevnt her. Nå går bransjen selv i bresjen for Trainee Vann, som er en nasjonal ordning. Man sliter kanskje aller mest med å få med offentlig sektor, og det er igjen et tankekors for oss. Vi skal skape offensive arbeidsplasser også i offentlig sektor. Da må offentlig sektor stille opp når noen ønsker å ha dem med på laget. Det gjelder så vel statlige myndigheter som direktorater og departementer, og selvfølgelig også kommunal sektor, som må tilby sine muligheter og ressurser.

Statsråd Monica Mæland [13:51:20]: Takk for en god debatt. Jeg vil takke interpellanten for å ta opp et spørsmål som ikke er veldig hyppig diskutert, om en næring som både kan bidra til å løse viktige miljøproblemer og har et stort potensial økonomisk sett. Jeg har forholdt meg til den næringspolitiske delen av dette fordi det jo er mitt ansvar.

Jeg er glad for at det virker å være en stor enighet knyttet til virkemiddelapparatet vårt. Det kan forbedres og forenkles, og det jobber vi med. Men vi må benytte de eksisterende virkemidlene, og der er det et uløst potensial som vann-næringene bør benytte seg av i større grad. Så må vi se på hvordan vi kan bidra til det.

Det har vært mange gode innspill her, bl.a. har den kommunale vann- og avløpssektoren vært nevnt. Mitt inntrykk er at mange kommuner gjør en stor og viktig jobb og har planer i milliardklassen på dette området, men det er

klart at det mange steder er en stor oppgave å fornye ledningsnett, og det er kanskje en for stor oppgave for enkelte kommuner. I den anledning har jeg lyst til å si at jeg tror på større og mer robuste kommuner som kan få en større kompetanse på dette, både på det innkjøpsfaglige og på det rent tekniske.

Når det gjelder rekruttering, ser vi nå en endring, gitt at investeringsnivået i olje- og gasssektoren er mye lavere enn før. Vi ser at andre næringer nyter godt av det, og det er bra. Det tror jeg også gjelder denne næringen. Jeg tror også det faktum at vi nå knytter offentlige innkjøpsregler opp mot krav om lærlinger, vil øke rekrutteringen, og det er helt klart et mye større handlingsrom innenfor både eksisterende regler og dem vi nå jobber med å etablere, for å benytte et handlingsrom på offentlige innkjøp for i større grad å få ut et potensial både på innovasjon og på rekruttering innenfor denne bransjen. Jeg synes det har vært en god debatt, og jeg takker for gode innspill.

Presidenten: Sak nr. 5 er dermed ferdigbehandlet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidentskapet hadde innstilt:

Med virkning fra 1. oktober 2014 fastsettes lønnen for Høyesteretts dommere slik:

Høyesterettsjustitiarius	kr 1 940 000
Høyesterettsdommer	kr 1 673 000

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v
om endringer i studentsamskipnadsloven

I
I lov 14. desember 2007 nr. 116 om studentsamskipnader oppheves § 6 syvende ledd. Nåværende § 6 åttende og niende ledd blir nytt syvende og åttende ledd.

II
Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Presidenten forstår det slik at Arbeiderpartiet skal stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 63 stemmer for innstillingen og 34 stemmer imot.
(Voteringsutskrift kl. 14.02.54)

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) (frå salen): Det blei ikkje registrert at eg stemte for.

Presidenten: Da tar vi voteringen en gang til.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 66 mot 34 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 14.04.02)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram et forslag, fra Iselin Nybø på vegne av Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for hvordan skolebyråkratiet kan reduseres med 25 pst. slik at læreren får mer tid til hver enkelt elev.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 94 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.46)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen legge frem tiltak for å rekruttere flere lærere fra andre yrker, beholde lærere som er i skolen i dag, og rekruttere lærerutdannede som arbeider i andre sektorer, til arbeid i skolen.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at det er Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti som står bak innstillingen.

Presidenten antar da at Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti skal stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 53 mot 48 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.05.31)

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:9 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Iselin Nybø og Trine Skei Grande om økt rekruttering av lærere og redusert skolebyråkrati – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
 - forslag nr. 2, fra Hans Fredrik Grøvan på vegne av Kristelig Folkeparti
 - forslag nr. 3, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av en nasjonal bestemmelse for lærertetthet på skolenivå i hele grunnskolen, som fastsetter en maksimumsgrense på 15 elever for gjennomsnittlig gruppestørrelse i ordinære timer for 1.–4. trinn, og maksimumsgrense på 20 elever for 5.–10. trinn. Regjeringen bes komme tilbake med videre bestemmelser og tidsplan for implementering.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 98 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.41)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av en nasjonal bestemmelse for lærertetthet på skolenivå i grunnskolen, som fastsetter en grense for

gjennomsnittlig gruppestørrelse i ordinære timer for 1.–4. trinn på 16 elever, og for 5.–10. trinn på 24 elever.»

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) (frå salen): SV skal stemme for subsidiært.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 91 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.23)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag for Stortinget om hvordan en nasjonal bestemmelse for lærertetthet i grunnskolen kan innføres på skole- eller kommunenivå.»

Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 52 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.04)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:100 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Tyvand, Hans Fredrik Grøvan, Rigmor Andersen Eide og Geir S. Toskedal om tidlig innsats i grunnskolen gjennom økt lærertetthet på 1.–4. trinn – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 5 foreligger det ikke noe vote-ringstema.

Sak nr. 6 [14:08:40]

Referat

1. (172) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marianne Marthinsen og Hans Olav Syversen om å opprette et norsk offentlig eierskapsregister for å sikre åpenhet om eierskap i norske selskap (Dokument 8:57 S (2014–2015))

Enst.: Sendes finanskomiteen

2. (173) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Sveinung Rotevatn, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om nye tiltak for en mer human rusomsorg (Dokument 8:64 S (2014–2015))

Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen

3. (174) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Kolberg, Gunvor Eldegard, Jette F. Christensen, Jan Böhler, Per Olaf Lundteigen, Hans Fredrik Grøvan, Abid Q. Raja, Bård Vegar Solhjell og Rasmus Hansson om å opprette en stortingsoppnevnt granskningskomisjon for å vurdere forhold rundt Scandinavian Starkatastrofen (Dokument 8:63 S (2014–2015))

Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Det er det ikke. Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.10.